

ХҮНДЭТЭ НЮТАГААРХИД!

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛАГШАДАЙ – СЭРЭГЭЙ АЛДАР СОЛЫН
ҺАЙНДЭРӨӨР ТА БҮГЭДЭНИЙ АМАРШАЛНАБ

Манай ороной арад зоной дунда энэ һайндэр эгээл хүндэтэй, дуратай һайндэрүүдэй нэгэн байһан, байхашье юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадажа, ороной дуудыланги бэшэ байдал хангаһан эрэлхэг зоригтой сэрэгшэдэ, мүнөө үедэ Россин хилэнүүдые хёрхоор харууһалжа, Эсэгэ ороноо хамгаалжа, үнэн сэрээр алба хэжэ байһан зоноо энэ үдэр бидэ дурсажа, хүндэлжэ байһанаа мэдүүлнэбди.

Эхэ ороноо хамгаалха гэшэ Россин зоной пангин уялга ходоодо байһан юм. Россин түүхэтэ олон үйлэ хэрэгүүд манай Зэбсэгтэ Хүснүүдэй шэн зоригор, алдар солоор бадаранхай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай сэрэгшэдэй

баатаршалга, дайшалхы алдар соло Эсэгэ ороной түүхэдэ хэтэ мүнхэдэ үлөө.

Дүлэтэ халуун дайнда хабаадаһан сэрэгшэдэй баатаршалга, үнэн сэрээр уялгана дүүргэһэн жэшээ Агуу Илалтын 55 жэлэй ойи баярай урда тээ мүнөө үеын Зэбсэгтэ Хүснүүдэй сэрэгшэдэ боложо үгэнэ.

Мүнөө сагта Россин Федерациин Зэбсэгтэ Хүснүүдэй шэн зоригтой офицерүүд ба солдадуу ветерануудайнгаа алдарт заншалнуудынь нэрэтэй хүндэтэйгөөр үргэлжэ-лүүлнэ.

Хэды хүндэ сагай тохёолдобошье, Зэбсэгтэ Хүснүүдэй бүридэл сэрэгэй албаяа үсэд тэсэмгэйгээр, үнэн шударгыгаар хэхэ, Росси гүрэнэй үндэһэтэнэй

аюулгүй байдалые хамгаалжа, сэрэгэй ба патриотическа уялгана үнэн сэхээр дүүргэжэ байха гэжэ пайданаб.

Агуу Илалтын 55 жэлэй ойи баярай жэлдэ дайнай ветерануудта, Зэбсэгтэ Хүснүүдтэ, ара талын ажалшадта доро дохин үнэн зүрхэнһөө баярые хүргэхэ байнаб.

Һайндэрөөр, хүндэтэ нютагаархид, Эсэгэ ороноо хамгаалагшадай үдэрөөр! Та бүгэдэндэ элүүр энхые, гэр бүлэдөө жаргалтай, ажана амгалан ажауухыетнай хүснэб.

Буряд Республикын Президент –
Правительствын
Түрүүлэгшэ А.В.ПОТАПОВ.

ЗВЕЗДА БУРЯТСКОЙ И МОНГОЛЬСКОЙ СЦЕН

В преддверии 2000г. творчество народной артистки России Ларисы Егоровой ознаменовано двумя важными событиями: в декабре 1999г. Л.И. Егорова выиграла гран-при престижного конкурса газеты «Буряд үнэн» – «Дүхэриг», она стала лауреатом в номинации «Гуа-сэсэн хатан – 99» и в этом же месяце ей присвоено почетное звание «Заслуженный работник культуры Монголии».

Осенью 1967 года министерство культуры России разрешило открыть театральную студию при Бурятском театре драмы. Шел строгий отбор среди абитуриентов, жезлоуших стать актерами. Было принято 14 человек. Студийцы занимались очень старательно, занятия по специальности – мастерству актера проводили режиссеры Б.Г.Аюшин, Ф.С.Сахиров, артисты В.К.Халматов, М.Н.Степанова. Руководителем студии назначили меня, как главного режиссера театра. На занятиях по мастерству актера наше внимание искренностью и мягкостью своего исполнения привлекли Лариса Егорова, уроженка Бичурского района. Занимались много, театру нужны были молодые артисты, и через полгода решили включить в работу студентов студии. На начальном этапе творчества Л.Егорова играла роли романтические. Первую роль исполнила в лирической комедии «Звездочки юности» Н.Бурлакова и И.Плахтина. Спектакль полон музыки, песни, любви. Лариса выступила в роли Наташи, играла очень искренне. Музыкально одаренная, казалось, она купается в звуках музыки и песни. Затем было много ролей: Лиля в водевиле Л.Ленча «Ты – это я», Гүрэл в монгольской пьесе «Пять пальцев руки» Ч.Лодойдамбы, Баярма в «Чингис Саянове» Ж.Цыреншмиева, Алена в комедии А.Алексина «Мой брат играет на кларнете» и др. Это были первые успехи. Постепенно наряду с музыкальными ролями ей стали поручать более сложные драматические роли. В спектакле «Ленушка» Л.Леонова о Великой Отечественной войне Л.Егорова получила маленькую эпизодическую роль мальчика-партизана Доньки. Из отряда его посылают в деревню за врачом для раненого танкиста. Вернувшись оттуда Донька (Егорова) не может вымолвить ни слова, лицо бледное, огромные глаза полны слез. С огромным усилием, заикаясь, он говорит: «Он не вернулся, не придут, он там висит на веревке!» В этот маленький эпизод она вложила столько искренней страсти, что зрительный зал вдруг затих и через мгновение взорвался аплодисментами. К 30-летию победы над фашизмом театр поставил спектакль «Барабанщица» А.Савынского. Ларисе Егоровой поручили главную роль разведчицы Нилы Спужко. Роль драматическая, психологически сложная, требующая полной отдачи артистки. С первого дня работы над спектаклем она приходила на репетиции

сосредоточенная, тихая, исчезла ее обычная веселость, внимательно слушала замечания, суждения режиссера и реплики партнеров. Как-то при разборе сцены Нилы и Марии Игнатьевны, матери Федора, где Нила вспоминает о своем детстве, из глаз Ларисы вдруг покатилась слезинка. Она исполнила свое детство – в силу ряда обстоятельств ей пришлось жить у бабушки, без матери. Бабушка любила ее, но все равно нужна была мама, иногда она просыпалась ночью, плакала и тихо звала – «мама, мама». Эта роль очень близка ей и поэтому с особым чувством произносились слова героини – «я никого в своей жизни не называла матерью».

Разведчица Нила предстает перед зрителем красивой, изящной, каждый жест ее на сцене точен, рассчитан. Она смела и умна. Развлекая врагов, рискуя жизнью, добывает необходимые сведения. Запоминается сцена объяснения в любви с Федором. Вставая, она тронула пальцами аккордеон, Федор тут же кладет своею руку на нее. Пауза, артистка встывает ярким румянцем, глаза полны нежности. Финальная сцена. Роковая, трагическая случайность подставила ее под пулю вражеского разведчика. Она умирает на руках своего любимого Федора, в глазах ее боль и нежность, кажется, что у Нилы-Ларисы разрывается сердце. И эта тайная постижения чувств заворачивает зрителя. В тишине зала как прощание звенит ее голос: «Запомните нас вселыми!» Весь спектакль артистка ведет с большим накалом. Во время подготовки спектакля Л.Егорова своим трудолюбием, энергией вызвала уважение к себе всех тех, кто был причастен к спектаклю и все активно помогали ей. В период гастролей театра в Москве в 1976 году театральная критика очень похвально отзывалась о спектакле. Автор А.Савынский сказал, что видел более тридцати постановок «Барабанщица» в разных театрах, «но ваша Нила-Егорова лучшая из них». В газете «Правда Бурятии» высказал свое мнение действительный член Петровской академии, доктор филологических наук, профессор В.Ц.Найдаков: «Спектакль «Барабанщица» – спектакль-шедевр, поставленный режиссером Ф.Сахировым, с Ларисой Егоровой в главной роли».

(Окончание на 20 стр.)

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛАГШАДАЙ ҺАЙНДЭРӨӨР БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АМАРШАЛГА

Эсэгэ ороноо хамгаалга Россин зоной пангин уялга хэзэгэдэ байгаа юм. Россидэ болоһон түүхын олон үйлэ хэрэгүүд ороной Зэбсэгтэ Хүснүүдэй шэн габыагаар, алдар солоор дэбжүүлэгдэнхэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай сэрэгшэдэй дайшалхы алдар соло, баатаршалга ороной хуби заяатай хэтын холбоотой. Буряд ороной сэрэгшэд энэ дайнда совет арадай туйлаһан Агуухэ Илалтада оорлыгөө хуби оруулаа юм. Республикаһаа фронтдо мордохон сэрэгшэдэй гуна гараннинь Советскэ Союзын Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһенинь, хэдэн мянгадайнь дайшалхы орден, медалуудаар шагнадаһанинь тушаан боложо тудалдаһан хэрэг бэшэ.

Ара талыншье ажалшад дайсаные-фашис Германияе илаха хэрэгтэ шадал зэргээрэ тудалһан гэшэ. Хүн түрэлтэй эбүүрхэмэ хэрэгтэ дайсаные хүнөөһөн Агуу Илалтын 55 жэлэй урда тээ манай сэрэгшэдэй дүлэтэ патриотизм, баатаршалга, сэрэгшын уялгада, абанан тагаргита үнэн байда мүнөөнэй Зэбсэгтэ Хүснүүдэй сэрэгшэдтэ буураһагүй жэшээ боложо үлэхэ ушартай. Мүнөө үедэ Россин Федерациин Зэбсэгтэ

Хүснүүдэй шэн габыата сэрэгшэд, офицерүүд манай ветерануудай сэрэгэй алдар соло, заншалнуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлнэ. Россин Зэбсэгтэ Хүснүүдэй сэрэгшэд мүнөө үедэ бэрхэншэлүүдэй, тон түрүүн экономическа талаар тохёолдобошье, хүнгэн бэшэ сэрэгэй албые тэсэмгэйгээр, бээ гамнангүйгөөр гүйсэхэхэ, манай ороной үндэһэтэнэй аюулгүй байлгы сахин хамгаалха талаар сэрэгшын болон патриотис уялгые үнэн шударгыгаар дүүргэхэ гэжэ батаар этигнэб.

Агуу Илалтын 55 жэлэй ойи гүйсэхэ жэлдэ дайнай, Зэбсэгтэ Хүснүүдэй ветерануудта, ара талын ажалшадта доро дохин, халуунаар амаршанаб.

Һайндэрөөр, хүндэтэ нютагайхид, Эсэгэ ороноо хамгаалагшадай үдэрөөр, Байгал шадархи зонойхидол, бээын бата бэхи энхэ элүүрые, амгалан огторгой, хубийн зол жаргалые булганда хүснэб.

М.И.СЕМЁНОВ,
Буряд Республикын Арадай
Хуралай Түрүүлэгшэ.

Улаан-Үдэ хото.
2000 оной февраль.

Союз Журналистов Монголии поздравляет
с Сагаалганом коллектив редакции газеты «Буряд үнэн»!
Желаем творческих успехов в работе!

Председатель СЖМ Ц.БАТОРШИХ.
Ответственный секретарь СЖМ Д.МАНДАХБАЯР.

Н. КОБЗОН АГЫНХИДЫЕ САГААЛГАНААР ЗОЛГОБО

Февралиин 5-да Гүрэнэй Дүүмш депутат И.Д.Кобзон Ага нютагаар бэ. Гурбан үдэр турша соо И.Д.Кобзон Сагаалганай найр нааданда хабаадаһан байна. Һайндэрэй үедэ Агын ажауушадтай уулзажа, ажал тухайгаа хөөрөө юм.

Түрүүшын үдэр Гүрэнэй шотог ошожо, зоной байра байдалаарнь тауилсаа, шотогой зонгой уулзаа. Гүрэнэй совхоз округ дотороо бата бэхи ажахы гэжэ тоологдодог. Саагадаа ЗабГПУ-гай Агын филиалай багшанартай, оюутадтай уулзалгануудые үнгэргөө.

ЗабГПУ-гай Агын филиалай физическэ культура болон спортын факультетэ ехэхэн туһа

Иосиф Давыдович хүргэһэн байха юм. Оюутад гоё найхан хүгжэм дуу, хатар наадаяа бэлэг болгон барья. Мүн лэ энэ уулзагаа дээрэ И.Д.Кобзон буряад арадай «Хүрин хээр», А.Лидреевэй «Тоонго шотог» гэрэн дуунуудые, Буряд Республикын гимн гүйсэхэхэ, олоной сэдхэл хүдэлгөө. Гурбан үдэрэй турша соо Ага, Могойто

тосхонуудта үнгэргэгдэһэн Сагаан нааданга хабаадаа. Телевидени, газетэ, радиогой ажалшадтай пресс-конференци үнгэргөө. Заншалта ёһоор Агын дасан хүрэхэн байна. Тэндэ Буддын шажанай Агын институтай ректор Бабу-ламатай, Забайкалийн дид-хамба Цырен-ламатай, Агын дасанай шэнэ шэрээтэ боложо һуиһагдаһан Бадма-ламатай уулзаһан байна. Уулзалгын һүүлээр Москва хотоёо бусаа.

Цырен-Бутид
НАДЦАЛОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ЗабГПУ-
гай Агын филиалда.
Авторай фото.

Февралийн 16-да Россин Буддын шажанай заншалаа Сангхын толгойлогшо Бандида Хамба лама Дамба Аюшеев

ХАНИ ХАЛУУН ОРШОНДО

Ивалгын дасандахи үргөө соогоо Монгол ороной Улаан-Үдэдэ байдаг Генеральна консул П.Мишигдоржие, вице-консул Гантүмэрийе хүлээн абаба. Хүлээн абалгын үедэ уулзагшад Россин болон Монгол ороной буддын шажантай хоёр талын харилсаанууд тухай хангалуудаа хубаалдаба. Генеральна консул Монголой политическэ, экономическа байдал тухай Хамба ламада хөөрөжэ үгөө. Хамба лама Россин Сангхын дотоодын байдал, хүдэлмэрийн хараа түсэбүүд тухай мэдэсээд.

Россин Сангхын болон Монголой буддын шажантай түлөөлэгчтэ газарнуудые хоёр талааа нээхэ тухай ханамжалба.

Монгол уласай Улаан-Үдэдэ байдаг консульство Монголой болон Россин буддын шажантай нүхэр ёһоной харилсаануудые саашадаа бэхжүүлэгдэ али болохоор дэмжэлгэ үзүүлэх гэжэ Монголой Генеральна консул Хамба лама Д.Аюшеевые пайдуулаа.

Уулзалга хани халуун, нүхэр ёһоной оршон байдалда үнгэрөө.

Борис ДОНДОВ, Россин Сангхын

хэлбэлэй секретарь.

Поздравления

Рэг приветствовать участников первого Международного фестиваля эстрадной песни «Белый месяц».

Приятно, что фестиваль растет, расширяются его рамки и границы, а значит о нашей родной Бурятии станем известно далеко за пределами.

Считаю, что фестиваль - один из значимых мероприятий, который способствует сохранению бурятских песенных мотивов. Особенно важно, что он интересен молодым, значит у него есть будущее. Надеюсь, наши конкурсанты продемонстрируют высокий уровень исполнительского мастерства. Удачи всем желающим.

С уважением депутат Государственной Думы Б.Ц.СЕМЕНОВ.

Хүндэтэ уласхоорондын дуунай «Сагаан нара» фестивалда хабаадагшад!

Таанадые энэ мүнөө ерээд байхан Сагаан Луу жэлээр, Сагаалганай найндэрөөр Буддын шажанай Россин заншалаа Сангхын зүгһөө амаршалнабди.

Уран бэлгэй, соёлой хүгжэлтэ ба шажанай хүзэг дэлгэрхэн ушар зоной омогорхол нэргээн баясуулна. Энэ фестиваль үндэһэтэнэй холбоо харилсаа хүгжөөх хэрэгтэ ехэ үүргэ гүүргэнэ.

Та бүгэдэнгэ эб найрамдалые, ажал хэрэгтэтнай амжалта, хүгжэлтэ, буян хэшгэ үршөөгөөд, найн найханые үрэнэбди!

Россин Буддын шажанай заншалаа Сангхын толгойлогшо Бандида Хамба лама Д.АЮШЕЕВ.

ДҮНГҮҮД, ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

Правительствен ээлжээтэ заседанида Буряад Республикын социально-экономическа байдалай 1999 оной дүнгүүдээр республикын Правительствен Түрүүлэгшын Нэгдэхэ орлогшо В.АГАЛОВ элидхэбэ.

1999 оной дүнгөөр үйлэдбэрилэгдэһэн валова региональна продуктын хэмжээн үнгэрхэн жэлэйхидэ орходоо 3 процентээр, промышленна продукция үйлэдбэрилгэ 14 процентээр дэснэлээ гэжэ элидхэл соо хэлэгдээ. Хүдөө ажыхыданье эбэртэ бодо малай то толгой 1,6 процентээр олошороо, нү үйлэдбэрилгэ мүн лэ

дэснэлүүдэгдээ гэхэ мэтэ найн дүнгүүд тэмдэглэгдээ. Гэхэ зуура зарим министерствэнууд болон албан зургаануудай, нютагай өөһэдүн хүтэлбэрийн захир-гаануудай ябуулхан ажал хүдэлмэригэ гаргагдалан дутуу дунданууд дээрэ тэрэ дэлгэрэнгэгээр тогтоо. Захааминай, Хожонгын, Сэлэнгын, Түпхэнэй, Баргажанай өөһэдүн хүтэлбэрийн захир-гаануудай ажал хүдэлмэригэ хангалтагүй гэхэн сэглэлтэ үгтэбэ.

Буряад Республикын 2001-2002 онуудай социально-экономическа байдал тухай уридшалан багсаамжалхан тоо, баримтануудаар экономикын

министр Н.Атанов мэдэсэл хээ. Гэбшье финансын министр А.Налетовой хэлэһэнэй ёһоор, уридшалан багсаамжалагдалан тоо, баримтанууд республиканска бюджеттэй зохиладуулагдаагүй байба. Тиймээхэ энэ хүдэлмэрийн хүсэндэ хүргэхэ талаар арбан хоногой болзор үгтэбэ.

Гадна республикада хуулийн наһа хүсөөгүйнүүдые гэмтэ ябадалнуудааа нэргылхэ, хүүгэдэй эрхэнүүдые хамгаалха, мүн 2002-ондо хүн зоний тоо бүридхэл тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Эльвира ДАМБАЕВА.

ПРОФЕССОРЭЙ ДУРАСХААЛДА

Сагаан нарын 6 ба 7-ной шэнэдэ Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй түрүүшын ректор, олон жэлдэ ажаллаһан Д.Ш.Фроловой дурасхаалда зориулагдалан шатараар нэмэл мурьсөөн болохо дүүрхэбэ.

Энэ мурьсөөндэ университетэй 11 ба уригдаһан 9 команда сугларжа, хоёр можо болон түрүүшын үдэр бүхы хаба шадалаа турналсабад.

Университетэй команлануудай дундаһаа хүүлшын нааданда Буряадай хүдөө ажыхын академийн команда (Сампилов, Мунков, Цыбикова), Буряадай эрдэмэй түб (Зандаев, Баторов, Кириллова), Буряадай гүрэнэй университетэй команда (Мельников, Сысоев, Намсараева) ба Түпхэнһөө гарбалтай Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг зоний суглуулагдамал «Саяан» бүлгэмэй команда (Талханов, Цыренов, Ивахинова) шүүжэ гараба.

Хоёрдохи үдэр найман команда сугларжа, шатарай хюлгэ дээрэ шанга тулалдаан үргэлжэлбэ. Эндэ Буряадай хүдөө ажыхын академийн команда 15,5 очко абажа, илалта туйлаба. Харин Буряадай эрдэмэй түб хахад очкогээр хожомдожо, хоёрдохи нуури эзэлбэ. Гурбадахы

нуурида Түпхэнэй «Саяан» бүлгэмэй команда гараа. Илалта туйлаһан команлануудта дамжуулгын кубок, диплом ба мүнхэн шангууд барюулагдаба.

Өөһэд өөһэдүнхөө хюлгэ дээрэ илалта туйлаһан шатаринад мүн урманшуулагдаба.

Тийгэжэ нэгдэхэ хюлгэ дээрэ Б.Занданов (Буряадай эрдэмэй түб) түрүүлжэ, 500 түхэриг шанда хүртөө. Хоёрдохи нуури П.Монгонов (университетэй багшанарай нэгдэхэ команда) эзэлжэ, 300 түхэриг шанда хүртөө. Гурбадахы нуури Б.Сампилов (Буряадай хүдөө ажыхын академи) эзэлжэ, 200 түхэриг шанда хүртөө.

Хоёрдохи хюлгэ дээрэ Б.Мунков (Буряадай хүдөө ажыхын академи) түрүүлжэ, 500 түхэриг шанда, хоёрдохи нуурида А.Сысоев (Буряадай гүрэнэй университет) гаража, 300 түхэриг шанда, гурбадахы нуури С.Коселев (электротехническэ факультет) эзэлжэ, 200 түхэриг шанда хүртэбэ.

Гурбадахы хюлгэ дээрэ Н.Ивахинова (Түпхэнэй «Саяан» бүлгэм) нэгэһнэ нааданда илагдангүй, ялас гэмэ амжалта туйлажа, 500 түхэриг шанда хүртөө. Буряадай шатаринадай бүлгэмэй түрүүлэгшэ, Россин Президентын бириг эрхэтэ түлөөлэгшэ Б.В.Данилов энэ шангыень барюулба. Хоёрдохи нуури Кириллова Н. (Буряадай эрдэмэй түб) эзэлжэ, 300 түхэриг шанда хүртэбэ. Гурбадахы нуури Цыбикова Д. (Буряадай хүдөө ажыхын академи) эзэлжэ, 200 түхэриг шанда хүртэбэ. Эдэ шангуудые Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университет, спортивна бүлгэм, Д.Ш.Фроловой нэрэмжэтэ нинтын жаса (түрүүлэгшэ В.Н.Бильтиков) тогтооһон байна.

Саашадаа энэ мурьсөөн Буряадай Шатарай федерацийн календарна түсэб соо оруулагдажа, заншалаа болохо гэжэ пайдангабди.

В.ТАЛХАНОВ, Түпхэнэй «Саяан» бүлгэмэй командын капитан.

Буряадай медицинэ

МЯНГАН ЖЭЛНҮҮДЭЙ ХИЛЭ ДЭЭРЭ

Гурбан үдэрэй туршада Улаан-Үдэ хотодо «Буряадай медицинэ» гэхэн выставкэ-харалга эмхидхэгдэбэ. Сампиловай нэрэмжэтэ уран найханай музейдэ үнгэрхэн энэ харалгада Москва, Новосибирск, Эрхүү, Улаан-Үдэ хотонуудай фармацевтическэ 12 предприятия, медицинскэ хэрэгсэлнүүдые хэдэг фирмэ-

цүүд бүтээлнүүдэ олоной анхаралда харуулан байна. Эндэ шэнэ эм дом, медицинскэ инструментиүүд, шүүдэ аргалгын аппаратууд дэлгэгдээ. Мүн тийхэдэ медицинскэ технологиин шэнэ-шэнэ оньһон техникэ табигдаа һэн. Выставкын үедэ медицинскэ мэргэжэлтэд эдэб үбшэ аргалха талаар зүбшэлнүүдые үгэһэн байна. Фармацевтиүүд арадай медицинһын талаар бүтээгдэдэг эмүүдые хэхэ дүй дүршлөө хубаалдаа. Буряадай медицинэ мянган жэлнүүдэй тэнсүүридэ хүгжэжэл байна гээд энэ выставкын нүүлээр хэлэмээр.

Борис БАЛДАНОВ.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Соёлой һонин

ЗОХЁОХЫ АЖАЛ ЯМАР НЮУСАТАЙБ?

ЖУРНАЛИСТНУУД ЕРЭЭДҮЙН БАГШАНАРТАЙ УУЛЗАБА

Буряадай гүрэнэй телерадиокомпанийн журналист, поэт Д.Р. Доржиева, «Буряад үнэн» газетин ахамад редакторай орлогшо, поэт Г.Х. Дашеева-Базаржапова, тус газетин залуушуулай болон олопитын хүдэлмэрийн таһагые даагша, «Одон» журналай редактор Т.В.Самбялова гэгшэд Буряадай гүрэнэй университетэй эхин нулсалдай факультетэй 15-дахы, 18-дахы бүлэгүүдэй оюутадтай буряад хэлэн тухай үдэш үнгэргэбэ.

Тус факультетэй кафедрые даагша В.Д.Б.Жапов эхиндэһи айшадайнгаа намтар, зохёохы ажал ябуулаа тухай тобиохоһоор хөөрөжэ үгөө. Үндэһэн хэлэн дээрэ гарадаг газет, шэнэ журналууд, шүлэгүүд тухай тон һонирхолтой хөөрэлдөөн болоо. Оюутад зохёохы ажалай нюусануудаар илангаяа һонирхдог байна. Жэшээлбэл, Вика Баранова, Соёлма Батуева, Туяна Тангатова, бусадшье «Шүлэгүүд яагаад түрэдэг бэ? «Одон» журнал яагаад бүридхэгдэнэб?» гэхэн асуудалнуудые онсолол табяа, ханамжа, дурадхалнуудаа хэлээ.

Түгэсхэлдэнь В.Д.Б.Жапов, багшанар Р.С.Дылыкова, А.Б.Будажанова гэгшэд тобиолол хэхэдэ, «Оюутад гуурһаа турһаг», «Зохёохы харилсаатай байа» гэхэн ханамжые бүри мүнхэн дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ һэн.

Өөһэдүн мэдэсэл.

ИСТОК НУУРИНДА ХҮЛГӨӨТЭЙ

Улаан-Үдэн Советскэ районой Исток нууринай помои сан соо дүүрэн, хүүсэтэй байба. Нургуулийн шабинартай сценкэ зохёожо, буряад зоний сагаан эдээн, бурханай шэрээ, арбан хоёр жэл тухай шагнажа һууршадта ойгуулхые оролдоо һэмди.

Энэ уулзалгадамнай уран зохёолшо, журналист Элбэг Содномович МАНЗАРОВ хабаадаа, уран гоё шүлэгүүдээ,

басиннуудаа уншажа, шэхэнэйнь шэмэг болгобо. «Буряад үнэн»дэ хүдэлдэг хадаа «Буряад үнэлөө», гаргажа байгаа «Одон», Морин хуур», «Вершины» журналуудые захил хэхыень идхалһан байна. Энэ үдэшые Октябрина Базаржаповна Фёдорова эдэбхитэйгээр үнгэргэхые оролдоо.

Татьяна АЛСЫКОВА, номой сангые даагша.

Сагаалган - 2000

Ц. САМПИЛОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ ШАН

Февралийн 19-дэ буряад драмын театр соо үнгэргэгдэһэн Хори, Ярууна нютаг зоний Сагаан нарын найр нааданай бусад нютагайхидһаа илгарма зүйл гэхэдэ, эндэ онсо конкурсн дүнгүүд согсологдуба. Ярууна нютагнаа уг гарбалтай Буряадай мэдээжэ уран зурааша Цыренжап Сампиловай нэрэмжэтэ тусхай шан соёл болон искусствые хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулан бүлэг уран зураашадаа барюулагдаба.

Республика дотор түрүүшынхнээ энэ конкурс гурбан жэлэй урда тээ сонсохогоһон байгаа. Уран зурагай талаар онсо габыяатай зураашада Цыренжап Сампиловай нэрэмжэтэ шан олгогдобо, гэжэ Евдокья Будожановна Раднаева хэлэбэ.

Удаань энэ конкурсн түрүүшын медаль нэгдэхэ шатын дипломтойгоор Яруунын аймагай Улхасаа нютагнаа уг гарбалтай уран зурааша Ш.Ж.Д.Раднаева барюулагдаба. Удаа дараалан Россин габыяата уран зурааша А.В.Казанский гэгшэдэ хоёрдохи шатын, мүн Россин арадай уран зурааша Ч.Б.Шойнхоровто гурбадахы шатын дипломууд, туд тудтай 3 мянган түхэриг мүнхэн бэлэгтэйгээр барюулагдаба. Гадна Россин габыяата уран зурааша Д.Г.Пурбуента «Где ты, Шамбала?» гэхэн уран бүтээлнүүдэйн түлөө урманшуулгын шан барюулагдаба. Мүн тийхэдэ Буряад Республикын арадай уран зурааша Б.Г.Жамбалов эхэнэрэй гоё зүүдхэлнүүдэй, С.В.Ханхаров «На берегу Онона», «Ласточка» гэхэн зурагуудай түлөө урманшуулгын шанда хүртэбэ.

Яруунын аймагай Нархата нууринай музейдэ тусхай шанда хүртэһэн уран зураашадай бүтээлнүүдэй харалга үнгэргэгдэхэ юм гэжэ Евдокья Будожановна нэмэжэ хэлээ.

Республикын үндэһэтэй пэгдэхэ лицей-интернатдай директор Ж.Б.Санжиев уран зурааша Ш.Ж.Д.Раднаева нютагайхидһын зүгһөө Сагаан нараар амаршалаа, видео-магнитофон бэлэг болгон барюулба.

Тэрэшэлэн үнгэргэлэ жэлдэ гүрэн түрын үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ, шагналнуудта хүртэһэн «Левобережное» АТП-гэй түрүүлэгшэ В.Н.Банзатов, мэдээжэ журналист, поэт Б.Н.Жанчив, Правительствен дэргэдэхэ оршуулгын албанай хүдэлмэрилэгшэ Н.Д.Шагдарова, болон бусадые Ярууна нютагайхидһын амаршалаа гарай бэлэгүүдые барюулаа.

Эльвира ДАМБАЕВА.

НОРМИРОВАННОЕ ПЛАН-ЗАДАНИЕ

Система нормированного план-задания введена у нас на ремонте оборудования.

Хотя, мне кажется, основным показателем, качественно стимулирующим труд ремонтного персонала, должен быть показатель, характеризующий степень использования оборудования, например, коэффициент использования оборудования. Значение этого показателя, близкое к нормативному, свидетельствует о более качественной подготовке оборудования к работе: своевременном проведении ремонтных работ, сокращении сроков ремонта, увеличении межремонтного периода. Однако, применение данного показателя возможно только при четкой организации труда на ремонте оборудования, при безупречном материально-техническом снабжении, при высокой организованности и сознательности самого персонала, где важную роль играет своевременная оплата труда. К сожалению, сегодня предприятие не располагает возможностями для решения этих проблем. Поэтому к вопросу стимулирования ремонтного персонала решено подойти с точки зрения учета объемов ремонтных работ по каждой бригаде и определением нормативных сроков их выполнения.

Первым на работу по нормативным план-заданием переведен персонал цеха централизованного ремонта, так как это главная ремонтная база нашего предприятия. За 2 месяца работы этой системы можно подвести первые итоги. Так, в январе из бригад этого цеха 8 выполняли свои плановые задания от 104 до 160 процентов. В их числе: бригада по ремонту основного турбинного оборудования (мастер И.И.Курташов, В.М.Башков), бригада по ремонту вспомогательного оборудования турбинного отделения (мастер Е.П.Кондратович), бригада по подготовке арматуры котельного отделения (мастер Г.И.Ковтоногов). Но три бригады этого цеха со своим план-заданием не справились, сделали его на 96-98 процентов. Но учитывая непродолжительную работу по этой системе, мы считаем, что достигнут результат, и в нем есть положительные подвижки. В настоящее время

готовим к переводу на работу по нормированному план-заданию ремонтный персонал электроцеха и цеха ТАИ. Конечно, проблем много. В последние годы значительно изменилась нормативная база, поэтому многих устаревших

сейчас над разработкой хозрасчетных показателей и постараемся внедрить хозрасчет на капитальном ремонте энергоблоков.

-Помнится, при социализме уже вводился хозрасчет. Тогда об этом трубили на всю страну. И у нас на ГРЭС тоже пробовали. Почему отказались?

- Нельзя сказать, что мы отказались от хозрасчета.

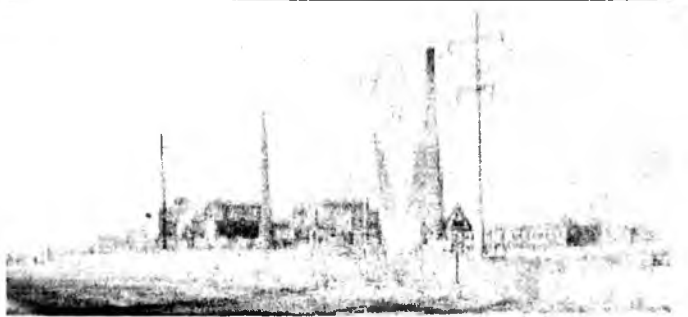
выложиться в полную силу, но возможно ли это при современном положении дел, когда нет финансов, запчастей, материалов?

- Будем стараться. Без проведения качественных ремонтно-оборудования нельзя говорить о надежности работы станции. А чтобы ремонт был проведен качественно и в установленные сроки, необходимо материально

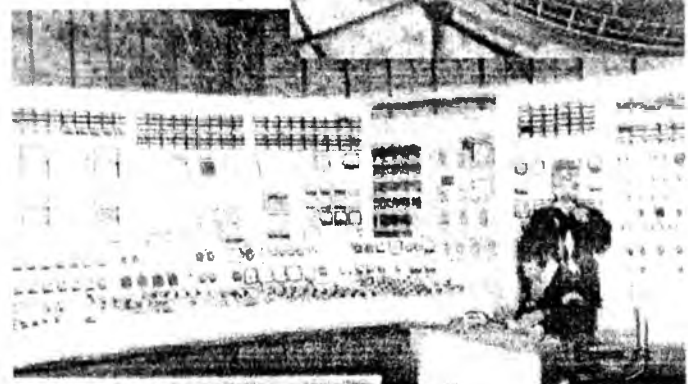
Оплата труда

ДЕЛО РУБЛЕМ ДВИЖЕТСЯ

О том, как на АО «Гусиноозерская ГРЭС» возрождаются забытые старые, но хорошие методы активизации трудового процесса, рассказывает начальник отдела труда и заработной платы Тамара Павловна МУНКУЕВА.

нормативных документов, которыми мы пользовались, пришлось заменить. Сейчас совместно с руководством цехов и мастерами выполняем работы, на которые вообще отсутствуют

нормативники. Будем оформлять заказ в отраслевую организацию, которая занимается разработкой нормативных документов, на их поставку. Новшество пошло, всем и самим рабочим, и мастерам, и руководителям цехов. Нужно отнестись к этому повновведению со всей ответственностью и принципиальностью. В противном случае - все пойдет на самотек, как это уже было в 80-х годах. Я и мои коллеги надеемся, что все вместе мы внедрим именно то, что задумано, и наша система будет работать.

ХОЗРАСЧЕТ

- Тамара Павловна, у вас есть задумки и по введению забытого на сегодня хозрасчета.

- Есть. Что нас привлекает в хозрасчете? Это оплата по конечному результату работы. У нас рекомендации ЦКБ «Энергоремонт» о внедрении этого метода на капитальных и средних ремонтах оборудования. Мы совместно с ПТО работаем

Тогда, в 1986 году, мы начали внедрять хозрасчет сразу во всех цехах станции, и ориентирован он был на конечный результат работы каждого цеха. И внедрялся он тогда не на пустом месте: были методики, разработанные специалистами, были опытные работники родственных станций. И положительные результаты были. Руководители цехов, которые работали в условиях хозрасчета в то время, помнят, что в конце каждого месяца приходилось контролировать и анализировать свои расходы по каждой статье затрат. Особенно это касалось ремонтного фонда цеха, услуг на автотранспорт. Его необходимо было постоянно совершенствовать, корректировать применительно к нашим условиям. Нужно было время, но началась перестройка и все изменилось. Но, наверное, и не должно было быть иначе: изменился ведь и сам государственный строй.

- При хозрасчетном методе должна быть возможность

заинтересовывать персонал. Материальная заинтересованность - это гвоздь успеха в любом деле.

ТРУДОВОЕ СОПЕРНИЧЕСТВО

Все уже знают, что у нас на станции возрождено соревнование между вахтами, бригадами.

Первые итоги такого трудового соперничества мы подвели еще в сентябре прошлого года. Среди вахт победителем тогда вышла вахта «А». Анализируя итоги соревнования, мы пришли к выводу, что показатели, по которым производится подсчет результатов соревнования по сквозным вахтам (выработка электроэнергии, рабочая мощность, электроэнергия на собственные нужды, удельный расход условного топлива), отвечают современным требованиям, являются денежными. А вот по ремонтным бригадам невозможно было подвести итоги. Возможно, показатель носит обобщающий характер, к примеру, та же рабочая мощность, которая характеризует работу станции в целом и каждой вахты, но не бригады. А возможно, нет должного учета по показателям, характеризующим именно работу ремонтных бригад - выполнение графиков ремонтов оборудования. Но мы работали в этом направлении, с технической службой решали вопрос об улучшении учета ремонтных показателей, ввели дополнительные показатели, такие как выполнение нормированных план-заданий, экономия материальных ресурсов. В результате, по итогам соревнования за декабрь прошлого года удалось выявить победителя из числа бригад.

Конечно, соревнование не может быть без поощрения победителей. Это было нами предусмотрено. За первое место в соревновании каждый член трудового коллектива премируется денежной премией в сумме 300 рублей. Мы оформляем стелы победителей соревнования, который находится на переходном мостике 1-й очереди, так что всем наглядно видно - как работает станция сегодня.

Зоя СУСЛОВА,
Пресс-служба АО
«Гусиноозерская ГРЭС».

Буряад Республикын Арадай Хуралда

ХОЁР АЙМАГАЙ ХОЁР ОНДОО БАЙДАЛ...

Нютагай өөхэдэйн хүтэлбэрийн районий Сөвөдүүдэй депутатуудай сессинүүд хаянай болоо. Аймагай хүтэлбэрийн байгуулалтанууд, нютагай бюджетүүд болон бусадшье шухала асуудалнууд эдэ сессинүүд дээрэ зүбшэгдэн баталагдана.

Сессинүүдэй хүдэлмэридэ республикын Арадай Хуралай комитедүүдэй түрүүлэгшээр, республикын парламентын депутатууд, Правительствын гэшүүд, министерствэнууд болон албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд хабаадаа.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын ба эд хэрэглэгийн дэлгүүрэй талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Д.Д.Наханцаков Түнхэнэй болон Ахын нютагуудай өөхэдэйн хүтэлбэрийн аймагуудай Сөвөдүүдэй сессинүүдтэ хабаадаа. Тэрэ өөрингөө ханамжануудые иигэжэ хэлэбэ:

- Ахын аймагай Сөвөдэй сессии эмхитэйгээр үнгэржэ, ажабайдалда хабаатай олон асуудалнуудаар тодорхой шийдхэбэринүүд баталагдан абтаа. Аймагай бюджетэй статуй бүхэн тон ханамжатайгаар зүбшэгдэжэ, «түхэриг» бүхэн тодорхойлогдон элирүүлэгдэ. Ахада бюджетэй дүүргэлтэ бэшэ нютагуудайхиһаа жэшээгүй хайн гээд онсолмоор юм. Гэбэшье тус асуудал зүбшэлэлгэ Түнхэнэй аймага тон ороо байдалда үнгэрбэ. Юуб гэхэдэ, аймагай социально-экономическа байдал тон ороо шатада орохоор үннэй. Аймагай өөхэдэйн хүтэлбэрийн захиргаанай толгойлогшоор республика соогоо мэдээжэ политическэ болон гүрэнэй ажал ябуулагша Л.Д.Турбянов хунгадхан байна. Бюджетэй гаргашануудые элирүүлэн тодорхойлох талаар аймагай шэнэ толгойлогшо ханамжануудаа хэлэжэ, зүб шийдхэбэри абхуулаа.

Аймаг ядаруу байдалда орохоор үннэй. Энэ хэрэгтэ урданай хүтэлбэрилэгшэдэй алдуу эндүүнүүд тон өхэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ аймагай диилэнхи ажахынууд орооо таряанай мүртэй ургаса хуряжа шадаагүй. Юуб гэхэдэ, таряалангай талмай бага болгохо гэхэн хараа бодолын гол шалтаганаинь болоһон байна юм. Зарим тэды дүнгүүдээр аймагай ажахынууд оройдоол 7 мянган гектарай ургаса хуряжа абаһан гээд онсололтой. Урдань аймагай ажахынууд арбай таряанай тогууртай хайн ургаса хуряжа абаха талаар республика соогоо нилээд суутай байһан ааб даа. Зарим үедэ эндэхи таряашад гектар бүриһөө 20 центнер орооо хуряжа абадаг бэлэйл.

Аймагай Сөвөдэй сессии дээрэ үгэ хэлэһэн хүнүүдэй диилэнхинь хугжэлтынгөө саашанхи зорилгонуудта анхаралаа хандуулаа. Л.Д.Турбяновай хүтэлбэри энэ талаар эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулхаар хараална.

Түнхэнэй үндэһэтэнэй паркын хүтэлбэрилэгшэдтэй харилсаатайгаар ажаллаа эмхидхэхэ талаар горитой ажал ябуулагдахаар хараалагдана. Аймагайнгаа байгаагийн баялигуудые олоной аша туһада хэрэглэхын тула амаралгын болон эмшэлэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрийн сагай эрилтэдэ таарамаар эмхидхэхэ асуудалнуудые шийдхэхэ хэрэгтэй. Энэ шухала асуудалые шийдхэлгээр республикын парламентын Түрүүлэгшэ М.И.Семёнов, депутатуудшье горитой туһаламжа үзүүлхэнэ дамжаггүй.

Аймагай байдалые хайжаруулха хэрэгтэ шэнээр хунгадхан хүтэлбэри холын хараатай хүдэлмэри эмхидхэхээр хараална.

Валерий БАДМАЕВ.

АГУУ ГЭСЭРНҮҮДЭЙ, АРЮУХАН ДАНГИНАНУУДАЙ

Сагаан нараар, Сагаалганаар!

Гэсэрэй болон Дангинын хатар

Эгээл сэбэрнүүдтэ — бэлэг сэлэг

Амжалта хүснэб таанадтаа...

КОНКУРСДО ИЛАГШАД

ЭДИР ДАНГИНА

1994 он - Валентина Раднаева (Захааминай аймаг).
1997 он - Лена Занданова (Хяагтын аймаг).
1998 он - Эржена Биликтусева (Хурамхаанай аймаг).
1999 он - Надя Бадмасева (Захааминай аймаг).

ДАНГИНА

1992 он - Лариса Будажапова (Хэжэнгын аймаг).
1993 он - Екатерина Бадмасева (Хурамхаанай аймаг).
1994 он - Гунсэма Тудупова (Ярууфын аймаг).
1996 он - Вера Соктоева (Түнхэнэй аймаг).
1997 он - Сэсэг Дашинамжилова (Улаан-Үдэ).
1998 он - Надежда Мунконова (Ахын аймаг).
1999 он - Алена Данжалова (Улаан-Үдэ).

ХАТАН

1993 он - Нимацу Эрдыниева (Сэлэнгын аймаг).
1994 он - Доржи-Ханда Дугарова (Хоринин аймаг).
1995 он - Нимацу Эрдыниева (Сэлэнгын аймаг).
1998 он - Людмила Пархаева (Улаан-Үдэ).
1999 он - Туяна Будаева (Загарайн аймаг).

ЭДИР ГЭСЭР

1993 он - Золто Аюров (Хоринин аймаг).
1994 он - Саян Будаев (Ивалгын аймаг).
1997 он - Буянто Биликтусев (Хурамхаанай аймаг).
1998 он - Борис Аюшеев (Хяагтын аймаг).
1999 он - Булат Санжиев (Улаан-Үдэ).

ГЭСЭР

1993 он - Баир Цыденов (Ивалгын аймаг).
1994 он - Баир Цыденов (Ивалгын аймаг).
1997 он - Саян Будаев (Улаан-Үдэ).
1998 он - Даша-Нима Жамсусев (Хурамхаанай аймаг).
1999 он - Цырен Цыренов (Улаан-Үдэ).

ДҮРБЭН ТЭГШЭ БЭЛИГЭЭ ДҮҮРЭН ХАЙХАНААР ХАРУУЛАА

1991 ондо буряад арадай Сагаалан гүрэнэй хайнгэр гэж тоологдож, үргэнөөр тэмдэглэгдэгдэг болоо һэн. Тэрэл жэлдэ «Дангинын» болон «Гэсэрэй» конкурснууд үнгэрөө һэн. Энэ хэмжээ ябуулгыг Соелой министерство, республиканска уран бэлиттэнэй түб эмхидхэн байна. Түрүүшын эгэ конкурснуудта 10 гаран хүн хабаагдан байна. Тэгэ дуу дуулаха, хатар гүйсэгдэхэ, уг гарбалайнгаа 5 үе хэлэхэ, буряад эгэе хоол мэдэхэ, морин эрдэни тухай хэлэхэ үгэхэ даабаритай һэн.

Жэл ошохо бүри тус мүрысөөнүүдэй даабаринууд хүндэ боложол байгаа. Гэхтэй хамта энэ мүрысөөндэ хабаагдха дуратайшуул олошороо. Энэ үйлэ хэрэгэй араг зонй дунда мэдээжэ, дуратай болоһыг гэршэлэ бшуу.

1992-93 онуудта «эдир Дангина», «эдир Гэсэр», «Хатан» гэхэн конкурснууд эмхидхэгдэжэ, хүнүүдтэ ехэ хайшааргаа. 1995 онһоо эхилэн, урдахи жэлүүдтэ түрүү һуури эзлэгшэд хабаагдха эрхгүй болоо. Шэнэ бэлиттэйшүүлэ элүүлэхэ зорилготойгоор тус алхам хэгдэ гээд хэлэлтэй. Нимацу Эрдыниева, Доржи-Ханда Дугарова гэгшэд 2-2 дахин «Хатанай» нэрэ зэргэдэ хүртэнэ байна. Саян Будаев 1994 ондо «эдир Гэсэртэ» хабаагдха шалгараад, түрүү һуури эзлээ һэн. 1997 ондо энэл хүмнэй «Гэсэр» гэхэн конкурсдо илажа гараа. Угаа дараалан 2 дахин Баяр Цыденов «Гэсэрэй» мүрысөөндэ шалгараа. Эгэл дүрбэн тус мүрысөөнүүдтэ хоёр дахин түрүүлэн гараһан байна.

1996 онһоо энэ конкурсдо хабаагдгашад дуу хангюурдаха, хатар гүйсэгдэхэһоо гадна, уг гарбалаа 8 үе болоһор мэдэхэ, юроол болон үрсэл хэлэхэ, 1 минутын туршада угалза гоёор оёхо (Дангианууд), 1 минута соо хүүхэлдэгдэ платини эсхэбэри хэхэ (эдир Дангианууд), зүүн зүгэй тулалдаануудтай оншо дүрэнүүдэ харуулжа шадаха (эдир Гэсэрнүүд), бүхэ баатарнуудтай, морин эрдэниин соло дуудаха (Гэсэрнүүд), буряад эгэенэй дээжыг бэлдэхэ, тэрэн тухай хоорэжэ үгэхэ (Хатанууд) болоһон юм.

1999 ондо мүрысөөндэ хабаагдгашад бүри хүндэ дабаануудыг гаталха зорилготой болоо һэн. Буряад, ороод, англи хэлэн дээрэ тэгшэ дуугарха, мори унаад ябаха, нур харбаха шатанууд нэмэгдээ. Хэды тиигэбшье, эгэ мүрысөөнүүдтэ хабаагдха дуратайшуул үсоороогүй. Эндэ шүүһэн хүнүүд элдэб гоё бэлэг сэлэгүүдыг абахаһаа гадна, республика дотороо мэдээжэ болоно. Тиигэжэ саашанхи ажабайдалдань тон ехэ нүлөө үзүүлэгдэнэ. «Дангина-97» Сэсэг Дашинамжилова бэсгээ эгитэжэ, «Сагаан нара-99» гэхэн телевизионно эстрадна конкурсдо илажа гараа, мүнөө үгэдэ залуу одогдой дунда оронхой ябана. «Хатан-98» Людмила Пархаева Буряад орон соогоо мэдээжэ байбашье, энэ амжалта туйлажа, бэшлһээ үлүү байһанаа гэршэлээ һэн. Хонгоодор угтай, аяар холын Ахын аймагай «Дангина-98» Надежда Мунконова энэ амжалтын һүүлээр бүри үндэр амжалта туйлаһан байна.

Энэ жэлһээ хойшо амжалта туйлагшадта соёлой халбарин училишда болон колледжнуудта орохо арга олгогдохо болобо гээшэ. Тиимэһээ республика доторнай бэлит шадабаритай хүбүүд, басагад олон гэжэ найдаад, бултанга амжалта хүсэе!

Борис БАЛДАНОВ.

АРБАН ЖЭЛЭЙНЬ НАЙР НААДАН ХАЙХАН!

Наяхан оперо болон баледэй академическэ, 750 хууригтай театр соо үнгэргэгдэхэн «Гэсэр, Дангина - 2000» гэхэн ехэ номин шоу-нааданда орохо дуратайшуул ехэ олоороо суглараа, зариманинь биледшьегүй үлээжэ, голгүй голхорон, гэртээ бусаа. Энэ ушар юун тухай элрхэйлжэ гэхэдэ, Сагаан нарын нааданда ошодог бүхэ зоний тон дуратай хайндэрэй нэгэн болохо эгээл эрхим Гэсэр, Дангине элрүүлгын найрай бии болгогдонон 10 жэлэй ойн баярта үнгэргэгдэхэ шоу-концертдэ (февралин 16-да) харагшадай ухаангүй ехэ хонирхолой бии байһыг элрхэлжэ бишүү.

Тийгээдшье Шэнэ 2000 ондо энэ баяр зугаатай, шог дуутай, хатар наадатай, хүн зоний сэдхэл уяруулан, гүн ухаанайн гүнзгийг удалан дайраһан гол юумэн гэхэдэ, буряад ёһо заншалаа, хэлэ, түүхэсэ үргэһэн найр наадыг - шоу-концертыг Буряад Республикын Соёлой министрствын дэргэдхэ Арадай уран бэлигтэй республиканска түбэй (богонихоноор - РЦНТ, директорын Россин болон Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Надежда Галсановна Донсоронова) хүдэлмэрилэгшэ, жюриин гишүүд үндэр хэмжээндэ, баяр зугаатайгаар эмхидхэн байһа.

ГООХОН ХАТАН, ДАНГИНА ГӨШШОЖО НЭРЛЭНХЭЙ...

Оперно театрай тайзанай арлын аргагүй найхан номин хүхэ Байгалай дэргэдхэ ордоной («Агуу Гоохон Ангар дүүхэй» гэхэн баледтэл ади үлгэрлүүдэй геройнуудай ородог, гарадаг гоохон майхантай үнгэтэ шэмэгэлтэй) наада тээ үзэгдэлүүд эхилнэ. Шоу-наадаанай баяр ёһололой жабхалапта хүжэм эдэлжэ, 1991 ондо республикыннай Гүрэнэй Сагаалгантай нэгэ доро шахуу эмхидхэгдэхэн, олонтой тон дуратай «Сагаалганай Гэсэр, Дангина - 2000» гэхэн конкурс эхилбэ.

Түгээхэлэй турта гараһан буряад хубсаһатай эрхим хүбүүд, басагад - ариухан, зохид дангинанар, алая хөөрхөн багануул - хүхиюун солгёон эдир дангинанар, Агуу Гэсэрнүүд, зориг ехэтэй эдир Гэсэрнүүд, бэлиг талаантай хатанууд тайзан дээрэ уригдажа, үшөө тиихэдэ баян дүршэлдөө залуу зондо хубааха хубитай, үнгэрхэн 10 жэл соо шаагарһан, эрын солые эдэлхэн Гэсэрнүүд, мүнөө ажабайдалдаа суута хатанууд болоһон дангинанар, бэлиг түгээдэр хатанууд, амжалта туйлаһан эдир Гэсэрнүүд, ехэ болоһон эдир дангинанууд баһал гаража, халуунаар утгадаба. Сагаан нарын амаршалга хүргэбэ, титим-даруулгаяа нёдондоной илагһад Алена Данжалава, Надя Бадмаева дамжуулба.

Тайзан дээрэхэ сагаан экран дээрэ мори урилдаанда, нур харбалгада, түүдэгтэй дэргэдэ ёохор нааданда хөөрхөн буряад дэлгэстэй, энэ жэлдэ хабаадаһан гэсэрнүүдэй, дангинануудай, хатануудай инподром дээрэ түрүүлһэн үдэр хатарһынь харуулагдаба.

Тийгээд лэ финалда гараһан, урихан, гоё хубсаһатай 5 дангинанар - Баярма Ринчинова (Захаамин), Хаңда Жамсаранова (Хэжэнгэ), Майя Балданова (Түнхэн), Радна Дондокова (Улаан-Үдэ, 1-дэхи лицей-интернат), Дарима Цырендондопова (Сэлэнгэ) гэгшэд уран бэлигтэ харуулжа, аргагүй найханаар Сагаалганай мэндэшлэг буряад, ород, англи хэлэнүүд дээрэ хүргэжэ, буряад табат жюрин анхаралда дурадхажэ, үдэһын гоё костюмуудыг үмдэжэ, уран оёдолшод, бэрхэ дуушад - ёһотой дангинанар байһанаа гэршэлбэ.

Харин энэ конкурсын финалда гараһан тон бишыханууд, һөөм бээтэй гэхээр, һөөл зохидхон эдир дангинануудай хонгёо найхан хоолойнуудыг, огсом дорюун, шогтой ёгтой хөөрөөсөн шагнажа, дуулан хатархынь зал соохи зон баясан хаража, ехэл өөгшөөжэ, нэрьсэ энээлдэ, халуунаар алыгаа ташаа. Эндэ сугларагшадые бэлиг шадабаряараа жаргуулан абааштайхан Оюна Ринчинова (Улаан-Үдэ, «Мелиоратор» гэхэн соёлой байшан), бэлигтэй Оля Будаева (Аха), циркын уян нугархай «одон» Эмин Цыдендамбаева (Улаан-Үдэ, 1-дэхи лицей-интернат), Вика Намсараева (Захаамин), Света Пахалеева (Усть-Орда) гэгшэд хонгёо хоолойтой, шогтой зугаатай байһаараа шалгаржа, бүхэ зонинг ехэтэ хүхэбэ, буатынь энээлгэбэ.

Конкурсын 2-дохи хубинг нээһэн гуа сэгсн, бээс хүснхэй найхан хатад - нагай зохид эхнэрнүүд, энэрхы эжнүүд мурсыжэ, бэрхэ оёдолшод, дуушад, уран үгэһэн байһанаа харуулба. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, Эржена Базарова (Хурамхаан), Ирина Андреевна (Сэлэнгэ), Мария Имеева (Улаан-Үдэ), Анна Базарова (Усть-Орда) гэгшэд болоно.

Гоохон хатан, дангинанууд үдэһын гоё плати, костюмуудаа харуулжа, эндэ сугларагшадай алыг ташалгаар угтагдаба.

АБАЙХАН ГЭСЭРНҮҮД БАЙХАЛ БАЙХА...

Шуран солбон, гоё буряад хубсаһатай эдир Гэсэрнүүд конкурсдо хабаадажа, үлгэр дуу түүрээжэ, Сагаан наараар

Нурша номоо дэлигэл хатан, дангинанууд...

мэндэшлээ, уран бэлигтэ гэршэлээ.

Эдир Гэсэрнүүд - Жаргал Маладаев (Хурамхаан), аргагүй найхан «алтан» хоолойтой Цыдэн Бимбаев (Ивалга), абын аятай хүбүүн, Дамба Занданов абгадаа ади бэлигтэй болохо хүсэлтэй Дима Занданов (Хяагта), хүбүүд угтай Бата Дондоков (Мухар-Шэбэр), 4 хүбүүдэй одхон Соёл Дашиинимаев (Хэжэнгэ) уран хурса хэлэтэй, тон бэрхэнүүд, хөөрхэнүүд байба.

Шанга найхан хоолойтой, бээдэ найданги, нурдарама гоё хубсаһатай, зүүн зүгтэй барилдаа, акробатика найн мэдэхэ томо Гэсэрнүүд - Буянто Биликтүев (Улаан-Үдэ, 1-дэхи лицей-интернат), Александр Урбагаев (Усть-Орда), Гуржап Ринчинов (Баргажан), бусад бэлигтэй залуушуул хабаадаа.

ЭРХИМУҮДТЭНЬ - ШАНГУУД

Энэ конкурсын жюрин бүридэлдэ ороһон республикын соёлой министр Е.Б.Раднаева, БГУ-гай декан С.Г.Ошоров, СССР-эй арадай артист Д.Ц.Дашиев, РЦНТ-гэй директор, Россин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Н.Г.Донсоронова, философийн эрдэмтэй доктор, профессор Ю.А.Серебрякова, ВАРК-ын Президентын орлогшо Б.Д.Баяртуев гэгшэдэй шийдхэлтэй ёһоор, конкурсдо хабаадаһан 80 гаран хүбүүд, басагад - дангинанар, хатад, гэсэрнүүд шагнагдаба.

Харин конкурсын лауреадуудай нэрэ зэргэнүүдтэ, гоё даруулгануудта эгээл найхан, эгээл бэлигтэй дангина Дарима Цырендондопова, эдир дангина Эмин Цыдендамбаева хүртэжэ, алтан зүүдхэлнүүдтэйгээр дипломууд барюулагдаба. Тийн эрхим эдир Гэсэр Дмитрий Занданов, Гэсэр Буянто Биликтүев лауреадууд болобо. Хатад соһоо Усть-Ордагай Анна Базарова 1-дэхи шатын диплом, бэлэгтэйгээр дамжуулагдаа. Харин лауреадынь Марина Имеева (Улаан-Үдэ) болоо.

Спонсорнууд болоһон "Барис", «Амта», «Кампус-групп» фирмэнүүд, энэ конкурсдо илагшадые - нургуули дүүргэгшэдыг шалгалтагүйгөөр абаха. БГУ, ВСГАКИ, БГСХА, БРУКИ, хүжэмэй колледж, республикын Социальна талаһаа хамгаалгын министрство («Здоровье» РК-гай 3 путёвко бэлэглэбэ), «Информполис», «Молодежь Бурятии», «Буряад үнэн» газетнүүдэй редакцинууд, «Хэжэнгэ», «Усть-Орда» эбэлнүүд ба бусад эмхинүүд арбан жэлэйнгэ алдарт оёе тэмдэглэжэ байһан тус конкурсын үдэһыг дэмжэбэ, «Булжамуур», «Алтан булаг», бусад коллективүүд уран наадаараа шэмэглэбэ.

Ариухан хатан, дангинанууд, Абай Гэсэрнүүд үшөө олон Байгал шадарнай байхал байха. Булагтал бурялаг лэ бэлигын, буряад баян хэлэтэй, ёһо заншалтай залуу хүбүүд, басагаднай үшөө олоор урган гараһань болотой!

Бэллгма ОРБОДОЕВА, Алексей ЖИЛИНЭЙ, Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

"Гэсэр-2000" - Буянто Биликтүев, "Дангина-2000" - Дарима Цырендондопова

Огсом дуутай, бэлигтэй эдир дангина Оюна Ринчинова

Конкурсын "алтан гургалдай" - Цыдэн Бимбаев

Хүлэг, хүлэг морёороо Хүрөөд ерэхэ яагааш?

Миний энэ наһанайм эхэ - Гүрын Дариима Хангира нутагай байталай харгана обогой Зутын Раданай Ямааханай (Цэбэгдориин дүү) түрэнхн үхил болоно. (Эхэнэ Эгэтын бодонгууд обогой хүндэ хадамда ошолон аад, нахала ерэхэдээ, миний эжые дахуулжа ерээ).

Маарагта нутагай моодхон харгана обогой Сахиин Баданай хүбүүн Гүрэдэ Ямаахан хоёрдохийео хадамда гараа нэн. Тийгэжэ Гүрын Дариима болоод, арбан дүүнэрые дахуулхан түүхэтэй. Гүрэ гэрээ суутай бэрхэ далаша ябаһан юм байха. Энэ Дариима басаган эхэ болоходоо, Баруун Эгэтэдэ нутагжаһан, анханийнь Хүлхэсөөнэй бүрлюуха хүбүүд угай Доржын Гүрэбазар гэжэ хүндэ хадамда гаража, зургаан хүүгэдтэй болоһон аад, хоёрынш нарайгаар гэгдэһэн гэдэг.

Эсэгэмнай гартаа дүйтэй, бага сага гагцгуур хэдэг, эд амһартада сагаан туулга зайладаг, буряад дэгдэдэ хадаха тобшо шудадаг байһан. Үйһэ галдажа, дайрхай өөртөөшье, мүн хүндэ нэрэжэ үгэдэг нэн ха. Түлэс отолжо, дасанай ламанарта шэрэжэ абаашадаг байгаа. Энэ Журбан гэжэ Эгэтын дасанай эмшэ ламын зарлиг зууршалгаар эд гэр бүлэ болоһон байгаа. Тийн абамнай эмэй үбһэ ногоо холо ойрын нутагаар түүжэ хатадаг, нодэдэг нэн ха. Аминдаа ядамаггүй түбхинөөд нуужа байгараа, эсэгэмнай-37-тойдоо наһа баража, эхэмнай улаан сурбатаяа үншэржэ, би нарай, үлгэтэй, ехэтэ тухашарһан, тулһан байха. Хожомынш мангай, Жамьянай Гончигтоной Зүүн Ульдыгдэдэ нуухада, Бүрианай Жалсан габжа хадам эжыгтэй уулзаха гэжэ ороод, сай уужа нуухадаа, намай яагаа эсэгэдэ адий гээшэбишн гээ нэн. Гүрэбазар үлгэр түүхэдэ бэрхэ нэн, булта үбгэ залуугүй һонирхдог, шагнадаг һэмди. Харатай залуугаар наһа бараһан юм даа. Хойтын эрихэдэнь, Диваажанай орондо түрөө гэхэдэнь, яагаа эхэ буянтай хүн байба гэшэб гэжэ эхэл гайхал болоһон, баярлаһан байхадби гэжэ габжа эхэ һонин юмэ хөөрөө бэлэй.

Тэрэ сагта эд бараан, талха ороһон тон хомор байһан гэдэг. Эжымнай хүбүүдэ 7-8 наһатайдаһн хүндэ хүлһэншөөр мал адуулгажа, хоолойгоо тэжээхэ аргаяа бэдрэдэг байһан. Эндэ Цыбик Цыренжаб хоёр ахай тухай хэлэгдэнэ. Цэжэб абгай байгаа. Хожомынш эжымнай хүбүү түржэ, булга эхэтэ баярлабадби. Гэдэһэн соогоо байхадань, хүндэ үгэхэ болоһон байгаа. Тэрэ жаахан хүбүүнэй (Эрдэнийн) хоёр харатай болоод байхада, Хангираһаа Цырендоржын Бальжиниматан ержэ, бултандамнай саахар үгөөд, эжымнай сагаан боро шэриүү дэгэл үмдэхүүлээд, хүбүүемнай үлгэтэйнь гоё хүнгэн жороо тэргэдэ нуулгажа абаашаһан юм. Эжымнай хоёр хүбүүгээ Эгэтын дасанда хубараг болгожо үгэбэ. Энэ Журба ламбагайндаа байрлаад, үзэг бэшэгтэ нуража захалаа. Цыренжаб ахай бодхуулгажа, Эгэтын Улаан гэрэй хургуулида ошожо ороо. Нурахадаа бэрхэ байхадань, Жапон багша даб дээрэ гэртээ байлгаад хурганан. Класс алхажа байжа нураад, 7-дохн класс эрхим сэтгэлтэйгээр дүүргээ нэн. Мүн хургуулиһаа урилдаха, барилдаха мүрлсөөндэ ходо шагалдаг, шэлэмэл бүхэ ба хурдан гүйгөөшэ болодог байгаа.

Дасан хаагдажа, хубараг болох арга барагдажа, эхэ

хүбүүн Цыбик ахаймнай гэртээ бусаа нааб даа.

Тийһээр ахайнар эхэ боложо, бага наһанһаа ажалда ябаһан хадаа юумэний дүй дүршэл олоһон ха. Сахиуртын обогой зүүн тээ зуһалан талада жаахан зуһаланай модон гэр шэнээр сабшажа бүтээбэд. Тулга тодохожо, галаа түлээбди. Эжымнай сайгаа шаажа болгоод, сайн сэржэм ба эдэһэй дээжэ газара үргөөд, мүн галдаа үргэжэ дүүргээд, хонхон тогоон соо шаһанан тибһэн үрмээс гал дээрһээ абаба. Айрһа, мэхээр зөөхөйтэй худхажа, модон табатууд соо

АШАТА ЭЖЫМНИ. АХАМНИ...

Дурсалга

хэжэ табиба. Эжымнай галайһаа зүүн тээ сомсойхожо нуугаад: «Зай, эдэсэлгты! Хүбүүдн бэрхэнүүд гээшэт, шадажа ядахаһаа айгаагүй, хэбтэһэн хүн хээли алдаха, ябаһан хүн яһа зууха гэжэ яһала хүсэһэн зорихондоо хүрбэт. Ходоодоо иимэ: матабал, пугаршагүй зоригтой, татабал, таһаршагүй эбтэй ябаарайгы!» - гэжэ сэдхэлээ хүдэлэн уяраа, баярлаа бэлэй. Шэнэ барихан гэрэй модонхой гоё хоншуу үнэр, палааха үгыш наа, ногоон зөөлхөн зүлэг дээрэ нуугаад эдэсэлжэ, булта хүхилдэбэди. Эжымнай үсөөн үгэтэй, шаһаар энедэг нэн. Бадаргай шагга дуутай хадаһ, хүнүүд түрүүн эхэ сукхалтай гүүжэ һанадаг байһан ха. Нүүдэ мэдэхэдэмнай, сэхэ сэбэр, хүнэй һайн хүн байгаагша гэлсэдэг нэн ха. Тийһээр малнай үдэжэ, нэгэ сараа худалдажа, хүнэй машина абаад, һүсэ татажа, зөөхэй тоһо дарадаг болообди. Эжымнай тоһон гартай байһан юм. Айһанай эрхэдэ, дараанайһаа мойһон хурһа, долоогонье аарсангай холбоо, барихан, айрһа болон хатаһан үрмэн хүшөөдэрһон табиха. Айһангайша шагга шаһаар хөөрлөдхэ, энедэхэ, эхэл эльгэдэг байгаа ха. Үритэ хүн өөдөө гэжэ таһадаһаа эхэ болоходо, юумэн гээшэ өөрөө бии болоһондол, наашалаа бэлэй гэжэ хожомынш эжымнай хөөрэдэг нэн.

Үмэс байхадаа, үбэлдөө Хухюурта гэжэ газарта үбэлжэдэг һэмди. Малаймнай хашаагай хойгуур тэбтэг (жаахан гүбээ) байдаг аад, дээгүүршэ шонгоһууд улидажа ябадаг байбашье, мадамнай ородоггүй байһанийнь гайхалтай: шонго хүршэдөө элэтэй гэдэг ёһон байгаагүй? Тэрэ тэбтэг эрье дээрһээ шабаһанайһаа гашиһаар халтиржа наадахада, гоёл бэлэй даа. Баһа борогшо гүмүнэй номгон аад, эмээл, хазаарш үгы, хула гүүдээ хоёр-гурбаараа һундалдаа, дэлһэнһээнь баряад хорой соогуураа түхэрэлэн ябуулжа наадажа жаргадаг

байхабди. Борогшомнай унагалжа, унагаа харамнажа хуумагад гэдэг, маанадаа дүтэ хүргэхээс болёо нэн. Хамтын нэгдэлэй үедэ Баруун Эгэтын зон түрүүн нутагтаа ТООЗ болоод байгараа, Эгэтын-Адагай колхоздо хамжажа ороо. Манайхин зөөгөөбди. Эжы Эгэтын-Адагта жэл үлүүтэй наалиһанаар хүдэлөөд, Хангира (Үхэри) зөөбэбди. Үхэрийн хүнэй фермэдэ наалиһан болоо. Эжымнай олон жэлдэ түрүү зэргэдэ, ударник ябаа. Би хургуулиһаа ерэхэдэ, эжынгээ малай шабаһаа түүлсэдэг, тугалай дэбдихэр хуурайладаг, шадаха юумээс хэдэг байгаа. Тэгд дутуу дундыешни олоод лэ зэмэлхэдэнь, гутажа эрхэхэдэм, хургажа хэлэдэг нэн: үндэр гүбээ дээрэ гараад, уруугаа харахадань, тала зэнхыгээд, уужам болодогтол, сэдхэлээ уужамаар бариха хэрэгтэй. Үндэр гүбээ өөдэ мориндо хүндэ ашаа жүдхүүлхэдэ, уйдаһанийнь мэдэгдэдэггүй мэтэ, алибаа ядаха тулиха сагтаа уйдаһанаа мэдүүлэнгүй, хүлэсэстэй ябаха шухала гэдэгын элээр һанагдадаг. Эхэ, эсэгын хургаал наһанай хүнэһэн гэдэг зүбдаа!

Колхознай Цыренжаб ахайе тракторай курсада эльгээгээ. Хадын эбэртэ хабар үхээртэй газарта газар хахалжа ябатарһы, шонго урдань харагдаа. Трактораараа дахаад, хойноһоонь ошожо ябатарһы, тэрэ үгы болошоод, ахай гайхаһан, айһан байгаа. Тэрэ сагтаа бэшэ, хожомынш хэлээ. Эжымнай мэдэхэ хүнһөө нурахада, эхэ муу соро үзэгдэһэн байгаа, тэрэ сагтаа заһал хэхэ ёһотой байгаа гэхэн юм ха. Цыренжаб ахайш сугтаа ажада ябахада, шадамар бэрхэ, хүнгэн, олон соо ябахадаа, хүхюун, энедэ зугаа гаргажа ябадаг хүбүүн байһан юумэл даа, халаг даа, яагааһ богони наһатай байшоо гэшэб гэжэ тракторист Елхоо Гомбо эхэ шаһалаа бэлэй.

Хойто жэлынш колхознай Цыренжаб ахайе шофёрой курсада эльгээһэн ха. Ахай полуторка машинын жолооншон боложо, үбэл зунгүй, холо ойрогуй харгыда сүлөөгүй ябадаг байһан гэдэг. Дамдинай Бама тийхэдэ колхозой түрүүлэгшэ байгаа ха. Эрхүү хото ошохо хэрэг гараба. Тийхэдэ Цыренжаб шофёроо залуу гэжэ эхэл хэргүүлэе ха. Байгалай эрье мүйхэнһэн уйтан хабшуу, хабсагай шулуун харгыгаар гарахадаа, яһам ябтайгаа, энэ хаатаршам похой хамартаа хүрэхэдөө, уһаша гэжэ эрэ доргон бэрхэ байбал гэжэ эльгэ хатажа нуугаад хөөрэдэг нэн. Залуу хүн эдирхүү гэжэ ахай техникэдэ эсэхэ сусахаяа мэдэнгүй ябажа байһаар, хүйтэ абажа, эхээр үбдэшэбэ. Хэбтэрийн шахуу болоод байхадаа, Нарһатада 7-дохн класса нуража байһан намаяа захижа ерүүлэе бэлэй. «Эжын малһаа эсэшоод ороходо, зарахам хүндэ байһа, ши, Сэмжэд, хожом нураһа бээш, намдаа туһалаа», - гэхэдэнь, би үгэгүйгөөр зүбшөөжэ, ахайнгаа үгөөр хэлэһэн соонь гүйжэ байхадань, шииһингээ ерһээр амаршабаб гэс бэлэй. Битимэш эхэ юу хэхэбибдаа: палааһингаа тоһоо үдэр бүхэндэ аршаха, үрбэхэдэ ханяахадань, уһа бусалгажа, уурал гаргаха, алиһаар моорсо хэхэ, байхан хүнэй тараг бүрихэ, могоо һүүжынш улайхада, бүд гонзогоороо хайшаалаа, хүбэн ороёжо, сахариг мөөрбэшэ хэжэ дэбдихэ гэжэ мэтэл нааб даа. Сэмжэдни хэһнээш үлүү үргэбэш даа, хургуулиһааны танаһанайһаа хүлһэ түлэжэ, энэ монгол батүбэд үзэгые латын үзгөөр тайлбарилан бэшэбэ. Энэһээ мэдэхэ хүндэ заалгажа нураарайш, хожом хүгшэрхэдэнь, хэрэгтэй байха гэжэ Цыренжаб ахайм хэлээд, нэгэтэ гоё, тодо һайхан почеркоор бэшэһэн хоёр янзын үзгөө үгөө нэн. Шамдаа энэһи зааха шадал намда үгы, өөрөө оролдобол, ойлохо байхаш, юумэн бүхэн оролдолго хэшээлээр бүтэдэг юм гэс бэлэй.

Сэмжэд ГҮРЭБАЗАРОВА, ажалай ветеран.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Цыренжаб аха бүлэг нүхэд соогоо (зүүн гарһаа нэгдэхэ).

(Түгэхэлынш хожом гараха).

Сагаалган - 2000

БАРХАН УУЛЫН ХОЙМОРОЙХИД БАЖАГНАЛДАН НАЙНДЭРЛӨӨ

программын ёһоор «Тоонто», «Забава» болон бусад уран һ а й х а н а й а н с а м б л ь н у у д а й коллективүүд хабаадажа, оперо, баледэй театрай артистууд буряад, ород арадай дуунуудые хангуурдаал даа.

Баргажан голой хүн зоной Сагаалганай найндэр эмхитэйгээр, согтой хүхюунээр үнгэрбэ. Энэ хэрэгтэ «Улан-Удэ агроснаб» гэжэ нэгдэлэй генеральна директор, Арадай Хуралай депутат Н. Б. М о ж о д о в, республикын ГТМС-эй линейнэ инженер

Буряадай гүрэнэй академическэ оперо болон баледэй театрай тайзан дээрэхи алталмал хүшэгэ аалиханаар хоёр тээшээс элигдэжэ, Баргажан голой буряадай нэгдэлэйхидэй Сагаалганай найндэр эхилээ нэн.

Буряад Республикын габьяата артист Максим Раднаев нутагайһаа мэдээжэ хүнүүдые, мүн хүндэтэ айлшадые уриба. Тайзан дээрэ түрүүлэн уригдашадай тоодо Баргажан голой буряадуудай соведэй түрүүлэгшэ Алексей Раднаев, соведэй гэшүүд - спортын ветеран Д а ш а н и м а Э р д ы н е е в, Б у р ы а д а й г ү р э н э й

Буусаарааш илгарааг
яхамнайб даа

университедэй проректор, эрдэмэй доктор Цыденжап Доржиев, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууд Константин Соболев, Николай Можодов, республикын аптечнэ управлениин начальник Ханхай Монголов, республикын Конституционно сүүдэй түрүүлэгшэ Капитон Будаев, республикын гостехнадзорей начальник, генерал Сергей Хышиктеев, Баргажан, Хурамхаанай районуудай захиргаанай түлөөлэгшэд зогсоо.

Тайзан дээрэ зогсожо байшадай дунда хүндэтэ айлшад - Россин Федерацийн Генеральна прокурор, юридическэ эрдэмэй доктор, Буряадай гүрэнэй университетэй хүндэтэ профессор, Россин Федерацийн Президентын тушаалда кандидат Ю.И.Скуратов, РАО-гой гэшүүн - корреспондент, эрдэмэй доктор, Буряадай гүрэнэй университетэй ректор С.В.Калмыков Сагаалганай найндэртэ уригдаһан байгаа.

Хүндэтэ айлшан болоһон нутагай хүбүүн Ю.И.Скуратовта торголиг сагаан хадаг баркуулагдажа, буряад ёһоор утаһан бэһэтэй тэрлиг, буряад угалзатай малгай үмдэхүүлэгдэбэ. БГУ-гай ректор С.В.Калмыковто хилгаһаар угалзатуулан нэхэгдэһэн ангуушадай бурханай дүрсэ бэлэг болгон сагаан хадагтайгаар баркуулагдаба.

Удаан найндэрэй гоё концерт харуулагдаба. Тус концертые Россин Федерацийн арадай артист Майдары: Жапхандаев шадамар бэрхээр хүтэлбэрилөө. Улаан-Удэ хотын захиргаанай соёлой таһагай эмхидхэн зоёһон

ёһотой, уялга-тайшые гэшэ. Жэшээлхэдэ, районуудай гулваанарые, Россин Федерацийн Гүрэнэй Дүүмын, Буряадай Республикын болон Россин Федерацийн Президентые хунгаха асуудалнуудаар хүнүүд олон ондоо наамжатай байдаг. Гадна зарим райондо 10 гаран кандидатууд наахан гулваагай тушаал эзэлхын түлөө тэмсэлдэ оролсоо һэмнай. Тийгэхэгүйн тула районд нэгдэлэй совет нэгэлгээл таараха, эгээл бэрхэ, эгээл бэлэдхэл һайнтай, эгээл удамарша болохо хуниие дурадхаа наань, яахаб? Энэ зорилго бэлүүлхын тула оролдолго, нилээдехэ хүдэлмэри ябуулагдаха болоно.

Саашадаа буряад арадайһаа аша туһа урдаа бариха, онсолон хараха зорилго бултанай урда байха ёһотой гээд һанагдана. Тэрэгүй наа, булан булангаараа таһаран һалажа, бүхы арад зоной бэшэ, харин багахан дээрэлхы ханаатай бүлэгүүдэй гарта бүхы засагаа үгэжэ, саашанхи хүгжэлтын жолоогоо алдахамнай холо бэшэ. Эдэ болон бусад асуудалнууд тушаа Сагаалганай найндэрэй үнгэрһэнэй удаа бодомжлоо үзэхөөр бэшэ аал?

«Буряадхан оромнай уужамхандаа, бултанай жаргаха нутаг юм даа» гэхэн дуунай үгэнүүд толгойдоорожо, сэдхэл зүрхые хүлгөөнэ.

Степан ОЧИРОВ, Россин Федерацийн Журналистуудай холбоонхой гэшүүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай гүрэнэй университетэй хүндэтэ профессор, Россин Федерацийн Президентын тушаалда кандидат Ю.И.Скуратов.

Цыбик ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

(Продолжение. Начало в № за 17.02.2000 г.).

Эксплуатация инородцев со стороны эксплуататорских классов России «принимала до такой степени односторонний характер, что даже самое сдержанное правительство принуждено было не раз заступаться за них: указ Екатерины II от 6 февраля 1763 года и др. статьи 51 «Положения об инородцах 1822 года» (с.76). Процесс вымирания и вырождения особенно заметно проявляется у северных инородцев и определенно наметился у южных за последние 25-летие. Поэтому инородческий вопрос не чисто национальный, а прежде всего глубоко социальный, и должен рассматриваться так же, как и рабочий вопрос (с.77-78). «Советская власть, - пишет автор в 3-м разделе, - начиная утверждаться в Сибири с начала 1918 года, застала народности Сибири с о в е р ш е н н о разочарованными в посетелях-идеологах февральской революции» (с.79-80).

Народности Сибири, в классовом отношении слабо дифференцированные и имеющие в своем быту коммунистические элементы, представляют благоприятное поле для советской власти. Однако в связи с ошибками местных советских органов в 1918г. инородцы, в частности бурят-монголы, разошлись с ними «и даже заняли конфликтные позиции» (с.80).

4-й раздел «Инородческий вопрос и перспективы советского строительства в Сибири» характеризуется тем, что автор отмечает, что, во-первых, по восстановлению советской власти в Сибири наблюдаются со стороны отдельных лиц и целых групп «резко враждебное отношение как бурят-монгольскому народу в целом, так и к вновь восстановленному революционному органу его национальной самоуправления: ни чем не мотивированные требования апрельским 1920г. крестьянским съездом в г.Берхнеудинске Забайкальской области упразднения уездных (аймачных) органов самоуправления бурят-монголов» (с.81-82). Во-вторых, советские органы Иркутской губернии прислушиваются не к мнению широких масс бурят-монголов, а группы обруселой молодежи, у которой революционно-коммунистический стаж равняется негде без году» (с.82).

Эта молодежь «диктует» вправду и вкось над бурят-монгольскими массами, ... отрицая национальную школу и т.п., причем совершенно добавляет или не знает мудрое указание своего учителя т.Ленина: «Наша задача - учесть особенности условия жизни крестьянина, учиться у крестьян способам перехода к лучшему строю и не смея комбинировать» (с.82). Такая неумелая политика приводит к тому, что начинается новая

эмиграция бурят-монголов в коренную Монголию.

В-третьих, в Забайкалье по-прежнему наблюдаются грабежи, налеты и погромы бурят-монголов со стороны крестьянского населения.

Установление в Сибири прочного контакта и единения пролетариата и инородческих

национального самоопределения Монголии необходимо рассмотреть те экономические и культурно-исторические предпосылки, которые дают основания для постановки данной проблемы» (с.6).

Э.-Д.Ринчино указывает, что монгольское государство после распада Чингисхановской империи попало под полный гнет маньчжурской династии в Китае в половине XVIII века,

закабалая трудовые массы, превращая их в своих рабов и пастухов.

2. Колониальная политика китайского милитаризма, выражающая интересы эксплуататорских классов Китая, держит курс на физическое истребление монголов, чему содействуют иностранные и белогвардейские советчики милитаристов. Методы этой политики состоят в том, что

из нее китайские милитаристы.

Однако платформа народно-революционной партии, одобренная Секретариатом Коминтерна и действовавшая до 1925г., предусматривала создание общемонгольской республики с вхождением в состав общеазиатской федерации при условии победы в Китае революционной власти и освобождения его от иностранной опеки. На этой платформе стояли Революционный союз молодежи всех монголов и созданные в 1923-1924гг. революционные организации Восточной и Южной Монголии, на базе которых была образована народно-революционная партия Внутренней Монголии (с.11-12).

В последней части Э.-Д.Ринчино на разностороннем материале квалифицированно разбирает аргументы «за и против» объединения монголов в единое общемонгольское государство в форме р е в о л ю ц и о н н о - демократической республики. И приходит к выводу, что «Единственным средством против этой (китайской) реакции - С.М.) политики является железный кулак пролетариата, крестьянства, угнетенных национальностей и окраинных масс, сплочение их сил, а не разделение их под разными меньшевистскими лозунгами. Поэтому единственным же л о з у н г о м китайской революции в национальном вопросе должен быть в настоящий момент усиливающий и умножающий размах китайской революции, лозунг права наций на самоопределение» (с.15).

В работе из брошюры «Перспективы революции в Монголии», автор будучи одним из руководителей Монгольской народно-революционной партии (МНРП), рисует перспективы развития страны по некапиталистическому пути, минуя буржуазно-капиталистическую стадию. Указывает условия такого развития. Одним из основных он отмечает наличие МНРП как руководящей силы государства, которая выражает интересы трудового аратства, находится в составе Коминтерна и «признает его в качестве высшего авторитета». Поэтому не должна терпеть наличие других партий, а также фракций в самой партии (с.82).

Следует остановиться на сокладе Э.-Д.Ринчино на I Бесиком Хурулдане в 1925г. о деятельности народного правительства. Он отмечает, что правительство действительно неуклонно и последовательно создавало «молодую армию, которая готова по первому зову народа встать на защиту его интересов и прав, улучшило финансы и экономику страны, положило начало развитию промышленности, поставило впервые и по настоящему дело народного просвещения и народного здоровья» (с.84).

В своем докладе на заседании ЦК МНРП 25 июня 1925г. Э.-Д. Ринчино сделал мастерский анализ политической обстановки в Китае и его национальных окраинах, наметил конкретные задачи революционной массово-политической работы в районах Внутренней Монголии.

Сергей МАКСАНОВ,
доктор исторических наук,
заслуженный деятель
науки РБ.

(Продолжение следует).

ОБ ИЗБРАННЫХ ТРУДАХ Э.-Д. РИНЧИНО

когда были истреблены «свыше миллиона монголов (Джунгарская резня)». Она превратила монголов «некогда грозных завоевателей, ловких администраторов и вполне культурный народ (по свидетельству многих европейских ученых) в крайне отсталых пастухов» (с.6).

В настоящее время от былых цветущих городов Монголии остались развалины, но вместо них возникли ряд небольших городов - монастырей, торговых центров индо-буддийской культуры. Но кочевой быт и скотоводческое хозяйство везде и всюду в значительном объеме сохранились. Имеются зачатки промышленности. Вся торговля находится в руках иностранного капитала. Экономика ее в целом тяготеет к рынкам Китая и Тихого океана.

В культурном отношении монголы представляют народ индо-тибетской культуры, развившейся на почве религии буддизма. На юго-востоке Монголии сильно влияние культуры Китая, какое оказывает культура России на бурят-монголов Иркутской губернии. Несмотря на обилие говоров и паречий сохранен общий литературный язык, на котором имеется достаточно большая литература по восточной философии, астрономии, индо-тибетской медицине, истории, художественные произведения и др. В последнее время усиленно распространяются воззрения европейской мысли и культуры особенно социалистической.

Все это создает необходимые элементы и предпосылки для образования самостоятельного государства на принципах национальной и культурной самоопределения (с.7-8).

Стремление к государственному единству монголов базируется на следующих основаниях:

1. Вся этнографическая Монголия включая даже Внешнюю революционную Монголию, находится под жестоким гнетом и кабалой китайского торговоростовщического капитала который все сильнее

Сточностью определить время приобщения монголоязычных народов к письменности представляется весьма трудной задачей на нынешнем этапе развития монголоведных наук. Однако не следует оставлять без внимания мнения некоторых ученых об использовании древними монголоязычными народами рунической письменности. Венгерский монголист А.Рона-Таш пишет: «Мы знаем, что они (табгачи - монголоязычный народ) пользовались руническим письмом» (A.Rona-Tas. Some notes on the Terminology of Mongolian writing; Acta Orientalia Hung., XVIII, 1965. p.119).

Мы считаем достоверным факт, указанный в главе IV, в п.1 «Вэй шу», китайского исторического сочинения о том, что «Император Дао из династии Тоба (Империя табгачей) в день белой обезьяны третьего месяца второго года «ши гаунь» (425 г.н.э.) во дворце «Цзю хуа тан» соизволил рассматривать новую письменность, состоящую из более тысячи знаков, и приказал: «Пусть распространяют повсеместно новосозданную письменность для всеобщего пользования» («Вэй шу», IV, 51). Также в аналогичном китайском историческом сочинении «Суй шу» говорится: «Поздние вейцы (табгачи) первое время после завоевания Китая писали императорские эдикты и военные допесения только на чужом (для автора источника - У-Ж-Д.) языке. Со временем большинство табгачей, приняв китайские обычаи, перестало понимать друг друга, что заставило их зафиксировать свой язык на письме и ввести обучение родному языку, который называется государственным языком («Суй шу», гл.XXXII)». Таким образом, «Вэй шу» сообщает нам о том, что впервые в истории монголоязычных народов родной язык объявлен государственным языком, а «Суй шу» вместе с тем извещает нас о наивысшей постоянной угрозе над самим существованием монголоязычных народов, об угрозе китаизации, ассимиляции монголов китайцами. В данном конкретном случае факт китаизации, по-видимому, значительно преувеличен, хотя это имело в известной мере доли истины. Между прочим, подобного рода преувеличение вещь нередкая в китайских исторических записях, в частности, в дворцовой историографии. При сравнительных исследованиях исторических источников монголоведами установлено, что не в начале Vв., а в конце Vв. и

в начале VIв., не весь табгаческий народ, а верхушка феодального общества, так называемые представители ханского рода, аристократы из рода «тоба» подверглись китаизации и начали проводить синофильскую политику уничтожения высокой буддийской культуры, созданной табгаческим народом в течение ряда сотен лет. Синофилы в своем усердии дошли до того, что запретили

полусотни лет государственной письменностью являлась уйгурская, которая исправно обслуживала делопроизводство империи, созданное Чингисханом. Тем не менее уйгурская письменность, как свидетельствует указ императора Хубилая, не признавалась им как национальная письменность монголов, поэтому она, по-видимому, не имела государственного статуса в его империи. Иначе трудно объяснить причину появления

«худам бичиг» (несовершенное письмо). Так называемая «несовершенство» его выражалась в том, что одни и те же буквенные обозначения уйгурского письма по своему звучанию были полифункциональными. Благодаря этому одни и те же буквенные начертания и единые правила правописания одних и тех же общемонгольских слов носителями различных диалектов и говоров монгольского языка читались и произносились по-разному, т.е.

хамбо-ламой Агваном Доржиевым.

Однако все эти вышеперечисленные попытки крупнейших прогрессивных деятелей общемонгольской национальной культуры реформировать старомонгольскую письменность не увенчались успехом, так как для реализации этих реформ не было никакой социальной базы. Кроме того, одной из серьезных причин, на наш взгляд, является то, что каждая из этих реформированных письменностей была предназначена к отдельным диалектам общемонгольского языка, например, либо ойратскому (калмыцкому), либо халхаскому и либо бурятскому, которые в то далекое время не были еще самостоятельными литературными языками этих народов, каковыми стали только в советское время.

Как известно, после Октябрьской социалистической революции были образованы Монгольская народная республика, Калмыцкая АССР и Бурят-Монгольская АССР.

В 1930-ых годах в этих республиках появились движения прогрессивной интеллигенции за создание собственной национальной письменности и литературного языка, которые максимально отражали бы, во-первых, фонетико-звуковые особенности и произносительные нормы каждого из этих языков, во-вторых, морфологические и синтаксические правила и стилистические нормы национальных литературных языков этих республик.

Представители этого движения во всех этих национальных республиках, в том числе в Бурятии выступали за латинизацию письма. Идейным вдохновителем перевода старобурятской письменности на латинский алфавит в Бурятии был профессор Б.Барадин. Однако в МНР некоторая часть монгольской интеллигенции во главе с известным монгольским ученым Ц.Дамдинсуреном, являвшимся в то время идеологом русофильского движения, предложила за основу реформирования письма взять русскую графику, кириллицу. Такой переход национальной письменности на кириллицу русофильская интеллигенция считала наиболее целесообразной, учитывая идеальные позиции кириллицы в то время в Монголии. Монгольские русофилы добились того, чтобы монгольская национальная письменность, основанная на русской кириллице, указом правительства была принята. А в Бурятии на кириллицу перешла только в 1939 г.

Автором нового алфавита, первого литературного языка был духовный предводитель русофильского движения того времени молодой поэт Цэндийн Дамдинсурэн, впоследствии ставшим крупнейшим монголоведом-академиком Академии Наук МНР.

Улзы-Жаргал ДОНДУКОВ,
доктор филологических наук, профессор БГУ.

(Окончание следует).

К ПРОБЛЕМЕ О ЕДИНОЙ ПИСЬМЕННОСТИ И ОБЩЕМОНГОЛЬСКОМ ЯЗЫКЕ

употреблять табгаческий язык в государственных делах, а также при дворе императора.

Кидане, вышедшие в V веке на историческую сцену, в Xв. создали две письменности: «большую» и «малую». В историческом трактате «История Киданьской империи» имеется сведение о том, что «малая письменность» была создана по образцу уйгурской письменности. Сведение об использовании монголами уйгурской письменности существует еще одна легенда, которую находим в «Сокровенном сказании монголов». При завоевании Найманского ханства Чингисханом был пленен начальник канцелярии найманов по имени Тататунга, который начал обучать уйгурской грамоте прежде всего сыновей Чингисхана, а также всю дворцовую комарию. В связи с этим Чингисхан в 1204 году объявил уйгурское письмо о б щ е м о н г о л ь с к о й г о с у д а р с т в е н н о й письменностью. Для подтверждения этого Указа Чингисхана монголоведами приводятся знаменитый письменный памятник «Чингисов камень», воздвигнутый в 1224 году в честь спортивной победы одного из потомков Чингисидов Есункея «меткого».

В истории развития монгольской письменности исключительно заметное место занимает квадратное письмо, которое некоторое время в период правления Чингисидов монгольской империей являлось своеобразной национальной письменностью монголов.

В преамбуле эдикта императора Хубилая мудрого по поводу создания монгольской квадратной письменности говорится, что «Китай, Тибет и другие государства мира имеют свои собственные письма, а Монгольское государство не имеет своей собственной национальной письменности». В связи с этим император Хубилай поручил Пагве ламе создать новую письменность, хотя в то время на протяжении более

такого указа.

Монгольское «квадратное письмо», искусно созданное Пагва ламой в императорском дворце в Пекине Хубилая хана, самими монголами названо «государственным письмом», «ясным письмом», «квадратным письмом», а тибетцами «хорийг» (монгольским письмом), китайцами - «государственным письмом».

Монгольское квадратное письмо, выполнявшее функции государственной письменности великой империи ровно сто лет вплоть до ее падения (1368г.), дошло до наших дней, оставшееся в истории в виде декоративного письма на стенах храмов, субурганов и т.д.

В отношении монгольского квадратного письма монголоведами отмечают, что данная письменность имела ряд серьезных недостатков в функциональном отношении. Во-первых, квадратное письмо было составлено Пагва ламой на основе звуковых особенностей лишь одного чахарского диалекта монгольского языка, на котором разговаривало близкое окружение императора Хубилая, во-вторых, графические начертания букв, будучи схожими на иероглифы, были не пригодны для скорописи. Несмотря на это, квадратное письмо являлось при императоре Хубилае г о с у д а р с т в е н н о й письменностью. Однако уйгурская письменность наряду с квадратным письмом продолжала применяться в гражданском делопроизводстве в империи Хубилая.

В древнемонгольском языке квадратное письмо называется «тоду бичиг» (ясное письмо), так как оно точно отражало фонемный состав только лишь одного монгольского диалекта «Золотой орды» Чингисхана, поэтому в условиях многодиалектного монгольского языка квадратное письмо никак не могло выполнять возложенной на него функции о б щ е м о н г о л ь с к о й письменности.

А что касается уйгурского письма, то его считали как

каждый на своем говоре и диалекте. Таким образом, уйгурская письменность выгодно отличалась от квадратного своей и с к л ю ч и т е л ь н о й совершенностью и у н и в е р с а л ь н о с т ь ю . Современные монголоведами вполне справедливо восхищаются незаурядной гениальностью безымянного изобретателя - автора этой выдающейся письменности, которая пришла к монголам от исторического народа по имени согдианцы (Государство Согдианов), который в свою очередь позаимствовал у арамейцев, проживавших до нашей эры в Малой Азии.

На уйгуро-монгольской, т.е. старомонгольской письменности монголами издавна в прошлом веке такие величайшие философские произведения, как «Ганджур» в 108 томах, «Данджур» в 226 томах, а также другие не менее уникальные по своей значимости произведения по истории Чингисова двора, трактаты по медицине, языкознанию, этнографии, фольклору и литературе и т.д.

В период функционирования старомонгольской письменности были попытки улучшить, совершенствовать ее буквенные выражения, а также добавить для того, чтобы сделать старомонгольскую письменность фонематической. С этой целью были созданы, во-первых, ойратское заяпандитовское «Ясное письмо», составленное выдающимся религиозным представителем XIX века пандито ламой Зая из Калмыкии. Его «Ясное письмо» максимально отражало фонетико-звуковой состав ойратского диалекта монгольского языка; во-вторых, монгольская письменность под названием «Соёмбо», автором которого является первый халх-монгольский Богдо-гэгээн Занабазар; в-третьих, старобурятская письменность, созданная известным реформатором буддийской религии «желтошапочников» Вагиндой, первым бурятским

09.00	М/с «Космические спасатели»
09.30	Мультифильм «Легенда Марша»
10.00	«Новости»
10.30	Рек-парад
11.00	Т/с «Удивительные страдания Геракла»
11.30	Т/с «Зверюшки Хиллз 90210»
12.00	Рек-парад
12.30	Т/с «Мелроуз Плейс»
13.00	Т/с «Келли и Лейси»
13.30	Рек-парад
14.00	Музыка на СТС
15.30	Время покупать
16.00	Удачная покупка

1 среда

ОРТ

07.00	«Доброе утро». Телеканал
10.00	Новости
10.15	«Нежный яд». Телесериал
11.15	«Смехопанорама»
11.45	«Ищу тебя»
12.25	«Вкусные истории»
12.30	«Новые приключения Синдбада». Телесериал
13.00	Новости
13.15	«Добрый день». Телеканал
14.05	«Следствие ведут знатоки». Телесериал. «Дело N 16. «Из жизни фруктов». 2 с.
15.30	«Вместе»
16.00	Новости
16.20	«Охотники за привидениями». Мультсериал
16.45	«Классная компания»
17.00	«Зов джунглей»
17.25	«...До шестнадцати и старше»
18.00	«Нежный яд». Телесериал
19.00	Новости
19.15	«Маски-шоу»
19.45	«Здесь и сейчас»
20.00	«Человек и закон»
20.40	Погода
20.45	«Ермак». Телесериал. 2-я серия
21.45	«Спокойной ночи, малыши!»
22.00	«Время»
22.50	Комедия «Осторожно, деньги!»

РТР

07.20 - 10.20	«Доброе утро, Россия»
07.00, 08.00, 09.00, 10.00	«Вести»
09.20	«Телеспешназ. «Дежурная часть»
09.35	«Семейные новости»
10.20, 11.00	«Квантовая медицина»
10.30	«Арена - спорт»
11.20	«Цыганка»
12.05	«Санта-Барбара»
13.00	«Телеспешназ»
13.30	«Москва - Минск»
14.00	«Вести»
14.20	«Город женщин»
15.00	«Черная жемчужина»
15.50	«Дикий ангел»

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.40	БГТРК - детям. Мультфильм
17.00	Телесериал «Закон и порядок»
17.55	Ухйиууд-шубуухайнууд
18.10	«Тайзан». «Страницы истории»
18.30	Время выбора
18.45	Рек-тайм
18.55	Клип-риэлт
19.00	Байгал
19.15	К 55-летию Победы. «Баатар сэргэш»
19.30	Точка зрения. Дандар Бадлуев, руководитель театра танца «Бадма сэсэг»
19.55	Время выбора
20.10	Клип-риэлт
20.15	Реклама
20.20	Рек-тайм

РОССИЯ

21.00	«Вести»
21.45	«Опаленный берег» (Италия). Телесериал
22.45	«Время кино». Криминальная драма «Катала»
00.25	«Театр + ТВ». Тележурнал
01.00	«Вести»
01.30	«Театр + ТВ». Продолжение
01.45	Телеспешназ. «Дежурная часть»
02.00	«Магазин на диване»

ТИВИКОМ

09.00	Прогноз погоды
09.05	«Верность любви», сериал
10.00	Телемаркет
10.15	Телебиза
10.20	Недвижимость
10.30	«Диагноз: убийство», сериал
11.30	Прогноз погоды
11.35	«Дракон и тапочка», м/ф
13.10	«Светлячок», м/ф
13.30	Телемагазин
14.30	«Сеньора», сериал
15.30	«Незабываемая», сериал
16.30	«Отважные», сериал
17.00	«Кутерьма в мире зверья», м/с

17.30	«Альпийская академия»
18.00	«Из жизни женщины»
18.30	Прогноз погоды
18.35	Телемаркет
18.50	Музыкальные поздравления
19.25	Телебиза
19.30	«Диагноз: убийство», сериал
20.30	Сейчас
21.00	Прогноз погоды
21.05	Телемаркет
21.20	Недвижимость
21.30	«Комедия супружества», комедия
23.40	Сейчас
23.50	Прогноз погоды и Глобальные новости
00.00	«Чисто английское убийство»
00.30	«Страсти по Соловьеву»

АРИГ УС

10.00	Восточный экспресс
10.15	Метеопрогноз
10.20	Формула успеха. Нон-стоп
10.45	«ТУМЭР МОРИН» предлагает
11.00	Т/с «Тарзан-защитник джунглей»
11.25	Т/с «Грейс в огне»
11.50	День за днем
13.45	Дорожный патруль
14.00	Новости
14.10	Шарон Стоун в фильме «Слезы под дождем»
15.55	Телемагазин
16.00	Новости
16.05	Погода
16.10	Т/с «Пси-фактор»
17.00	Т/с «Первая волна»
17.50	ТР КСК ЗММК
18.00	Цитадель
18.05	Победоносный голос верующего
18.35	«ТУМЭР МОРИН» предлагает

18.45	Музыкальный подарок
19.20	ТР КСК ЗММК
19.30	Восточный экспресс
19.45	Метеопрогноз
19.50	Формула успеха. Нон-стоп

20.15	Краткий курс
20.30	Т/с «Никто, кроме тебя»
21.15	Формула успеха. Нон-стоп

21.40	Диск-канал
22.10	«ТУМЭР МОРИН» предлагает
22.30	Восточный экспресс
22.45	Метеопрогноз
22.50	Краткий курс
23.05	Алле, народ
23.20	Дорожный патруль
23.35	«Наша любимые животные»
00.05	Т/с «Пси-фактор»
01.00	Новости дня
01.20	Погода
01.25	Место встречи с А.Шараповой

ОТБ

09.00	М/с «Космические спасатели лейтенанта Марша»
09.30	Мультфильм
10.00	«Новости»
10.20	Рек-парад
10.30	Т/с «Удивительные странствия Геракла»
11.30	Т/с «Бевеерли Хиллз 90210»
12.30	Т/с «Мелроуз Плейс»
13.30	Т/с «Кенни и Лейси»
14.30	Рек-парад
14.40	Музыка на СТС

15.00	Клуб «Здоровая семья»
15.30	Удачная покупка
16.00	Мультфильм
16.30	Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
17.00	Мультсериал «Каспер»
17.30	Клип-презент
18.00	Т/с «Команда «А»
19.00	Т/с «Квантовый скачок»
19.50	Рек-парад
20.00	«20:00»
20.20	«Товарный ряд»
20.30	Прямой эфир «Обратная связь»
21.00	Т/с «Зена-королева воинов»
21.50	Рек-парад
22.00	Т/с «Удивительные странствия Геракла»
23.00	Сериал «Шелковые сети»

НТВ

08.00, 09.00	«Сегодня утром»
08.40	«Интересное кино»
08.50	«Большие деньги»
09.15	Мультфильм
09.25	«Карданный вал»
09.30	«Криминал»
09.40	«Впрок»
09.55	«Час сериала». «День рождения буржуа». Телесериал
11.00	«Сегодня»
11.25	«Любовь и тайны Сансет Бич» (США). Телесериал
12.10	«Дог-шоу «Я и моя собака»
12.40	«Среда»
13.00	«Сегодня»
13.25	«Старый телевизор». «Приключения принца Флоризеля»
15.00	«Сегодня»

15.30	«Двое»
16.15	«Круглая дата». Владимир Зельдин
16.45	«Новичок». Мультфильм
17.00	«Сегодня»
17.30	«Лоис и Кларк. Новые приключения Супермена»
18.20	«Интересное кино»
18.30	«Впрок»
18.45	«Криминал»
19.05	«Любовь и тайны Сансет Бич» (США). Телесериал
20.00	«Скорая помощь»
21.00	«Сегодня»
21.30	«Час сериала». «День рождения буржуа». Телесериал
22.35	«Глас народа»
00.00	«Сегодня»
00.35	«Герой дня»
00.55	Футбол. Лига Чемпионов. «Динамо» (Киев, Украина) - «Русенборг» (Норвегия)

РАДИО

6.12-7.00	Программа «Утро Бурятии»
6.50-7.00	Время выбора. Трибуна
7.12	Новости «Короткой строкой», объявления
7.30	Время выбора
7.40	Программа «Выбор»
7.55-8.10	«Тоонто нютаг»
12.00-12.10	Новости «Короткой строкой»
19.12	Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27	Объявления
19.30	Республиканские известия (на рус. яз.)
19.45-20.00	«Голоса века» (на бур. яз.)

ПРОДАЮ:

ЗА3-968 40 л.с. 2 т. руб. срочно.
Тел.: 37-09-22 после 18.00.
...
Участок 8 соток п. Тулулжа с документ. недорого.
Тел.: 37-09-22 после 18.00.
...
1 комн. благ. кв. улуч. планировки. 2 этаж, лоджия п. Сотниково, рядом авт. остановка.
Тел.: 37-98-15.

КУПЛЮ:

УВЧ-30, кран с тел./стрелой, цистерну водовоз на базе ЗИЛ-130.
Тел.: 21-25-85.

Вам нужна реклама на небывалую аудиторию?

Радиостанция

3 канал проводного радио
ПУЛЬС РАДИО FM 103,3 Mhz
PULS RADIO УКВ 66,53 Mгц
вещание по второму каналу радио, эфирное
вещание на Улан-Удэ, пригороды.
Реклама на «Пульс Радио» — это беспроигрышный вариант!

УЛАН-УДЭНСКИЙ СУДОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ЗАВОД ПРЕДЛАГАЕТ:
- Транспортёр ленточный
Предназначен для транспортировки угля на высоту до 4м.
- Привод: эл./двигатель - АИР М 112 МВ8 - 3квт., 700 об/мин., Редуктор - Ч-100-25-51-1-2-кц
- скорость транспортировки ленты - 25,6 м/мин.
- максимальный угол наклона транспортной ленты к горизонту - 25°
- тип ленты - лента 22х400х3хТК-100х5-2хБ
Длина - 10190мм, ширина - 1221,5 мм, высота - 750мм
Цена договорная. Тел: 21-28-19, 21-33-55.

РЕКЛАМА, ОБЪЯВЛЕНИЯ, ПОЗДРАВЛЕНИЯ. ТЕЛЕФОН РЕКЛАМНОГО ОТДЕЛА (301-2) 21-62-62, ФАКС: 21-50-96. E-mail: unen@burnet.ru.

БАНК «СИБИРСКОЕ ОВК» в честь 55-й ГОДОВЩИНЫ ПОБЕДЫ НАД ФАШИЗМОМ

ПРЕДЛАГАЕТ ВКЛАД «ДЕНЬ ПОБЕДЫ»

Повышенная процентная ставка!

Срок хранения - 3 месяца

Обращайтесь в отделение банка по всей республике

Телефон для справок в г. Улан-Удэ: 33-71-13, 21-09-88, 26-97-44

2 четверг

ОРТ

07.00	«Доброе утро». Телеканал
10.00	Новости
10.15	«Нежный яд». Телесериал
11.15	«Маски-шоу»
11.45	«Человек и закон»
12.25	«Вкусные истории»
12.30	«Новые приключения Синдбада». Телесериал
13.00	Новости
13.15	«Добрый день». Телеканал
14.05	«Следствие ведут знатоки». Телесериал. «Дело N 17. «Он де-то здесь». 1 с.
15.30	«Вместе»
16.00	Новости
16.20	«Охотники за привидениями». Мультсериал
16.45	«Семь бед - один ответ». Телесериал
17.00	«100%»
17.25	«...До шестнадцати и старше»
18.00	«Нежный яд». Телесериал
19.00	Новости
19.15	«Маски-шоу»
19.45	«Здесь и сейчас»
20.00	«Процесс»
20.40	Погода
20.45	«Ермак». Телесериал. 3 с.
21.45	«Спокойной ночи, малыши!»
22.00	«Время»
22.50	Боевик «...По прозвищу «Зверь»

РТР

07.20 - 10.20	«Доброе утро, Россия»
07.00, 08.00, 09.00, 10.00	«Вести»
09.20	«Телеспешназ. «Дежурная часть»
09.35	«Семейные новости»
10.20, 11.00	«Квантовая медицина»
10.30	«Арена - спорт»
11.20	«Цыганка»
12.05	«Санта-Барбара»
13.00	«Телеспешназ»
13.30	Док. фильм «Ее высочество принцесса Марина де Бурбон Парм в России»
14.00	«Вести»
14.20	«Город женщин»
15.05	«Черная жемчужина»
15.55	«Дикий ангел»

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.45	Сам себе режиссер
17.15	Телесериал «Закон и порядок»
18.00	«Струны души»
18.30	Время выбора
18.45	Рек-тайм
18.55	Клип-риэлт
19.00	Байгал
19.15	Угдын талын найр
19.30	К 55-летию Победы в ВОВ. «История в лицах». Бичура в годы войны
19.50	Потеря от «Импэкс-Центра»
20.55	Время выбора
20.10	Клип-риэлт
20.15	Реклама

20.20	Рек-тайм
20.50	Республиканские новости
21.00	Рек-тайм

РОССИЯ

21.00	«Вести»
21.45	«Опаленный берег» (Италия). Телесериал
22.45	«Время кино». Комедия «Третий не лишний»
00.10	«Кино + ТВ». Тележурнал
01.00	«Вести»
01.30	«Телеспешназ. Дежурная часть»
01.45	«Орочая десятка»
02.40	«Магазин на диване»

ТИВИКОМ

09.00	Прогноз погоды
09.05	«Верность любви», сериал
10.00	Телемаркет
10.15	Телебиза
10.20	Недвижимость
10.30	«Диагноз: убийство», сериал
11.30	Прогноз погоды
11.35	«Комедия супружества», х/ф
13.30	Телемагазин
14.30	«Сеньора», сериал
15.30	«Незабываемая», сериал
16.30	«Отважные», сериал
17.00	«Кутерьма в мире зверья», м/с
17.30	«Альпийская академия»
18.00	«Из жизни женщины»
18.30	Прогноз погоды
18.35	Телемаркет
18.50	Музыкальные поздравления
19.20	Телебиза

19.30	«Диагноз: убийство», сериал
20.30	Сейчас
20.40	Радар-спорт
21.00	Прогноз погоды
21.05	Телемаркет
21.30	«Свадьба Мюризель», мелодрама
23.40	Сейчас
23.55	Прогноз погоды и Глобальные новости
00.05	«Чисто английское убийство», сериал
01.10	«Страсти по Соловьеву»

АРИГ УС

10.00	Восточный экспресс
10.15	Метеопрогноз
10.20	Формула успеха. Нон-стоп
10.45	Т/с «ТУМЭР МОРИН» предлагает
11.00	Т/с «Тарзан-защитник джунглей»
11.25	Т/с «Грейс в огне»
11.50	День за днем
13.45	Дорожный патруль
14.00	Новости
14.10	Салкичи оближешь
14.30	Своя игра
15.00	Ваша музыка: Александр Солонуха
15.55	Телемагазин
16.00	Новости
16.05	Т/с «Пси-фактор»
17.00	Т/с «Первая волна»
17.50	ТР КСК ЗММК
18.00	Победоносный голос верующего
18.30	«ТУМЭР МОРИН» предлагает
18.40	Армия любимчиков
19.00	Музыкальный подарок
19.30	Восточный экспресс
19.45	Метеопрогноз
19.50	Формула успеха. Нон-стоп

20.15	Знак качества
20.30	Т/с «Никто, кроме тебя»
21.00	ТР КСК ЗММК
21.15	«ТУМЭР МОРИН» предлагает
22.30	Восточный экспресс
22.45	Метеопрогноз
22.50	Формула успеха. Нон-стоп

23.20	Дорожный патруль
23.30	Любимый-смотри
23.35	Юм. сериал «Мистер БИН»
00.05	Т/с «Пси-фактор»
01.00	Новости дня
01.20	Погода
01.25	Место встречи с А.Шараповой

ОТБ

09.00	М/с «Космические спасатели лейтенанта Марша»
09.30	Мультфильмы «Новости»
10.00	Рек-парад
10.30	С/с «Дивительные страны мира»
11.00	С/с «Бeverли Хиллз 90210»
11.30	С/с «Мелроуз Плейс»
12.00	С/с «Кенни и Джейси»
12.30	Рек-парад
13.00	Музыка на СТС
13.30	Клуб «Здоровая семья»
14.00	Дачная покупка
14.30	Мультфильмы «Дригун»

3 пятница

ОРТ

07.00 «Доброе утро». Телеканал
08.00 Новости
09.15 «Нежный яд». Телесериал
10.15 Кубок УЕФА. «Сельта» (Испания) - «Ювентус» (Италия)
12.30 «Новые приключения Синдбада». Телесериал
13.00 Новости
13.15 «Добрый день». Телеканал
13.55 «Следствие ведут знатоки». Телесериал. «Дело N 17. «Он где-то здесь». 2-я серия
15.30 «Вместе»
16.00 Новости
16.20 «Охотники за привидениями». Мультсериал
16.40 «Страна чудес». Сказка «О трех рыцарях и красавице»
18.00 «Нежный яд». Телесериал
19.00 Новости
19.15 «Джентльмен-шоу»
19.45 «Здесь и сейчас»
20.00 «Экстренный вызов». «Спасатели»
20.30 «Вкусные истории»
20.40 Погода
20.45 «Поле чудес»
21.45 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 «Время»
22.55 «Великие сыщики». «Убийство по книге»
00.10 «Эх, Семеновна!»

РТР

07.20 - 10.20 «Доброе утро, Россия»
07.00, 08.00, 09.00, 10.00 «ВЕСТИ»
09.20 «Телеспешназ. «Дежурная часть»
09.35 «Тысяча и один день»
10.20, 11.00 «Квантовая медицина»
10.30 «Арена - спорт»
11.20 «Цыганка»
12.05 «Санта-Барбара»
13.00 «Мир красоты». VI Международный фестиваль по парикмахерскому искусству
14.00 «Вести»
14.20 «Город женщин»
15.00 «Черная жемчужина»
15.50 «Дикий ангел»
16.40 «Старая квартира. 90-ые годы». Часть 6-я

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.35 «В пятницу вечером»
18.15 «Криминальная хроника»
18.30 Время выбора
18.45 Рек-тайм
18.55 Клип-риэлт
19.00 Байгал
19.15 «Уянгын шүрэ». Музыкальная программа
19.35 Актуальное интервью. Депутат Государственной Думы 3-го созыва С.П. Будажапов
19.55 Время выбора
20.10 Клип-риэлт.
20.15 Реклама
20.20 Рек-тайм

20.30 Республиканские новости
20.50 Рек-тайм

РОССИЯ

21.00 «Вести»
21.45 «Круглый стол»
22.45 «Время кино». Фильм-катастрофа «Последний отчет»
00.35 «Панорама недели»
01.00 «Вести»
01.30 «Панорама недели». Продолжение
01.50 «Телеспешназ. «Дежурная часть»
02.20 «Магазин на диване»

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды
09.05 «Верность любви», сериал
10.00 Телемаркет
10.15 Телебизж
10.20 Недвижимость
10.30 «Диагноз: убийство», сериал
11.30 Прогноз погоды
11.35 «Без ошейника», х/ф
12.00 Телемагазин
12.30 «Сеньора», сериал
13.30 «Незабываемая», сериал
13.30 «Отважные», сериал
13.30 «Кутерьма в мире зверья»
13.30 «Альпийская академия»
18.00 «Из жизни женщины»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Музыкальные поздравления
19.20 Телебизж
19.30 «Диагноз: убийство», сериал
20.30 Сейчас
21.00 Прогноз погоды
21.05 Телемаркет
21.20 Недвижимость
21.30 Новые приключения ментов: «Честное пионерское»
22.40 «Сейчас»
22.50 Прогноз погоды и Глобальные новости
23.00 «Минутный экзамен», драма
01.00 «Первые лица»

АРИГ УС

10.00 Восточный экспресс
10.15 Метеопрогноз
10.20 Формула успеха. Нон-стоп лист
10.40 Армия любимчиков
11.00 Т/с «Тарзан-защитник джунглей»
11.25 Т/с «Грейс в огне»
11.50 День за днем
13.45 Дорожный патруль
14.00 Новости
14.10 Без вопросов
14.40 Star Старт
15.10 Мое кино
15.40 Телемагазин
16.00 Новости
16.05 Погода
16.10 Т/с «Пси-фактор»
17.00 Т/с «Первая волна»
17.50 ТР КСК ЗММК
18.00 Цитадель
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 «ТУМЭР МОРИН» предлагает
18.45 Музыкальный подарок

19.20 ТР КСК ЗММК
19.30 Восточный экспресс
19.45 Метеопрогноз
19.50 Формула успеха. Нон-стоп лист

20.15 Краткий курс
20.30 Т/с «Никто, кроме тебя»
21.15 Формула успеха. Нон-стоп лист

21.40 О.С.П.-студия
22.30 Восточный экспресс
22.45 Метеопрогноз
22.50 «ТУМЭР МОРИН» предлагает
23.00 Apple, народ
23.15 Дорожный патруль
23.35 Боевик «Редкий вид»
01.15 Любимь-смотри
01.25 Место встречи с А.Шараповой

ОТБ

09.00 М/с «Космические спасатели»
09.30 Мультфильмы
10.00 «Новости»
10.20 Рек-парад
10.30 Х/ф «Опасный незнакомец». 2 серия
12.30 Т/с «Мелроуз Плейс»
13.30 Т/с «Кегни и Лейси»
14.30 Рек-парад
14.40 Музыка на СТС
15.00 Клуб «Здоровая семья»
15.30 Удачная покупка
16.00 Мультфильм
16.30 Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
17.00 Мультсериал «Каспер»
17.30 М/с «Космические спасатели»

лейтенанта Марша»
18.00 Т/с «Команда А»
19.00 Т/с «Квантовый скачок»
19.50 Рек-парад
20.00 «20:00»
20.20 Товарный ряд
20.30 Клип-презент
21.00 Т/с «Зена-королева воинов»
21.50 Рек-парад
22.00 КИНО-КАФЕ НА СТС: «БИЛ-ЛИ МЕДИСОН»

НТВ

08.00, 09.00 «Сегодня утром»
08.40 «Интересное кино»
08.50 «Большие деньги»
09.15 Мультфильм
09.25 «Карданный вал»
09.30 «Криминал»
09.40 «Впрок»
09.55 «Час сериала». «День рождения буржуа». Телесериал
11.00 «Сегодня»
11.25 «Любовь и тайны Сансет бич»
12.10 «Служба спасения»
12.40 «Лиса и заяц», «Гномы и горный король». Мультфильмы
13.00 «Сегодня»
13.25 «Старый телевизор». «Приключения принца Флоризеля». Телесериал
15.00 «Сегодня»
15.25 «Наше кино». Фантастическая комедия «Его звали Роберт»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Лоис и Кларк. Новые приключения супермена»
18.20 «Интересное кино»
18.30 «Впрок»

18.45 «Криминал»
19.00 «Сегодня»
19.30 «Любовь и тайны Сансет бич» (США). Телесериал
20.25 «Женский взгляд»
21.00 «Сегодня»
21.30 «Крутой Фоменко: экстремальные ситуации»
22.25 «Сериал по пятницам». «Крутой Уокер: Правосудие по-техасски»
23.20 «Криминальная Россия». «Заложники черного золота». 2-я серия
00.00 «Сегодня»
00.40 «Герой дня»
01.00 «Цвет ночи». Авантюрно-приключенческая драма «Проклятие Дюран»

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
6.50-7.00 Время выбора
7.12 Новости «Короткой строкой»
7.30 Время выбора
7.40 Программа «Встречи»
7.55-8.10 «Гулашта». Программа посвящена 60-летию со дня рождения народного художника республики, автора герба Республики Бурятия И.А. Гомбоева (на бур. яз.)
12.00 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 «Час вашего письма». Муз. пр.-ма по заявкам радиослушателей
19.12-20.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра». Объявления

Мы ждем вас!
Эффективное лечение и отдых. Врачи высшей и I категорий. Удобные, благоустроенные палаты. Лечебное 4-х разовое питание. Современное медицинское оборудование.

ПАНСИОНАТ С ЛЕЧЕНИЕМ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»

Лечение органов дыхания вне обострения, бронхиальной астмы, неосложненных сердечно-сосудистых, урологических, акушерско-гинекологических заболеваний, больных в астено-невротическом состоянии, стоматологические услуги, зубопротезирование. Услуги кабинета массажа, лечебной физкультуры, атлетической гимнастики, мануальной терапии, консультация тибетолога.

Обращаться 34-43-44 по телефону: 34-45-75

Перевозу груз. КНР, Монголия. Имеется международная лицензия.
Тел.: 21-62-62.

РАЗНОЕ:
Высокодоходная работа по месту жительства по контракту от Вас: купон б/о, конверт с о/а, чистый конверт.
670033. г. Улан-Удэ а/я 283 (Б).

РАБОТА на дому:
Активно работаю, получаю высокий доход.
От Вас 1 конв. с о/а + 1 чистый.
670002. г. Улан-Удэ, а/я 2472.

РЕКЛАМА, ОБЪЯВЛЕНИЯ, ПОЗДРАВЛЕНИЯ. ТЕЛЕФОН РЕКЛАМНОГО ОТДЕЛА (301-2) 21-62-62, ФАКС: 21-50-96. E-mail: unen@burnet.ru.

ЗАО ПЦ «БУРТЕХМАШ»

ПОСТАВЛЯЕМ: сенокосилки: КСФ-2, 1; КРН-2,1; КПРН-3,0; МЭС-80; КРН-2,4; КРН-1,9; КЗП-2,0; Плуги ПН 4х25 и др.

Грабли в том числе конные ГВК-3 и запасные части к ним.

Генераторы 288 Е; 287 Е.
Турбокомпрессоры ТКР
Ленту транспортерную, ремни клиновые, поршневые группы для грузовых автомобилей и тракторов.
Краску акриловую ВДУ.

РЕАЛИЗУЕМ: подшипники 115 наименований (с/х, автотракторные, промышленные), уплотнители стекол для теплиц, шланг садовый поливочный, шланги кислородные 6; 9; 12; тормозные колодки, пальцы ДГ-75 и др., фрикционные накладки, ткани асбестовые, рукава напорно-всасывающие, РТИ, паронит, сельхозмашины В-107 (4,5-9) и В-31 (400-610) (для СК-3; Т-150), свечи зажигания, пальцы к сенокосилкам К-5-1.

Тел.: 33-81-73; 33-62-26.

АДРЕС: ул. Бабушкина, 25 каб. 21.

Ремонт холодильников. Переделка старых холодильников на морозильную камеру.
Раб. т.: 21-07-26, дом.т.: 22-58-58

4 суббота

ОРТ

09.00 Новости
09.15 «Слово пастыря». Митрополит Кирилл
09.30 «Все путешествия команды Кусто». Телесериал. «Улыбка моржа»
10.25 «Ералаш». Детский юмористический киножурнал
10.40 «Играй, гармонь любимая!»
11.10 «Смак»
11.30 «Поле чудес»
12.30 «Утренняя почта»
13.00 «Дневной киносеанс». Приключенческий фильм «Испытательный срок»
15.05 «В мире животных»
15.45 «История одного шедевра. «Русский музей»
16.00 Новости
16.10 «Тема». Заключительная передача
16.55 «Седьмое чувство»
17.40 «В поисках утраченного». Алексей Грибов
18.20 «Детские шоу»
19.00 Новости
19.10 «Комикс-фильм». «Афонида одиссея»

19.40 «Женские истории»
20.10 «Откройте, комедия!». «Африканец»
22.00 «Время»
22.45 «Китайский городской»
23.40 «Угадайка»

РТР

09.00 Комедия «Салон красоты»
10.25 «А вдруг получится». Мультфильм
10.30 «Почта РТР»
11.00 «Доброе утро, страна!»
11.35 «Сто к одному». Телеигра
12.20 «Сам себе режиссер»
12.50 «Друзья». Телесериал
13.20 «Эх, дороги...»
13.35 «Золотой ключ»
14.00 «Вести»
14.20 «Федерация»

БУРЯТСКОЕ ТВ

15.10 БГТРК - детям. Мультфильмы
15.35 «Буруун булшантай, дааган далантай...»
17.35 Клип-риэлт
17.40 Город У. Модный фотограф и модная модель.
18.00 К 55-летию Победы. «Песни, пришедшие с войны»
18.05 Ассорти. Рецепты, конкурсы, викторина.
18.20 Клип-риэлт

18.25 Лотерея от «Импэкс-Центра»
18.30 Примите поздравления
20.00 Реклама

РОССИЯ

20.05 «Два рояля»
21.00 «Вести»
21.40 «Аншлаг» И Ко»
22.45 Комедия «Брюнетка за 30 копеек»
00.25 «Последний сеанс». «Криминальное чтиво»

ТИВИКОМ

09.25 Прогноз погоды
09.30 «Автоэкспресс» (повтор)
10.00 Телемаркет
10.15 Телебизж
10.20 Недвижимость
10.30 «Новые приключения гномов», м/с
11.00 «Тайный мир Алекс Мак-2»
11.30 «Европейский футбол на ТНТ»
12.30 «Тайны Ксапатана»
14.00 «Верите ли Вы в это»
14.30 «1812 год», д/ф
15.00 «Патриарх Тихон», д/ф
15.30 «Сонник»
15.35 «Сеньора», сериал
16.30 «Доктор Элинон Бромвелл», сериал
17.30 Музыкальные поздравления
18.30 Школьное ТВ

19.00 Прогноз погоды
19.05 Телемаркет
19.30 «Папочка-майор», комедия
20.00 «Такая разная Трейси»
20.30 Сериал по выходным
21.20 Недвижимость и Прогноз погоды
21.30 «Вспомнить все»
22.30 Глобальные новости
22.35 «Под знаком смерти», триллер
00.35 «Кино, кино, кино»
01.10 Встреча с...
02.10 «Я люблю Люси», сериал

АРИГ УС

10.00 Восточный экспресс
10.15 Метеопрогноз
10.20 Формула успеха. Нон-стоп лист
10.45 Т/с «ТУМЭР МОРИН» предлагает
11.00 Т/с «Горец. Бессмертный ворон»
12.00 Фантастический триллер «Корни»
13.40 Дорожный патруль
13.50 Т/с «В мире женщин»
14.40 Диск-канал
15.15 Программа БИС
15.40 Погода
15.45 Как стать звездой
16.15 Знак качества
16.45 ТР КСК ЗММК
16.55 Пальчики оближешь
17.25 Без вопросов
18.00 Новости
18.10 Жизнь в слове
18.40 «ТУМЭР МОРИН» предлагает
18.50 Музыкальный подарок
19.25 Формула успеха. Нон-стоп лист

19.50 ТР КСК ЗММК
20.00 Наши любимые животные
20.25 Своя игра
20.55 Св-шоу «Вопли Видоплясова»
21.45 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.10 «ТУМЭР МОРИН» предлагает
22.20 Боевик «Торговец смертью»
00.15 Диск-канал. Максидром
00.45 Плейбой

ОТБ

09.00 М/ф «Джимми - суперчеловек»
09.30 М/ф «Чудовищная сила»
10.00 «Новости»
10.20 Рек-парад
10.30 «Улица Сезам»
11.00 М/ф «Американский хвост»
11.20 Рек-парад
11.30 КИНО-КАФЕ НА СТС: «БИЛ-ЛИ МЕДИСОН»
13.50 Рек-парад
14.00 Вояж, вояж
14.30 Удачная покупка
15.00 Т/с «Мое второе Я»
15.30 Т/с «Северная сторона»

16.20 Рек-парад
16.30 КИНО НА СТС: «КАПКАН ДЛЯ ШАКАЛОВ». Таджикфильм.
18.20 Товарный ряд
18.30 Стильные штучки.
19.00 Клип-презент
19.30 «Прошлое в настоящем».
20.00 Комедия на СТС: «Большой ремонт»
21.00 Х/ф «Путешествие в параллельные миры»
21.50 Рек-парад
22.00 КИНО-КАФЕ НА СТС: «СЕМЕЙНЫЙ ЗАГОВОР»
00.30 КИНО НА СТС: «САМАЯ ОБАЯТЕЛЬНАЯ И ПРИВЛЕКАТЕЛЬНАЯ».

НТВ

09.00 «Крутой Уокер: Правосудие по-техасски»
09.55 «Так сойдет». Мультфильм.
10.05 «Закон джунглей»
10.30 «Мигро - инопланетянин»
11.00 «Сегодня»
11.40 «Криминал. «Чистосердечное признание»
12.10 «Пойми меня». Телеигра
12.40 «Среда». Экологическая программа
13.00 «Сегодня»
13.20 «Любовные истории, которые потрясли мир». Рита Хейворт и Орсон Уэллс
13.50 «Наше кино». «Всадник без головы»
15.35 «В нашу гавань заходили корабли»
16.40 «Приключения Мурзилки». Мультфильм
17.00 «Сегодня»
17.25 «Большие деньги»
17.55 «Независимое расследование с Н. Николаевым»
18.45 «Круглая Дата». Лариса Голубкина
19.15 «Птицелов». Мультфильм
19.30 «До-шоу «Я и моя собака»
20.00 «Сериал по выходным». «Она написала убийство»
21.00 «Сегодня»
21.20 «Профессия - репортер»
21.40 «Герой дня без галстука»
22.10 «Улицы разбитых фонарей - II». «Любовный напиток»
23.10 «О, счастливики!» Телеигра
00.00 «Сегодня»
00.35 «Джеймс Бонд - агент 007». «Живи и дай умереть другим»
02.50 «Про ЭТО». Ток-шоу

РАДИО

7.12-8.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра». Объявления
8.10 Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.45-9.00 Передача для детей «Алтан зула»
12.10-13.00 Музыкальная волна радио Бурятия
19.10-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии».

8.1. Нож пластореза СТЗ-4
8.2. Нож пластореза СТЗ-6

Оплата за продукцию может осуществляться в различной форме по согласованию. Цены договорные.

РЕС: 670000, Россия, Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Гельмана, 32.
12) 21-33-55 - служба маркетинга, сбыта и коммерции.
21-96-62 - факс.

ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ЛЕКСИКА ТУНКИНСКИХ БУРЯТ

(Начало в №
за 17 февраля).

колыбель». Главным атрибутом этого обряда являлась колыбель-люлька. Уйуэй [шук.] – колыбель, аап, бур., окин. өөбэй I. колыбель, дини, лит. бур. ұлы, ольх. ұлыз, халх. өлгий, каам. олго – колыбель. У баакинских бурят обряд назывался торогоо (букв. удержание)... Отношение к колыбели было суеверным. Старую колыбель могли использовать только от родителей мужа – хагмаһаа, делать колыбель заблаговременно и иметь вещи для новорожденного считалось

В семьях, где часто умирали дети, ребенка нарекали неблаго - звучным именем, чтобы отвлечь от него таким образом внимание злых духов. В Туве встречались и м е н а , обозначающие животных: Буха (бык), Хуса (баран), Азарга (жеребец), Гүлэн (щенок), Бүлгэн (собака), обидные прозвища: Оюкур (кормушка), Бахана (стома), Эмэ (баба), Малаши (пичивавый) и т.д. Этимологией таких имен А.Г.Митрошкина связывает с обрядами с участием животных, где шилье верующие претакивали ребенка несколько раз под стойкой собакой, возможно с этим и связаны имена Похой (собака), Гүлэн (щенок). С наступлением родов тувинские буряты приглашали к роженнице поливальную бабку - хуһэн хуһгэһэн эхэ, ср. халх. эб баригч эвгэй, которая пользовалась уважением и почетом в этой семье. Пунок (хуһэнэн) перевязывался специально припосаженными палками из сухожилий рогатого скота (шүрмэгэһэн) дважды. Пуновину перерезали между двумя ушами ножиком или позинцами, приложив к ней ковыль (хылгана), ср. лит. бур. хилгана, халх. хылгана, приговаривая: «Хуули мяха хайшаала - гээб, сялагани хайшаалаб» (стригу ковыль, а не человеческое мясо). Отпавшую пуновину не выбрасывали, а хранили, часто подвешивали к люльке. Хуһэн - пунок, ср. халх. хүйсэн, калм. кишин. По истечении трех дней роженца должна была пройти обряд очищения - арюулин. Арюулин - ср. лит. бур. арюулах - очищать, рел. освящать, халх. ариутгал - очищение, калм. эрулах - очищать, освящать. Крестница мать ребенка окуришила ее можжевельником - ямаан арса, обмыла арицааном.

В обрядах детства важное значение имел обряд тоонтолох - захоронение послеса (у тувинских бурят хуужилин пухэр) букв. друг ребенка. Тоонто - бурятское слово, в других монгольских языках параллельно нет, халх. - хойдос илэс, калм. - хосос.

По поверьям бурят-шаманистов и бурят-ламаистов с последом связана жизнь ребенка, и поэтому необходимо было уберечь, чтобы никто его не осквернил. У всех монголоязычных народов этот обряд аналогичен: местом захоронения была ямка под полом дома, только выбор конкретного места был оппичным. Аналогичный обряд существует у эвенков-орочонов и назывался гирки (буки, его товарищ). Сведения информативов-тувинцев вводят новое в этот обряд: в семье, где дети умирали часто, послед оставляли в подвале в лесу - гэжэ байгаа. Если в течение трех дней послед исчезал, считалось хорошей приметой, а если лежал нетронутым - плохой. Все действия обряда базировались на архaisческих религиозных представлениих.

Обряд «Үүбэйдэ оруулха» -
первое пеленание ребенка в

у бурят греховным. По этому поводу есть поговорка: «Түрөөгээ үснүүндэ түмэр үүбэй бү түсээрэ (не готовь люльку до рожденья ребёнка)».

У всех бурят
бытовал праздник
милангаг (тунк.),
милангууд, миланга.
Слово милангаг
(zap. устьи.)
означает 1. «Суп,
варившийся для
роженницы, 2. день
рождения». Слово мила:
мила хүрэтэрэ эдихэ»
«наслаждение от отваша».
Ср.: хах. милахс - угощать;
дарить что-либо за обивку;
«строить угощение по случаю
обивки; угощать по случаю «его-
дибо»».

В лексике бурятгов, связанных с сохранением жизни ребенка, у тувинских бурят встречаются такие термины, как хорюул-шарет, табул, ср.-лит. бур. хорюул-калах - хорчул, цаах, цээр, калам, хорчул - в том же значении. С целью сохранения жизни ребенка в первый год его жизни, а в некоторых случаях и более, в дом, где был новорожденный, не допускались посторонние. В знак запрета около крыльца устраивались специальные опознавательные знаки. У тувинских бурят этот знак представлял собой сооружение из трех береговых палок, которые классифицивали на Земле в форме буквы П. Он назывался соитоу, у хакасенских бурят - сантуу. Бур. и других монгольских языках этот термин отсутствует.

Самым действенным оберегом считался своеобразный амулет — шаманом - *насююһан* - 1) талисман, амулет, ладанка; 2) человек - хранитель, ср.: илт. бур. *нахююһан*, халх, *сахнух*, калм. *сасхун*. В качестве оберега могли служить шкурки зверьков — колокольчики, денточки, стрелы и т.п., и хранились они где-нибудь в доме.

В главе «Лексика свадебных обрядов» рассмотрены основные познанные элементы свадебного обряда, которые тункинские буряты сохранили еще в недалеком прошлом. Брачная обрядность у бурят была связана с браком по «сватовству» и характеризуется исключительной сложностью и многообразием различных церемоний и ритуалов. Отсюда и очень богатая лексика обряда.

У тулкинских бурят ощущается довольно сильно влияние ламанизма, что находит свое отражение и в свадебной лексике. Сравним некоторые тулкинские термины свадебного обряда с соответствующими терминами из западного диалекта тулк. үдэр харуулаа - назначение срока свадебных обрядов ламой в астрологическим книгам - западном диалекте: үдэр гаргал - назначение срока свадьбы по соглашению обеих сторон; туш хааг табилаа - предпосношение священного шелкового хадака - западном диалекте: хууды архи - предпосношение водки сватам тулк. зула багараалаа - зажигание свечи перед бурханами, что считается юридически актом и ставовстве.

М. ХАМГУШКЕЕВА
кандидат филологических наук
(Продолжение следует).

ХАЙРЛАХА СЭДЬХЭЛТЭЙ, ХАЛУУН АНХАРАЛТАЙ

Республиканска больницы
ревматологиии тубые даагша
Лев Сократович Батороевто
«Буряад Республикын габьяата
врач» гэхэн нэрэ зэргэ хаяшаг
олгогдоо.

Анханай урин зөөлэн
сэдьхэлтэй, зоболон тулһанинне
хайрлаха заяатай хүн ёһотойд
эмшэн боложо шадаха гэжэ
һанадагби. Гансал эрдэм хургуул
дүүргээд, олон ном худар
шудалаад, харин үбшэнтэнэй
зоболонгыс хүсэд ойлгожо,
зүрхэндөө тон дүтэ абажа
шадахагүй, хүйтэннэг сэдьхэлтэй
хүнэй аргаламжа гүйсэд дүүрэн
туһа болохогүй бэшэ аал? Энэрхы
сэдьхэлэй хандаса, һайхан дулаан
үгэ эм домһоошье дутуугүй
эдэгээхэ хүсэтэй гэдэг ха юм. Эгээл
тинмэхэ эртэ урда сарһаа хойшо
эмшэд Гиппокрадай шахаа
тангаригые нагһинаар сахидаг
байһан.

байнаг Лев Сократович Батороевтой уулзаад хөөрэлдэж, хуухадаа, эгээл энэ дээрэ дурсагдахан бодолууд ханаандам орожо байгаа нэн. Үнэхөөрөөд, тиимэ эмшэн врач болохо, бүхы наһаараа үбшэнтэндэ туһалха, тэдэнэй зоболонгыг заахашыг хүнгэдхэхэ гэжэ оролдожо ябаха заяатай хүнүүдэй нэгэн Лев Батороев бодон. Тэрнэй ажабайдалай намтар, энэ наһан соогоо хэжэ байһан ажал хэрэлын өөрын хүн тала, сэлэр сэхэ абари зай, ходоодоо урагнаа ханаан, хэнийгэ гэжэ илгээгүй хүнүүдтэ туһалха гэрэн эрмэлзэлын энэ бүтэдыг гэршэлнэ.

Тэрэнгэ тиймэ сэтгэлтэ үгхээ
эрхэтэйб гэжэ һананаб. Би Левыг
багахаань һийн мэдэхэб. Эгэмний
Худан, Хэжэнгэ гол соо үнийнэй
мэдэжэ, зоной дунда хүндэтэй.
Анна Григорьевна, Сократ
Баторовстонай арбаал
үхибүүдэй нэгэнийннь болоно.
Эжынь - Анна Григорьевна аяар
1930 онһоо эхилжэ, Дунда
Худанай гол соо гансахан
медфельдшер байһан, зоной элүүр
энхые хараха, хамгаалха хэрэгтэ
бухы наһаяа зориулһан хүн юм.
Тиймэхээ Леваныг бүри
багаханһаа хүнэй үбшэлхэ, үхэхэ
түрэхэ гээнэ ямар бэрхэтэйб гэжэ
мэдэхэ болоһон, зобохон
тулиһанда яажашье һаани
туһалха гээнэ нагнин хэрэг гэгэнэ
мэдэрэлые ухаандаа хадуужэ
абаһан байгаа аабза. Энэ
дээрэхээ гансашье Лева бэшэ
Баторовстонай үнөө нэгэ басаган
Елена Сократовна баһа.
эмнэнэй мэргэжэл шэлэһэнийн
гайхалгүй.

Хэжэнгийн дунда хургуул дүүргээд, сааһаа хаана хурахас ямар мэргэжэл шэлэхэб гһэнэн оло болдуууд Лев Баторсово толгойе байлайшые эрьюулээгүй. Сэб сэхэл Шэтын медицина институтда хурахаяа ороо бэлэй. Дээд хургуулиня дүүргээд, тэндэ терапевтисческ ординатура гараааб даа. Республикаяа бусааж ерээд, Түхэнзэй аймагай Хэрэгэ больница эльгээгдэжэ, 6 жэлд эмнэлэгнээр хүдэлхэн, олоо мэргэжэлэй түрүүшын дү дүршгэлэй сэх хургуули гараһа байһа.

- Залуу врачта абahaар бэс
даагаад хүдэлхэ гээшэ хүндлэхэ
hэн. Больницада үбшэнтэйни
эмшэлхэхээ гадна, үдэр бүхэй
амбулаторидо хүнүүды
үзэхэш. Тэндэ оройдоо
нэгэ терапевт байга

эмнэлэлгын элдэб хэрэгсэлнүүд
жэл эрэхэ бүри үнэтэй болоно.
Үбшэгтэнине болыншдаа олоор
байлгажа, удаан эмнэлэх аргагүй
шахуу, гарганань айхабтар ехэ.
Нүгөө талаараа хүнүүд
урданайхидал санагтори, курорт
болон амаралгын газарнуудта
олножо, бэсэ аргалуулха,
үбшэгтөө хэргылэх аргагүй
болонхой. Хайнаашье эрьсдэ -
хуу мүнгэнэй хашалан. Зарим
эмнэлэгэмнай баһал түдөөхэтэ
боложо байна, - гэжэ
Д.С. Баторовс хөөрэнэ.

Ажалдаань үшөө ямар
бэрхэнээлиүүд үдэр бүри
ушариаб гэжэ тэрэ хүсэл
хэлээгүйл хаш. Холын, дутын
аймагуудхаа, Улаан-Үдэ хото
соохоонь республиканска
больницада, тэрэ тоодо
ревматологийн түбтэ үдэр
бүхэндэ хэды олон хүн сэрэг
гээнэб? Харахадан, коридор
соогуур хууха, байха зай
забхаргүй олон зон врачнуудта
орохо оошорто байгша.
Тинмэхээ олохон ушарта эндэхи
хүдэлмэрилэгнэд эдэлхэ амарха
сагаа мартаха. тогтоомол
болзорхоо холо үлүү гаратар
ажлаадаа баатай болоно.

- Бидэнгэ чиг бүхэнд 2 хүнийг үзэж гаргах, хүдэлмэрийн үдэр соо 30 үбийлэгтэйниие харахаг ёһотойбди. Үийндөө, энээиниие сахнажа байха аргагүй, заримдаа нөгү үбийлэгтэйгүй бүхэнг чашыг хөөрөлдэхг, харахаг, ялжа туһалхаб гэжг оролдхог ушар гарадаг. Ерүнги зонние буулгынг үзөөгүйдөө кабинетдхэг ганахагүйнги, - гэжг тэрг хэлэг.

Нүгөө талаараа Лев
Сократович дашныс үнэн сэхэ
бээс гамнангүй хүтэлдэг хүн гэж
зарим зоной хэлэхыс дуулагнаб.
Тэрнэй зүйтэйл даа. Хэзээ бүхэлд
- юрын үлдэг үр, өөргүй Лёва
ажал тээнгээ яаража, хажуу тээнгээ
хараха тухагүй гүйжэл ябадаг.
Оролдосоороо, мэргэжэл
шадабаряараа тэрэ үүн халд
үндэр нэрэ зэргэд хүртэхөөр
хайн түлбэрттэй ажалдашыс
орохоор байгаа. Тэд тэрэй
тухай бодологгүй, поёдой урлуур
хойгуур гүйдэггүй, өөрынгөө
хубинан хэрэгхыс ходо хойн
орхёсд, гансахан урдахи уялгана
олонной анна туһыс хараад ябадаг
хүрүүд үшөөл бин ха юм. Тэднэй
пэгэн Лев Сократович гэхэд
алдуургүй. Үбшэнтэнэй
зоболонгыс заахансыс хүнгэдхэж
банаасын тэгнэлжэ, тэднэй бая
баясхаланда хүртэхэ гэши
эмнэгидэ эгээл сэхэ зол, буян хэни
ааб даа. Энэ хүн үшөөл залуу, ба
тэбхэр табн наһаяа хүрэхээ
ябана. Улам олон жэлдэ зоно
элүүр энхын түлөө оролдож
эмтэй домтой гараа бүри эд
нэгдгэй болгожэ, эрдэ
мэргэжэлээ үшөө дээшлүүлжэ
ябанай.

Түгэхэлдөө нэмэжэ хэлэхэд
Лев Сократович Валентин

Тимофеевна хоёр нэгэ
больницада зэргэлээд шаху
хүдэлдэг, тон эбтэй эстэй, найха
айлайхи юм. Хоёр томо хүбүүд
хүмүүжүүлжэ, хургажа, хү
дээрэнь гаргажа байна.

М.НАМЖИЛОВ,
журналист, ажалай ветеран.

Удаан-Үдэ хото.

Буряадай ахамад үсын уран зохёолшо, республикын арадай, поэт Г.Г.ЧИМИТОВЭЙ Буряадай Гүрэнэй шангай лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн ушараар үнэн зүрхэнөө амаршалаад, зохёохы ехэ амжалтануудые хүсэнбди. Хүндэтэ Гунга Гомбоевич, элүүр энхэ, эрнэ түгэс ябыт, шэнэ шүлэг, басинуудаа шэдэлүүлжэл мэдэйт.

«Буряад үнэн» сонинной коллектив.

Гунгаа Чимитов

ГУРБАН БАСНИ

ТҮМЭРШЭ ДАРХАНАЙ НОХОЙ

Түмэршэ дарханай хүднэ соо Түрэн, түрэн тагаран үй Түбхэн хүнэй, дүлнэгэр Түмэр түдэг шижэ энгэ. Хара үлөөнөө хойшо Халажа дархан ажаллана. Томо балтаар, алхаараа Тоншохо гэснэнь ухаяан үй Хүсэг адар хоёронь Хүүсэ, дүүсэ забтай үй. Харин эзэнэй Нохой Хажуудань бүхөөр унтанхай. Хэдын шангай наг шуудан Хэбтэһэн нохойё нэриулгэ үй. Хүдэрхэн, эсэһэн дархан Хүдэлмэрэс тингэ сообо. Хүйтэһэн уһа гудамхин. Хүрэнөөр ундаа харяба. Дарын эдэгэн халаа аад. Дарханнай хоолложо оробо.

Эгээл энэ үедэ Эзэнэй Нохой нэрижэ, Хамар амаа тамнааһаар Хажуудань шарбаганан эрбэ. «Эй даа. Баарда, Баарда, - гээд.

Этэн Нохойдоо хандаба. - Энхэ энэ мургүй байнани даа, Энэс хэзэ гайхалтай. Шэрхтүмэрэй шарбаган Шэхэдүлнүрмэ шууян дор Амингүй юмэнгэнэ Аймагтай бүхөөр унтаха аад. Абяа аниргүй боломсоор, Аманай шом-шам гэхээр Эрхэбэлэ нэсэд орхонюднэ. Энээншенишлойлгоногүйб...» «Ойлгожо ядаха юмэн Одоо эндэ байхгүй! Ажал хэдэг бэлэ хадаа, Амаржа, голшижэ хэбтэ бнүүб.

Амган эдэгэнэй үнэр Абанаар намайе нэриулгэ бнүүб! -

Гэжэ Нохой эзэндэ Гэдэһэ һабардан харюусаа һэн.

Залхуу нимэ нохосууд Захааа абан дайралдаг.

ХЭЛЭХЭНЬ ЕХЭ, ХЭХЭНЬ БАГА

Хүбшэ ойн эмхидэ Хүүмэ сугтаан зарлагдаба. Эбэртэ һүүлтэн олоороо Эндэ гэдэгдэ морибод. Жэгүүр дүлнэг баг сугаараа Жэгтэй эбтэһэн эрхмгарба. «Ойн амтадай эрхэ байдал Орёо хүнэр болонхой, Ойрын сагта ямар аргаар Оисо һайн болгохоб?» гэһэн Ойн ганса асуудал Ойон хоногто зүбнэгдэ ха. Аман байна гээд лэ Абяа гаража мэдэбд. Хэлэн байна гээд лэ Хэмгүй шангаар дарьилдаба. Шанахын сэхээр шааилдаба, Шарыхын сэхээр шарьялдаба. Зүблөөн хэлсэһэнэй удха Зүгөөр нимхалхан байшаба - Хэлэхэнь хэзэһэн бэлэн лэ.

Хэхэнь одоол хүнэрлэ. Манайнше дээдын хуралнуудта Маһагар ноёд сугтаржа, Барс нэгэн сэр бажаганалдаад, Баабгай мэгээр бабаралдаад, Тогтнубуундад һажаалдаад, Турлааг мэгээр хаагаламдаад, Шаагай нэгэн сэр шаханалдаад, Шаархай мэгээр шааналдаад, Хэһэн бүтэһэн юмэншнэ Хэһэн харагдаггүй.

ХОЁР ШОНО

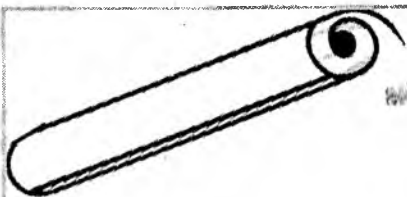
Хоёр Шонон нэгэ уулзад, Хоорондоо халажа хоёрдодог. - Хоёр хүлэг юмэнманише Ходо үзэн ядада бэ? - Үншнэй бидэ гэдэгдэ, Үйлэ, хоро хэзэ үйлдэ... - Нэрэ, яахадан манише Нэрэ муулан болон олоб? - Хүнүүдтэ һай хэхэсэ Хүсэжэ ябана хаямбиднэ... - Уршан гатадан бидэнэрэй Урданай эгмэ байгаан

һаань, Удаан сагай үн эрхэдэ, Уулалхадань яаха юм! - Хоёр хүлэг эндэ ошожо, Хоюулаа эбтэ орооһон! - Одоо, Үүрн зүб хэлэнгэн, Ошоо, үгээс ойлголоо! - Тингэ, тингэ, Үүрмни. Тэднэр мүнөө сүлөөгүй Үбһөө хуряжа байна. Үтэр ошожо туһала! - Дайсад ябахамнай манда Данда аялгүй болонхой...

Пайхан ханаа ханааһаан Пайр хоёр Шоно Уладай хотон гэһэн Улжэ гараа хатарба. Хүнүүдүбһөө хуряжа, Хүнөө адхан хүдлэнэ. Хүхэ Хоёр Шонон Хүрөөд ерхыс хараһаар, Хүнүүд шууяа татаба, Хүнүг тоогоо хоонгиробо, Хажуур асаяа барйба, Хадхаха, сабшахаа забдаба.

Хүсэл һайтай ерхэһэн, Хүнүүдэй муугаар угтахад, Хоёр Шоно зосоогоо Хоро үһөө заннидажа, Шүдөө нрэйлгэн уурлажа, Шүлһөө һайруулан хумайжа, Хоол хэхэс асарһан Хоһоншын тэгээд аришаба...

Ахир муу амингадэй Алханай муу абарл зан Хэдын захахаа оролдоо һаань, Хэзэһэн һайн болохогүй, - Үнөөһын муу хэбээрээ Үлэхэ гэнэ табиеуртай.

Уран зохёолшын түрэнһөөр 60 жэлэй ойдо

Мэлс САМБУЕВ

ФЕВРАЛЬ НАРА (Сонегүүг)

Календарин хуудан нэгэ һараар нимгэрбэ. Харин минин наһан нэмбэ нэгэ һараар. Сайгаа табига һамгамин, юундэһеб, мнхэрбэ. Байгаа энхэрэлдэ үгэхөөр урдаһаан хараал. Уйтан кухиннай таамаг баяраа гү, гансата Уудам болоһон шэнэ - һаруул, гэрэлтэй. Ханымнай саана юмэн зүрхдөөтэ, гасаланта Хамаг дэлхэй үгэ ха. Хүхнэбди гэртэ. Электро-нелиндэ юуһеб бусалта. Хамта Энэ абан бүрнше һаа, таатайла намда: Энхэ амгаланай оршонһоо һайхан юм бэ? Гэгээн туниг, мүнхын байр, мэдэрэл, Эгээл ариун хүсэл, мингэ бэлэ мэдэнгэ, Гэрээрн, хаанга гэрэлэ энэ оршон эюулбэ.

Хамаг юмэнэй бэе бэстэйгэ таараха Хаһа мингэ оршондо мүнхэрэн мандаһай. Оршонһонг бүтэдэ шюусе урдаһаан тааха Оншотой зориге дуундаа үргэлжэ магтаһайб. Сэлмэг сэгээн, сөбөр ариун гэһэн Сэлгэ дайдаа, гэр бүлэдэ тогтог лэ. Гэгээн һаруул эһэн туяарал тэгшэ Эгээл һайхан эрхэлдэлдэ хүнүүд һогтог лэ. Ганса һайнше нүхэртоо, оортоо хүсэжэ, Гасалан, зоболон гэһеб усадхааар хүсэжэ, Газар дэлхэйдэ ябахана мүнхэ зол үгыл. Зүгөөр нимэ хүсэһе хүн бүхэндэ ото, Зүндөө оортоһе - наадан бэлэб отго - Зүб гэжэ баярлахаар ходооо золгоногүйб.

Баруун зүгтэй үгэ һаа, зүүн зүг байхагүй, Буруу юуһеб зүбншэ ержэ заһаха. Сагаан харада гараа отго һарбайхагүй. Сагаа орьел оодэ оорын зам зааха. Мүнхэ тнхүүрн гэһэн оршонд дэлхэйн Мүнхэн тодо тал үндэһэн удха болонол. Урданай хамаг бүтэдэ шюусеа дэлгэнхэй, Урданай ойлгоо ходооо шэнэ гээд бодоном. Бөөһэ бөөрөө мултаран гаража ошохогүй, Болонһонг бүтэдэ эрхэлдэлдэ хүнүүд эрхэлжэ, Бүдэрһээр ойлгохо зарнам мартаа яалай. Үндэр бодоом хүнүүдэй зүрхэдэ ябажа, Үдэр бүхэндэ һайнше сэлхэдэ хадуун абажа, Үзэһэн, ойлгоһонхоо хүбүүндэ дамжуулах яараһайб.

Гаһар жаахан торхонше һаа, мүрэнше һаа, баран Гадаада далайда эрмэлзэнэ бэлэ гү, үргэлжэ? Эгэһэн найдажа, бөөс найгаар барин, Эрхэдэ дабиһауу, зоригтой улаан тул үргэлжэ. Эгээ үндэрше заал һаа гатаалха байһанаа Тншэ ото мэдэрхэ ёһотойб сэлхэдэлээрэ. Захһанаа абаха, хэлэһэнгэ дүүргэжэ, һарбайһанаа Заатагүй үгэжэ зүрхтэй үнэн дээрэ. Хара сагаанай, мэдэн яаралга, дуралай, Харалган һүнү үдэрэй, һандарал, урдаһаай - Хамаг юмэнэй түдөө харюусалгайтаа бү мартаа. Сэлмэг огторгойн снхнрхэ толгойгоо эрхэлжэ, Снхнр байдлаһаа хүнды барабандал нэрхэлжэ, Сөбөр эдир наһаа гансатан бү хардаял.

Үбэл һүүһингэ һарыс мэдэһэн мэтэ: Үнэн дээрэ хүйтэн улам шаандаа. Эртэ үлөөһон тооһо манан. Ото, нэгэ. Эндэ, хаана юуһеб, тнхэрнэ, шагнал даа. «Сагааланай хүйтэн» - гээд, нэгэ ород танилн Сагаа хэлэхэ юмэнсэ олоод эрээл, Урижа гэртэ, сагаан эдэс табиганин, Урданай ёһоор хүндэлһэн, уяраал ехээр. «Дагаһини далайтай, бурууһини булангай», гэнэл, Даамай буряад үгөөрөө хорин гэжэ эгнэлгэб, Даасатай хүн байһандань баярлажа хүхнэб. Баһа газара юуһеб илд гэрэ гансата, - Барһан, ямар бэ хүйтэнһоо тнхэрхэн газарта?.. Баярта һайндэһэй салот мэтээр хүхнэнэл.

Сагаан эдэгэнэй дэлгэрхэ хаһа - сагаалан, Сагаан һара морило - Амар мэдэл. Огторгойдо мүнхэн бүхэлүүрэй сагаа гарган, Оролтоол нэгэнхэн һара. Бараалхаһаа мэдэл! Маһа буряадуудта эртэ урдын саһаа Маһама нэгэ һайндэр - сагаалан байгаа. Үрэлтэ дайдаа һүнэй дэжэ саһаар, Үүрэй толонше устатна бэлэй баяртайгаар. Гаража жэлдэ зол жаргал яахан аргагүй Гансаны айлыс, хүнше агад гаргахгүй, Гасалан отго үзэлдэхгүй гээд эгнэлгэ бэлэй. Олон зуун жэлүүдтэ хүсэһэннше одоо Орон шоготгоо дэлгэр байдалаар ходооо, Октябры, шиншил аһа туһаар бөөхэл.

Сагаан һарынгайраар жаргалаа олоһон Сагаан сэлхэдэ арад тухайгаа дурданам. Эрхэ, сүдөө, гуламтын халуун олын, Энхэ амгалан - хуу бин даа, Алханай хурдан лэ. Тоогто орондой арднай (омог орхонгоб эгнэлгэ!) Тоогтоор үсөөһе һаа, агууехэ заяатай. Аһа дүүнэр ардуудтайгаа хтэдэ сугтаа гээд Аба Ленинэй йлаата түгэдэр захяатай. Уран бүтээл, эрдэм бэлэ, зоригтой байдал, Урса таряаланда, баатар нидустрин талмайда Ураһатай бэрхэ ябаһанаа гэрнэлэн баталаал. Эһэн гэрэл түхөөһон ород ахатайгаа Эбтэй олон ардуудтайгаа хамта бахатайгаар Эрнэ хабатай аласай үндэр зам гатаалай.

Минин танихагүй хүнүүд мүнөө намай танила, Шинш ямарыс мэдэхэбди гэгнэлдэ харана. Заримдаа һэжэгтэй харасанаан тэрхэлэн тоннлом, Залхуутай асуудалаань, юундэһеб досоом харлана. Мэдэжэ байха үнэнгүй алдар солоһоо Мэдэ алдаа хаһамни үндэ үнэрлоо. Үдэр бүхэндэ бүтээхэ хэрхэлэ олоһоор,

Үнэрлэһе аһаһаа бөлнһоор, сүдөөрэн хүнээрөө. Зоной дунда танигдаагүй, даруу ябаха, Золой тухай уладтай, минин даа, яриха Золтой ябаханаа дэлхэйдэ һайхан юун байхаб?! Шэн зоригто ажалай үрэ дүн мэтээр, Шинийсн хилэмнэлдэ шухала хэрэгтэйһе мэдэл, Шэнэ номоо бүтэдэ таанартаа һарбайхаб.

Сэлгэ дэлхэйдэ хамаг бүтэдэ юмэн одоо Сэлхэдэ хадуужа абаһайб гэжэ һаһанам, Мүрэлгүй, шүтэлгүй, танил юмэн олодо, Мүрэнэй эрьдэһэн хуһадаа һэргэл манһам. Саһан дээрэ наадаһан үхибүүд бараңдаа, Саһаны анхараһай харууһаһан үрнэжынэр Оршондон юртэмсын эрдэнэ, элдэмнэлдэ харагдаа, Оршон тойрон гэрэлтэн, хизааргүй нэмжынэл. Түрэлхэ дайдааа жэлэй дүрбэн сагта ото Түбхэн лэ бэрхэлдэлдэ арсажа, урбадагүй отго, Түрэлхэ болонхой, жэлгэн, энэ жаахан борилоо. Хара, сагаанше тнхэр сэлхэдэ шэнэжэ, Хараһан лэ юмэндэ анхараһай байха гэһэн Халата наһанайн наһын уялга болоол.

Сагаа мүнөөдэр алмаад, гамнаад яахаб?! Сагаа һараар уулзахадаа, нүхэдн, ериг. Эрын ёһоор хүндэлхэ гэжэ яарахаб - Эһэн хатан, дуулыг, хүхнэ, тнхэрт. Урданай ёһоор сагаан эдэгтэ табига, Урданай хатууһаа сэржэм үргэлжэ, ямар бэ?! Золгоор хаанга таандаа шнхэр табига, Золгоноб - гэрлэм байрай одон яларба. Энхэрлэн һамгандам, нажда, жаахан хүбүүдэм Энэ мүнөө сагай зүрхдөөтэй хүлүүдэ Энхэ амгаланше, нүхэдн, тороожэ хэлэг. Газар дэлхэйдэ ургаса цогтоонд хэрэгтэн Гал гуламтын дулаан олын мэтээр Ганса һайн һайхан үгнүүдэ нэлэгт...

Хүнэй наһан гансаа ото һайндэр бэлэл - Хүдэлмэри, хүдэлмэри, үшөө дахин хүдэлмэри. Яахаб, найрһаа тэлэрхэ гэһэн бэрхэлдэ, Ямарнше үндэр дабаһуу үдэр бүрн. Үндэр наһарнууд, хара сагаанууд одоо Үдэр һүнхэлдэ бэлэлдэжэ байха гэжэ гү? Бугаржа эдэржэ байһан газарта ходооо Бултаараа зүбтэн, зүбтоогоо һаһтай, һэжэлдүү. Зүгөөр хэдн харалан соо, зама мэдэжэ, Зүрхэндөө урма зоригтой һайндэрнэ мэдэржэ, Зүбөөр алхаан ябахана һайхан юун бэ? Газар дэлхэй дээрэ нимэл болол, Габьяа алдараа, хүсэлөө ариун болон, Ганса һайхан тэгшэ зүгм эрхюулгэл.

Хара амнай сахарн соо батаар хаагдажа, Харалган гадаада шуурганһаа хамгаалхагүйн бэлэ - Сэлхэдэй хүйтэн үбнэлдэ днлэдн даагдажа, Сэлхэдэй дүрбэн хана соо нэрбэлхэ һаа хэрбээ... Зүг бүхэндэ боложо байһан түгэн үйлэ хэрэг Зүрхэн соогурнай аадаран, бордонһон үнэржэ, Хари хүнэй гануудал, баярлаа, энхэрэл Хаһи шншн боложо тодорол эрхэлжэ. Жаалата замбинһаа, үе сагаһаа эрхэлдэ, Жаргаланга, зоболонг бүтэдэһэй дүүрэн эрхэлтэ Жаахан һаа, таһарнагүй хубитан хаяанше заатагүй! Гол нэрбэлдэ бэе махабадаараа мэдэһэн шамда Гороо эрхюулгэл соо яажа таһархенин, шамдан, Гол үгнүүдэ урхуулан һургаал заатагүй.

Бамбагаа сэгсгэ, хүр саһата замбн дэлхэйдэ - Баһа даһнаа мүнөө барагар хара үлэн. Дайнай аюул байд гээд лэ хас тамга хэлтэй, Дайша түхэлөө, хүн түрэлдэлдэ харуулаа. Амгалан тайбанай хуби заяанай түдөө Анха эхншэ манай наһан бодоо. Газарай хосорол - атомай һархяа түрөөд, Гасалангай һэжэрхэ хүдэлдэгүй, тэмсэжэ бодо! Хэлэһэн үгэ, хэлэн алхам бүхэмнэй Хэрэгтэй түһнэрэй һүнэжэ, унгаржа бүхэлдэй Хэрэгтэ бүрн ойро болохо болонго! Толгой дээрэмнай ганса үлэнэй туулан Тоомгүй дорюун һалхнда үлэлдэжэ туулан, Тогтон байг лэ ходооо амгалан огторгой!

Сагаан һараар түрэлхэ дайдам намдаа Сагаан халаа хэдэрхэн докторыс һануулаа. Анхараа дорин элүүр энхэдэ, наһандаа Анха эхншэ һайдаһаай юмэн һуулаа. Жаргалайм дайсан болохо тахалууд дууһан Жабарай снхнр дүлэн соо олоо, үхэлөө. Саһанай сөбөр, хүйтэнэй ариунше дуулан, Сагай һайнда баяртай мүнөөдэр үнхөөр. Зүгөөр эхэ байгааһа болонһон бэлэ гэгнэл, Зүбөөр, зоригтоо, дад ондоогоо, гулаага, - эгнэлб, Зүбөөр гүн ухыһе ойгохо гэжэ оролдоноб. Эхэ байгааһа - элүүр энхэ байдалай, Эһэн туяарал, баяр жаргал, дурал байдалай, Эрэлхэг зоригтой шэдтэ һайхан ордон лэ!

Саһаган ракетээр эрэдүе сүмэлдэн сагта Саһад һуунаб, гуламтһаа галыс һэргэлэн, Ганса замбууһанда бэлэ, аадарга, саһата Газар дээрэ харуулаһе ёһотойб эрэлхэгэ. Эгээлэй юрын, жнрэй жэжнше хэрэгтэ Гэгэһэй гэгэһэн юмэн олохо - зориг габьяа. Үшнэй хүсэлдэһон эрмэлзэн баатар мэтэ Үшнэй түдөө хүсэ шадлаа гаргая. Энэ мүнөө сагаһанай эрлэтэ шапта, Эһэн хатан, минн даа, хнн хоһонше шапта, Энхэрлэн һула яаха саг олохогүй отголон. Иймэ дээрһонд үлөөһон улаан паранда, Ирагуу дуунда, парай үхибүүн, барһанда, Илаата гол шухала юмэндэ атаархан отгоноб.

ШЭНЭ НОМ

«ЭЖЫ. ЭЖЫМНИ - МҮНХЭ
НАРАМНИШ ДАА...»

гэжэ С.Батомункуев
бэшлэ.
нонор уншагшадтаяа
хэдэн шүлэгүүдэйнь удах
дээрэ тогтожо,
нанамжануудаараа хубаалдаа.

ХИЛЭЭМЭН ТУХАЙ

СОЛО

Харатмы, хүнүүг,

Хангалтама амтатай

Эдигэ сагашагүй,

Эдэгнэймнай дэжэ

Ядарал, зоболон

Анхарап, оролдон

Аминай хоол

Хүндэтэй баяр

Хүнэй сэдхэл

Наран мэтэ

Найрамдал сага

гэжэ, хилэмэн бүхы амитапай

амитай хоол, ажаминаралай

эхин, бүхы эдэгнэймнай дэжэ.

Энэхэн шүлэгүүдөө номоо

эхилжэ бэшхэдэнь, хилэмэнэй

сэн юунтэйшье сэгнэжэ

болошогүй. Илангаяа Эсэгэ

оронгоо хамгаалгын дайнай үсын

үхибүүд, эжынэрнай арбай

тарянап алтанһаа үнэтэй

байһые бэс дээрэ мэдэрхэн

гэшэбди.

ЭХЫН ЗАХЯА

Эжы, эжымни - мүнхэ

нарамниш даа,

Эгээл найханар

халуун зүрхэнэй энхэрл

Энэ наһанай дүмүүхэн

Эжы, эжымни - үлэ

Энхэ заяатай даруухан

Аша, гушяа тэнжэжэ

Ажам тэнхүүнээр зугаа

Ашыеш харюулжа, баяр

Хэды үндэр үгнүүдээр

хүбүүнийн ашата эжы тухайгаа

сэдхэлэе шүлэгүүд дэлгэн

бэшлэб даа. Эжыгээ бүхы

наһан соогоо амиды бурхан

аюулгүй сэдхэлдэ бөөмэйлэн,

аялга дуугаар ханхинуулан

дуулана. Иймэ хүбүүд олош

бэшлэ даа. Эжыгээ үрэл буян

эдэжэ, энэ гортэмсын жаргалда

дүүрэн хүртөөл даа. Энэхэнэ

үлүү ямар жаргал байхаб.
Энэ наһанайнгаа зол жаргал,
бэлигээ дэлгэнэн түрэл театр
тухайгаа:

Зүрхэ сэдхэлни доһолно,

Зүтнэл хубимни байгаа

Театр, тайзан дээрэши

Талаан бэлигээ шэлэжэ,

Тааруу захидоор

Наһан үемни жаргал

Найган шамгаа

Золтой хүнүүдэй нэгэнби

Зоной дундуур ахалнаб.

Урма баярны орьлон,

Уһан далайгад эхэрнэ...

Түрэл театргаа талаан бэлигээ
гэршэлжэ, арад зонтоо
уулзажа, наһал бодолоороо
зүжгөөр харилсажа байхагээшэ
хүн бүхэндэ үгтэдэггүй бэлиг
гээшэ ааб даа. Чингис
Цыренович уһаа даруухан
хонгор сагаан сэдхэлтэй хүн
хадаа үнэн байдалые, харагдай
этигэмээр ролуудые наададаг
гээшэ даа. Тиймэл хадаа

Уран бэлигэйнгээ шэдише

Улааг зондоо

дэлгэрүүлхэйб! -

гээд, хэзээшье, хэдынйшье

сагта сэдхэлдэ дэбэржэ байдаг

даруухан бодолдоо абтанхай

ябадаг хүн гээшэ даа.

НАЙДАЛ

Наһанай далай цэгэ

Үзэгдэхгүй юм хаш

Сэнхир аластаа

намдуухан гэхэдэш-

сахилгаан долгёор

Найдалаар омогби,

гарагдахагүйб гэхэдэш...

шуурга халхяар дайраха.
Үнгэрхэн хэрэгүүдэй үйлэ
хубиһаа сүхэрэн угаан
голхорбошье,

Далия гэмтэһэн

шубуухай мэтэ газар

үмхэн унаагүйб...

Урма зоригороо эбдэрэн

хухараад, нэтэржэ

ябаагүймни - найн лэ.

Ургынхудаал сэдхэлни

хүхюүн болоод,

нарата дэлхэйгээ

бартаахал.

Жэгтэй гоёхон

Жэргэмэлэй дуута

Сэнхир номин Хүсөөтэ,

Хогодоо найхан

Хөөрхэ нотагаа

Эдир залуу наһанаймни

Энхэ түрэл газарнууг

Эртын наранай

шэмэгтэй! -

гэһэн бадагууд дотор автор
түрэнэн нотагаа Хөөрхээс
сэдхэлдэ бөөмэйлэн, үндэр
үгнүүдээр магтан дуулажа
шадаал даа. Орон нотагайн
бурхад дуулажа, нотагайнгаа
хүбүү үргэжэ, харалсажа ябанал
даа.

Ном соогоо олон аха нүхэдтөө
зорюулжа, магтаал бэшхэнхэй.
Нилээд олон дуунуудынь Буряад
орон дотороо мэдэжэ
болонхой, арадай дуунууд
гэхээр дэлгэрнэл, булагай
уһанда дэбэржэ, ханхинажал
байдаг гэшлэ.

Мүнөө манай хургуулида
гараад байһан Луу жэлэй эхиндэ
«Хэбэд номхон Хэжэнгэмни»
гэһэн номойнь удах дэлбэлэн
хөөрөлдэхэн. Эдирхэн
хурагшаднай хүндэтэ аймшадай,
багшанарайнгаа урда
шүлэгүүдэнь уншаха, мүн эжы
тухайгаа шэнэ дууень гүйсэдхэхэ
гэһэн тон харюусалгатай хэмжээ
ябуулгада бэлэдхэл хэгдэжэ
байна. Мүн бидэнтэй хамта
нотагайн эмхи зургаан,
нүхэдтэй дэмжэлсэхэ байхагээд
найдаха байнабди. Энэ бүтээхэ
хэрэгүүднай авторай саашанхи
уран бэлигээ дэлбэлхэ замдань
түхисэ болог лэ.

Түгэсхэлдэнь нотагайнгаа
эрхим бэлигтэй хүбүүдэй нэгэн
Чингис Цыреновичтэ булта
танай, үргэн уншагшадай, залуу
үгтэнэй зүгһөө үресе:

Хурса бодолтой
шүлэгүүдтай хэбэд номхон
Хэжэнгэһээ эхи татан, номхон
Урхасалтай Хэжэнгэтээ аялга
ниилүүлэн, үргэн Буряад-
Монгол орон соогуураа аршаан
болон дэбэржэ байхань
болтогой!

Р.ДАШИЕВА.

19-дэхи хургуулийн буряад

хэлэнэй багша.

Улаан-Үдэ.

А. С. Пушкин

ААДАРАЙ ҮҮЛЭН

Үнгэрхэн шуурганай
һүүлшын үүлэн!
Үндэр тэнгэрээр
гансаархан тэгүүлэн,
Гансал ши асарнаш
уйдхарай һүүдэр,
Гансал ши гажаруулнаш
сэлмэг үдэр.

Нэмэрээ һэнш һаял
тэнгэрийн хаяа,
Нэрвээл һэн шамай
дошхон сахилгаан.
Аяндын дуугаар байгаа
һэнш доһолон,
Анһан дайда уһалаа
һэнш аадарлан.

Хүрөө! Тонило бушуу!
Болзорш тулаа.
Хүдөө һэргээ, шуурганшые
арилаа.
Сэсэгтэ талада һалхин
буунхай,
Сэлмэг тэнгэрээр үлдэнэ
шамай.
(«Туча»).

ЭЛЕГИ

Ухаан балар жэлнүүдэйм
найр наадан
Унтаршоод, хүндэ мангар
мэтэ үзэгдэн,
Жэрьен ошонон сагай
уйдхар, гашуудал
Жэмэсэй архидал охитой
болоно сэдхэлдэм.

Замни зүрхуэн.
Уйдхарниш, ажалниш
Захагүй далайдал
шуургапан долгисонош.
Тиибэшье, нүхэдни, үхэхэ
дуран үгыл даа.

Тэсэн бүхы зоболон
ажайуһайб даа.
Таанхайб, ерэхэл эрьен
жаргал намда
Түйдхэр, гасалан,
уйдхарнуудтай
урдилдэн.

Улэмжэ һайхан
зүйлнүүдэй мүнделгэ
дээрэ
Ухаандам түрэгшэ
бодолдо нулимсаа
адхааб.

Магад хахасалгын урин
миһэрэл аалин
Минии һүүлшын наран
соо үзэгдэхэш аалам.
(«Элегия»).

ПРОЗАИК БА
ПОЭТ

Яатараа прозаик
тухашарнаш,
Ямаршые бодол намда
асарбалш,
Хойто талаһаань
хурсадхаад,
Хүнгэхэн уянгаар
далижуулаад,
Хүдэр номо нугалжа,
Хүбшэргэйн эршэ
мэдүүлжэ,
Ханхинуулхаб сэнхир
алас руу -
Харанхалан унаг дайсад
хуу!
(«Прозаик и поэт»).

Михаил БАТОИН
буряадшалба.

НҮХЭРЭЙНГӨӨ НАНГИН ДУРАСХААЛДА

хадуужа, хуралсалай,
хүмүүжүүлгын
хүдэлмэрилүүдые
һайнаар
эмхидхэхэһээ гадна,
хургуулингаа
материальн-
техническэ үндэһэ
хууриие нилээд
бэхижүүлһэн
хүтэлбэрилэгшэдэй
нэгэн гээд
алдаршаһан бэлэй.

Виктор
Рабданович
Банзарон 1977 ондо
Эгэтын-Адагай дунда
хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

Банзарон КПСС-эй Хяагтын
райкомой таһагые даагшаар хоёр
жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр
хүдэлмэрилжэ, Наушкын
тамуужанай начальнигаар
томилгодоһон юм. Удаань
Виктор Рабданович Буряадай
тамуужанай начальнигай
орлогшоор 8 жэл соо аша үрэ
эхэтэйгээр хүдэлмэрилжэ, шэнэ
албаниие мэргэжэлтэ
кадринуудаар хангаха хэрэгтэ
өөрынгөө бэлиг шадабариие
оруулан бэрхэ
хүтэлбэрилэгшэдэй тоодо
ороһон габыатай.

Үнэн сэхээр алба хэһэнэйнгээ
түлөө Виктор Рабданович
тамуужанай албанай
полковнигой зэргэдэ, олон тоото
шагналуудта хүртэһэн
габыатай.

Үлгэн энэ дэлхэйдэ үлэһэн
олон тоото нүхэдэнь Виктор
Рабдановичайнгаа хүн талын
һайхан шэнжые ходоодо наһан
дурсан ябахал.

Бүлэг нүхэдын.

залуу багша түрэл
хургуулидаа
ажалайнгаа ариуун
замые эхилхэн бэлэй.
Түрэл жэлдэ Виктор
Банзарон сэрэгэй
уялгата албанда
татагдажа, хоёр
жэлэй туршада
Москвата тэрэнэ
эрхимээр дүүргэдэ,
түрэл нотагаа
бусажа, хуралсалай
талые даагшаар
хүдэлмэрилхэдөө,
хүтэлбэрилэгшын
шадабариие
харуулан юм. Багшанартай, мүн
хурагшадтайшье үгсээ
ойлголсоходоо бэрхэ залуу
мэргэжэлтэ Мужыхын дунда
хургуулийн директорээр
томилгодобо. Виктор
Рабданович эдирхэг залуу
наһандаа эрдэм хуралсалай
томохон гуламтые
тологилходоо, аха нүхэдэйнгөө
сэгтэй хургаалые сэдхэлдэ

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүтэлбэрилэгшэ Виктор

хургуулийн директорээр
хүдэлмэрилөөд, Улаан-Үдэ
зөөх баатай болоо-һэн.
«Бурятпромстрой» нэгдэлэй
таһагай начальнигаар жэл соо
урагштайгаар хүдэлмэрилөөд,
Хяагтын 9-дэхи СПТУ-гай
директорэй орлогшоор
томилгодоһон юм.

Эрилтэ шаңгатай залуу
хүт

ЩЕЕ

ОДА СПОНСОРАМ

Вячеслав
ИРИЛЬДЕЕВ,
гендиректор
компании
«Кампус»,
генспонсор I-го
Международного
фестиваля
«Белый месяц»:

- Что такое
фестиваль для
нас? Это уже родное. Мы дружим с
близкими из оргкомитета уже лет
десять. Этим многое сказано. Я
знаю все фестивали, он растет,
развивается, а это главное.
Почти, он оправдывает доверие
тех тех, кто оказывает помощь.
Потом, он очень популярен не
только в Бурятии. То, что в этом
году приезжают почти из всех
соседственных республик и из-за
прежже, это ведь тоже оценка
труда организаторов. Поэтому
мы можем и помогать будем.

Зоя ИВАНОВА, ведущая фестиваля «Белый месяц»:

- У фестиваля благородная цель - воспитательная. Если молодой человек по нему не осмеливался проявить себя, а тут - становится лауреатом, дипломантом фестиваля (хотя ничего случайного не бывает) он начинает верить в себя. Глядя на него, подтягиваются его земляки, младшие братья, сестры, им гордятся родители, друзья. Каждый думает: «А ведь я тоже так смогу». Победа (любая) дает надежду и веру в себя не только победителю, но и тем, кто его окружает. Победитель становится неузнаваемо-побед в конкурсе открывает ему дороги-его приглашают петь на концерты, он выпускает аудиоальбомы, поступает в ведущие музыкальное заведение страны.

И очень расстроилась, когда узнала, что фестиваль может не проводиться. К счастью, это были лишь слухи. Очень важно, чтоб он проходил каждый год. Почему? Потому что это - своеобразный годовой ритуал, к которому начинают готовиться задолго до фестиваля. Таким фестивалем нужно только гордиться. Тем более - после каждого фестиваля появляются звезды. Это факт неоспоримый.

Ешигма ЦЫБЕНОВА, корреспондент газеты «Буряад үнэн»:

Я ликую! Не стремилась попасть на концерт фестиваля «Белый месяц». Гораздо приятнее все это посмотреть по телевизору, благо все песни круглый год показывают на канале БГТРК.

Хорошая песня в профессиональном исполнении сразу запоминается. А если исполнение оценивается компетентным жюри, то это большое дело. Надеюсь, что нынче так и будет.

ВОКРУТ ИЛИ БОСИКОМ

КСТАТИ, О ГЛАВНОМ!

4,5 марта в 18.00 - финал, награждение, гала - концерт с участием лауреатов и дипломантов «Белого месяца», также победителей I - го Международного фестиваля эстрадной песни.

После фестиваля у меня появилось много друзей. Я помню, как Николай Хамуев в интервью по телевидению сказал, еще до подведения итогов: «Если я проиграю, я буду знать, что проиграл сильным, если буду лауреатом, буду знать, что выиграл среди достойных». Так же думаю и я. Тогда участвовали в фестивале Александр Буторин, Николай Хамуев, Аладар Санжиев, талантливый дуэт из Кижинги, Евгений Чебукин, Наталья Козинца и т.д. Все они были достойными конкурентами.

Многое может измениться в жизни у участников после фестиваля. В любом случае, творческих поисков, успехов в жизни каждому, кто причастен к этому событию.

«Дважды в месяц»
- Для меня фестиваль - возможность потусоваться. Причастным к этому празднику людей не разделяю на певцов, композиторов, слесарей - просто общаюсь с ними, ощущаю дух фестиваля. Это классно. Согласитесь, что у каждого уважающего себя мероприятия должен быть свой дух.

Фестивальное мгновение стоит многого, ощущение, как игра в рулетку или горки. Азартно. Я говорю про здоровый азарт. Это праздник для продвинутых людей — для здоровомыслящих, здоровых молодых людей, которых, слава Богу, с каждым годом становится все больше и больше. В этот процесс вносит свою лепту и «Белый месяц», за что уже можно его уважать.

Хотелось бы во время студенческих каникул посмотреть, послушать родные напевы. Но мы, жители Тулунского района, не имеем возможности видеть программы канала БТРК.

А так я очень рада, что в нашей республике проводится такой конкурс. Хотелось бы воочию увидеть этот праздник песни.

НЕПРИДУМАННЫЕ БАЙКИ

ТЫ МНЕ - Я ТЕБЕ

РАЗГОВОРА

ОСОБЕННОСТИ ФЕСТИВАЛЬНОГО РАЗГОВОРА

О ГЛАВНОМ:

грамма с участием певцов из республик Бурятия, Чита, стран Монголия, Внутренняя Монголия

ка, Читы, Стран Монголия, Внутренняя Монголия

а - концерт с участием лауреатов и дипломантов международного фестиваля эстрадной песни.

Константин СИНЦЫН шеф-редактор газеты
«Московский комсомолец» (4 марта 1998 г.):

Спрос почему-то не рождает предложения. «Белый месяц» сделал себе известное в наших Палестинах имя, дал возможность «засветиться» на всю республику немалому количеству талантливых имен, в конце концов, убедил многих скептиков, что творческий потенциал у нас имеется.

Исполнители - исполняют, «фанаты» - «фанатеют», а фестиваль так и остается «вещью в себе» - этаким телевизионным «междусобойчиком». Сиюминутной акцией, а не движением. Блэпшиком, а не свечением. Появлением - без явления. А ведь по фестивалевым канонам шесть лет - срок довольно солидный. Уже зрелость. На подступах та самая мудрость, той самый Рим, «который взамен турусов и колес не чтижи, требует с актера, а полной гибели всерьез», «Гибели» пока не получается. Всерьез продвигать дарования. Бурили тоже пока некому. Надоело ли хватить энтузиазма узкого круга посвященных?

 Наталья УЛАНОВА, журналист
БГТРК, «Город У»:

Здесь, у нас в городе, достаточно развита народно-паранто-образцовая концертная культура. А дополнительно что-то, связанное с молодежью, вообще редкость. Я считаю, что любое действие на эту тему вызывает интерес и радость, или по крайней мере, должно. Если это хорошего качества - вдвойне. Я чувствую, что есть перспективы развития, я люблю потенциал этого дела. Это прилично так скажем, поле для музыкальных экспериментов, которые производятся в Улан-Удэ. Иначе где? И вот на сегодняшний день, по большому счету, одна сцена, где можно показать свой музыкальный материал.

Участвовала ли бы в конкурсе, если бы умела петь. Да, конечно. Когда смотрю на конкурсантов, я очень завидую им. Жаль, что не умею петь. Я бы спела что-нибудь очень такое (не пошу, я не поклонник эстрады) что-нибудь в стиле гангстерского рэпа или что-нибудь сыграла бы на барабанах. Но осталась бы непонятой, наверное, зато ощутила бы кайф от холода, чувствовала бы, как мурашки по телу... Зато потом было бы весело. В этом было бы мой вклад.

Өөхөн сагаан үүдэд сэргэн тэнгэрийн хаяагаар яаралгүй субана. Намарай паран үдэ шахажа, үглөөний задарюун агаары дулаасуулба. Ута пирадхаа тэргэ дээр мэхээгүүдэе обойсо тэрхэн залуухан басаган мориёо тулган шавхуурдана. Хүлтүүг хүртэр үшөөл холохон даа. Бүдүүн гүрэлөө ута хара гэзэгтэй Гарма басаган тэргээр дүүрэн тарья тээгээд, гансаараа аяар 54 модо холо байдаг Хүлтүүг абаашажа тушаахаяа яарана. Яарагүйдэ аргагүй, намарай паран баруун Мундаргануудай саана хоргодожо, боро хараан таархал. Харгын үндэр боори, дабаатай, халаг, морининьшье эснэхэн.

Удаадахи дабаанһаа доошоо уруудаж ябатарын, хахинадаг тэргын моор лугараад, хиндэшбэл даа! Яаха хээхэб гэжэ мэгдэһэн басаганай досоонь харлаад, хахаад, шоргаарнь хүтэн хүлэн адхаршаба. Залуугай охи бахатай, зоригтойхон басаганшье наа, энэ удаа хүрдэн жэхэгэд гээд, зүрхэнийн тэргэ түргөөр сохило.

Харгы хооһон, тойроод хон-жон дайнай үедэ урагш хойшоо гүйлгэхэ машиншье, мори унаатаншье зон хоомор ааб даа. Цимэ мэгдүү оршон байдада басаганай нилэн үш зогсоод байхада, талаан боложо, Сепонуктын гурбан ород эрэгтэйшүүл ябагаар хүржэ ербэ. Бүхтэйшүүл хэрэг байдалынь дары ойгожо, тэргэ дээрһээ тарьянь буулгангүй, мөөрынь буулгажархёо бэлэй.

Хоёрдохон жэлээ үхэлтэ дайн болоно. Дайнай дүлэндэ дайрагдаагүй айл үгы бэлэй: бүлэнүүд эсгээр, хүбүүгээ алдажа, үншэрхэһөө гадна үлдэжэ, дааража байгаа. Дайнай урда жэлүүдтэ хамтын хүсөөр найжалжа, элдүүлжэ, алтан шаргал тарья ургуулжа байһан тарьялан хяаг ногоондо, үрмэдэһэн, шаралжанда дарагдажа, түмэр, шулуун пингээр эдгээршөө ааб даа. Буурал үбгэд, эхэнэрнүүд, наһаа хүсөөгүй эдир хүбүүд торожо унажа, тулажа бодожо ябаад, энэ газараа хахалдаг, тарьягаа хурядаг һэн. Үдэр һүнигүй, үргэлэ нойргүй ажалай үрэ дүн болохо тарьяе Гарма басаганай нигэжэ ябажа тушааһан тухай дурдлагаар хооронгоо эхилбэди.

Үргэн эхэ урасхалтай Эрхүү голы хоёр эрьсэр хорёод-гушаад онуудта Хонгоодор, Далахай, Сагаан-Улан, бүхыдөө 9 газарта буусанууд байгша һэн. 1930 ондо Далахайда колхоз байгуулагдаа. Хэдэн дахин колхозой нэрэн нэлэгдэе, үсөөн зонгтой буусануудыг нэгдүүлгын, бага бууринуудыг үгы хэһэн холын хараагүй политикын хойшолоһыг үзэһэн нотаг хэ даа. Урдандаа 32 айлай бууһан үтэг дээрэ мүнөө үсын Далахай буурип оршоно.

- Наһаадамши, тэрэ үедэ ямар үндэр, үдхэн ногоон

урагша һэм! Мал гэжэ тобир тарган. Бэлшээрнин газар, тарьяланууд мүнөө үедэ хаягдаад, пай жалагдах аяа болһон, үншэрһэн юм шэнги, хайратайгаар харагдана, - гэжэ Гарма Дашесвн гунигтайхан мэдэрэл хөөрөөһынгөө утаһанда оруулаадхиха юм. Табан модо ябагаар ябажа,

байгаа бшуу. Эгшэ бидэ хоёр эжынгээ нэрые сагааруулын тула 4 толгой малаа контрактацияр тушаажа, баарһаа абараа һэмди. Дайн соо 10 малаа гүрэндэ тушаагаа бэлэбди.

Эрэшүүдэй үгэдэ ганса эхэнэрнүүд бүхы хүндэ ажал хэгшэ һэн. Трактор жолоодохо, тарьянай тулам шоргандаа ашаад зөөхэ. Хоорхы, тэдэнэрэй олонхын

колхозой партийна эмхинь секретаряар ажалладаг һэн. Бамбу Арданович Шойжелов колхозой түрүүлэгшэ байгаа. Дайнай бүлээрхи жэлүүдтэ байдал хүндэһэн байһан ааб даа. Партийна ажалда, мүн удаань Толтын сомоной Советэй түрүүлэгшэ (1961-1965 онууд) хүдэлхэдөө, дайнай үедэ хандарһан ажахыгаа бэргэжэ, хүл дээрһы гаргаха гэжэ

ОЛОНОЙ АМИ ЗУУЛГАНАН АРА ТАЛЫН АЖАЛШАД

ОЧЕРК

эхин хургуулида хураа. Дүрбэн жэлэй һүүлээр Тоорын хургуулида 7 класс дүүргэжэ гараа. Тэрэ үсын үхибүүд хара баганаань хүдөөгэй бүхы ажал хэдэг байһан ааб даа. Гарма басаганшье хургуулинн һүүлээр колхоздоо наалишанаар, малшанаар хүдэлөө, үбһэндэ, тарья хуряалгадашье хам ябалсаа. 1938 ондо боом үбшэн дэлгэржэ, нотагайхидыг нилэн мэгдэхэгээ һэн.

-Бүхы хүсэ сепараторар гаргаад, һүүлээрнэ тэрэнэ шарлуулжа зобогшо һэмди. Зунай аяма халуунда тоһо шарлуулха гэшэ айхаар хэсүү юм даа, - гэжэ Гарма Дашесвн тэрэ сагаа дурсана.

Хамтын ажалай хабатайда хамсыгаа шуун хүдэлжэ байтарнь, дайн эхилшоо. Гарма Дашесвнгай үсын басагад бэрээд, эхэнэрнүүд, наһаа хүсөөгүй эдиршүүл бүхы ажалаа даажа абаба. Долоон класс дүүргэһэн Гармые тракторна бригадын тоо бүридхэгшөөр табиба. Хүн бүхэнэй хэһэн ажалай үрэ дүн үдхэнэ бүхэндэ тооложо гаргаад, үглоһиннь даргын урда тоосодог һэн. Нүбэлгэн бэрхэ басагыг 1942 ондо партинн гэнүүндэ абаба.

-Дайн соо тэсэжэл гараабди. Ядахын сагта эжыемтай худалаар хардаад, Уголовно Кодексын 58-10 статьягаар хэһэхэ гэжэ

шармайн оролдоһон нотагаархидтайгаа хамта наһал бодолоо, хүсэ шадалаа нэгдүүлэн ябаа.

Жараад онуудай эхээр Түнхэнэй ажахынууд яһала урагшатай хүгжэжэ байгаа. Миний, түрэл Тооро, Далахайнхид (Ленинэй нэрэмжтэ колхоз) 1961-1962 онуудта тарьянай, газарай эдэнэй аргагүй эхэ ургаса хуряажа абаа бэлэй. Сэрэмжэ Дашесвн эгшэмши Сырен-Жан Илч Мухуев нүхэртээ хамта эдэ жэлүүдтэ түсбөө ходо үлүүлэн дүүргэгшэ һэн. Сырен-Жан Илч хурайхамнай эрхим ажалайнгаа түлөө ВДНХ-да эльгээгдэжэ, нэрэ солонь холуур тараа бэлэй. Тэрэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденээр шагнагдаһай. Миний хүдэлжэ байһан «Восточные Саяны» ажахы баһал һайн дүнүүдыг туулаа. Колхозой агроном Владимир Матхеевэй оролдолгоор тэрэ үедэ үзэгдөө дуудаагүй кукурузын баян ургаса абтаһан юм, - гээд, нотагаархидайнгаа түлөө омогорхон хөөрэхэ юм. Харин Гарма Дашесвнгай ажал эдэ жэлүүдтэ гүрэн түрын зүгһөө нэгтэ бэшэ үндэрөөр сэргэдэһэн, олон Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Хайрата нүхэрын, Жамбал Ешеевич, эртээр мордошоо һэн даа. Галаб үсын хүлгөөн соогур галта холир мэтэ зуралзаад, залираал даа одото замын. Одхон Вася хүбүүнийн оройдоол 11 наһандаа гэнтэ үбдөөд, энэ дэлхэйһээ халип ошоо. Эхын зүрхэн яншан үбдэнэ... Баяр жаргалай болоходо, сэдхэл даруу байха, зоболон, галтуудалай буухада, уйлан дуулангүй, тэсэмгэй байха, уужам, тэпюун абари зантай буряад эхэнэр.

Мүнөө үедэ 6 аша зээнэрээ, 5 гушанараа хаража, үршээрһингөө һайхан харууһан доро 80 наһалайнгаа үндэр дабаа дабаһан Гарма Дашесвнэе халуунаар амаршалаад, ара талада хүдэлжэ, олоной амн зуулгаһан, түмэнэй түнэг тулгуурн болоһон, Агуу Илалтыг шэрээлсэһэн хүндэтэ Таанартаа доро дохинобди!

Туяна САМБЯЛОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Жамбал Ешеевич, Гарма Дашесвн Тулаевтан Володя, Вася хүбүүдтээ; Сэрэмжэ Дашесвн ба Сырен-Жан Илч Мухуевтан; агроном В.Матхеев.

Гэр бүлын архивһаа абтаба.

БААТАРШАЛГА ЗАМ

Февралин 15-до Улаан-Удэ Советскэ районной захиргаанай ветерануудай советэй үүсхэлэ Илалтын 55 жэлэй ойе угтуу эрдэмэй-практическа конференци үнгэргэгдэбэ.

Суглаанай эхиндэ районной дайн ветерануудай советэй түрүүлэгшэ Леонид Ларионович Болдонов эмхидхэжэ байһан ажал, сааша хараа зорилгонууд тухайгаа, ях хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай дэлгэрэнгүйгээр хөөрөжэ үгөөд, Илалтын 55 жэлэй ойе зорюулагдаһан «Они сражались за Родину» гэхэн ном хэблэлэ бэлдэгдэнэ гэжэ мэдээсээ.

«Агуу Илалтын 55 жэлэй ой» гэхэ элидхэл дайнай ветеран, түүхэ эрдэмэй доктор, профессор, Россия Федерацийн ба Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша Е.Е.Тармаханов уншаба. Энэ элидхэл соогоо 1941-1945 онуудай үедэ совет Армиин сэрэгшэдэй эрэлх зонориг, ара талын ажалшад баатаршалга, хархис дайсадыг яагаа бута һамна сохиһыг харуулһан. Илалтын жасада Буряад ороной арзон өөрынгөө дураар суглуулһан алтан, мүнгэн зүүдхэлнүүдэй эхилээд, дулаан хубсаһа хунар, 87 миллион түхэриг суглуулжа, 3 орондоо тушааһан, дайнай илалта ехэ туһа хүргэһэн юм.

«Буряадай гүрэнэй институтын хүдэлмэрилэгшэдэй сэрэгэй ажалай баатаршалга» гэхэн элидхэл дайнай ветеран, түүхын эрдэмэй доктор, профессор, Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша И.А.Соктоев, «Буряад ороной эхэнэрнүүд - Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ» гэхэн элидхэл Буряад гүрэнэй университетэй 1-дэхи курс оюутан В.Бальнаева, «Эсэгэ орон хамгаалгын Агууехэ дайн: үнэн хуурмаг мэдээсэлнүүд» гэхэн элидхэл түүхын эрдэмэй кандидат доцент П.С.Дырхеев гэгшэд хэбэ.

Элидхэлнүүдэй һүүлдэ район сэрэгэй военком Ю.Ч.Тулин, дайн ветеран Н.Е.Стулев, хабаадагшэ Г.И.Игнатюк, дайнай ветеран Г.Д.Намжилов гэгшэд элидхэл зүбшэлгэдэ хабаадажа, бултанда баяр хүргөөд, тус элидхэлнүүдэй хургуулинн хурагшадта, оюутад уншажа, хөөрөжэ үгэхэ, газетэнүүдтэ хэблэхэ ёготойб гэхэн шийдхэбэри абаба.

Соёлма БАЙМИНОВ
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А.А.Болдонов конференци нээлгын үедэ.

Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото

МАЛГА
М

үгэлыгэ үгэхэ, хюмһа абаха мэтын үйлэнуүдтэ найн. Харин бага үхибүүдые гэрһээ холо эльгээхэ, бэлбэһэн эхэнэрэй гэртэ орохо, үһээ угааха, модо отолхо, шэрдэг бүрихэ, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, мори худалдаха, худалдажа абаха, мори урилдааха, һаһа барагшые

гараха, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, гоёолтонуудые хэхэ, ном оршуулха, шуһа ханаха, төөнэхэ, һүни ябаха, уйлаха, гасаха мэтын үйлэнуүд хориюлтай.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

Анхарагты!

ЛУУ ЖЭЛЭЙ ЛИТЫН ТАЙЛВАРИ

Эрхим хүндэтэ уншагшад! Сагаан (бар) харын 13-най дугаарта (феврелин 17) Луу жэлэй литэ сониноймнай 4-5-дахи нюурнуудта барлагдаа гэжэ мэдэнэт. Элдэб шалтагаанаар бага зэргэ хожомдуулан һагад барлаһандаа зэмэтэйбди, хүлисэнэ бээзт даа.

Энэ литыс халта тайлбарилха дуран хүрэнэ. Нёдондоймнай литэдэ иматгал буряад, ород харын үдэрнүүд заагдаһан байгаа. Харин олон тоото уншагшадангаа һанамжа дурадхалыс хараада абажа, мүнөө жэлэйнгээ литэдэ буряад, ород харын үдэрнүүдһээ гадна 12 амитанай нэрээр нэрлэгдэдэг үдэрнүүдые, мэнгэ, һуудал мэтэнуудые заабабди. Жэшээнь, хабарай түрүүшын һара Сагаан һара гэгдэдэг. Гэбэшье энэмнай Дурна зүгэй заншалаар бар һара гэжэ нэрлэтэй.

Мүнөөдэр бар харын 20 (феврелин 24) байна. Зүгөөр энэл үдэрнай бар харын хулгана үдэр гэжэ нэрлэгдэнэ бшуу. Мүн 1 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Алибаа хэрэг эрхилхэ болоо һаа, эдэ мэтын зүйлнүүд онсо хэрэгтэй байха. Онсолбол, хулгана үдэр үхибүү үргэжэ абадаггүй, мал үүсэлдэггүй, мүн хүндүрсээс алдараа архуужа, мориной урилдаанда хабалдажа болохогүй гэдэг. Гадна галда һуудалтай үдэр улай гаргажа (мал үүсэлжэ), бэри буулгажа, хэлсэ баталжа, ном оршуулжа огто болохогүй юм. 1 сагаан мэнгын үдэр үхибүү хулд оруулха, нарай, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгээхэ гэшээ хориюлтай.

Нохой үдэр, мүн 4 ногоон мэнгын үдэр үһээ угааха - сээртэй. 4 ногоон мэнгын үдэр бэлбэһэн гэхэ гү, али нүхэрөө һая хүдөөһөн һамганай гэртэ орохонь сээртэй. Мүн һаһа 8 сагаан мэнгын үдэр нүхэрөө һая алдаһан эршье, эхэнэршье хүнтэй ушаржа болохогүй гэдэг.

Гэхэ мэтээр ажабайдалдаа энэ литыс хэрэглэхэ болохо байна.

Эдэ мэтын хориюудыс мэдэнгүй ябаа һаа, дээрэ. Ёһо мэдэхгүй хүндэ ёһо халдахагүй гэдэг бэшэ гү гэжэ буруушаахашье зон байдаг ааб даа. Зүгөөр заагагүй зурхайн заабаряар ажаһуухыс хэншье хэнийшье баадахадаг бэшэ, энэмнай тон лэ хүн хүнэй нэххэлэй хэрэг ааб даа.

Гэбэ яабаһыс манай элисэг хулиһагууд зурхай гэшыс мэдэдэг, өөһдөөшье мэдэггүй һаа, зурхайшада хандажа, алибаа үйлэ хэрэгтэй, жэшээнь, түр хуримай, һаһа барагшыс хүдөө табилгын үдэр, саг гаргуулдаг байһан юм.

Үгэрхэдөө, үхибүүдэйнгээ хуби заяанай һайнаар эрьсөн бүрилдэхын тула тон лэ зурхайгаар тодорүүлжа, уридшалан хараалдаг байһаниншье үни холын мэдээтэй. Жэшээ болгон дурдабал, Балдантан гэжэ аилайхи 1987 оной гал туулай жэлдэ түрэнһэн хүбүүтэй байба лэн гэһэй. Тиигээд лэ Балдантан хүбүүнэйнгээ эрхим һайхан бүлэ боложо ажаһуухын тула 1991 оной түмэр хонин жэлдэ түрэнһэн басагадай дунда ерээдүйнгөө бэриис бэдэрхэ жэшээтэй болоно. Юундэ? Юундэб гэбэл, нэгэдэхээр, үбгэнииншье һамганһаа 4 һаһа аха байхадаа, тон һайн гэхэ; хоёрдохээр, туулай жэлтэй хүн гэшээ хонин жэлтэй хүнтэй заяагаараа зохидог ёһотой; гурбадахаар, үбгэнииншье гал жэлдэ, һамганиншье түмэр жэлдэ түрэнһэн байхадаа, тон һайнаар зохиго, эд зөөритэй, баян хэшэгтэй һууха гэгдэдэг. Түрүүлжэ хүбүүн түрбэл, илангаяа һайн. Зүгөөр мэнгэнүүдээрэ һайншье, муушье бэшэ байха байна (1987 ондо түрэгшэд 4 ногоон, харин 1991 онойхид 9 улаан мэнгэтэй бшуу).

Жэлээрэ, махабодоороо (манай ушарта гал-уһан) мэнгээрэ, һананайнгаа тоогоор - эдэ дүрбэн зүйлнүүдээрэ таараһан үбгэн һамган хоёр

одоол дээдын жаргалтай, буян хэшэгтэй, үри хүүгэдын һайнууд байха юм гэдэг.

Һүүлэй жэлнүүдтэ угаймнай соёл болбосорол нэргэжэ, «урданай юмэ ула болоо» гээд дэбһэжэ хаяһан ёһо заншалнай, шажан мүргэлнай нэргэжэ байхадань, баярлаха ёһотой бэшэ гүбди? "Мэдэнгүй ябаһан дээрэ", "Ёһо мэдэхгүй хүндэ ёһо халдахагүй" гэдээд, мунхагайнгаа харанхыда баригдаад байхада, һайн юмэнииншье үгы хаш даа гэжэ һанахаар юм.

Мунхаг харанхы зонийс дарлахада, угаа бэлэн. Тиигээд лэ хэлтгышье дабхар сохибо гэнһэншүү, мунхаг дээрэмнай үшөөл мунхагжуулаха гэжэ архи, тамхаар «булажа» байхадань яалтайб? Гараа хабсараад, хараад байлтай гү?

Архи тамхидэ эсэргүүсэхын тула угайнгаа һайн һайхан заншалыс нэргэжэ, үрихүүгдээ эдир багаһаань дадхажа, сэдхэл бодолыснь арюун сээрээр хүмүүжүүлхэ тухай бододог хүнүүд манай дунда үдэрһөө үдэртэ олошоржо байна гэжэ Сагааланай үйлэ хэрэгүүдыс гэршэлнэ, баярлахаар.

Эрхим хүндэтэ шотагархид! Сагааланай түлэгтөө орохоншье «түшэгэнэжэ» байна. Муу ама амалжа, муу дуудангүйгөөр, һайн зүйлнүүдэ обёорон, тэдэнэ улам арьбажуулан батадахын тула «гарт һабартаараа» оролдоёл даа, нүхэд!

Барлагдаад байһан литэ тухай хэлбэл, зарим тэды ажаглалта байна. Нэгэдэхээр, луу жэлнай үлүү һаратай гэхэ гү, али намарнай 4 һаратай байха байна: намарай эхин хүхэ бйһэн, намарай дунда хүхэгшэн таһаа һарануудай хойно намарай дунда үлүү һара «хабшуудашоо». Энэ үлүү харын удаа намарай һүүл улаан нохой һара байха юм.

Тиикхэдэ харын тоонуудай «шэгшэгтэ» Б, Д, Х, М, Т үзэгүүд жэжэжэһээр үгтэнхэй. Эдэний удыс олон уншагшад мэдэхэ болоһон байха. Тиймэшыс һаань, энэ тайлбарилалта: «Б» - балжиниматай (буян хэшэгтэй). «Д» - дашаниматай (үзэи хутагтай), «Х» - хутагын эриин хурса үдэр гэнһэн ухдагтай. Харин «М» гэшээнь модон хохин (хохимойшыс гэдэг), «Т» - тэрсүүд, тон харша, муу гэнһэн ухдагтай. Эдэний уданууд тухай долоон хонго бүри барлагдадаг литэ соо заагдадаг ааб даа.

Үшөө нэгэ ажаглалта: үбэлэй дунда шара хулгана харын 15-най (январин 9) үдэр модон хохин, хутагын эриин хурса үдэр юм. Зүгөөр удаадахи 16-най (январин 10) «х» үдэр гэжэ заагдаха аад, алдуу гаража «М» гэжэ тэмдэгтэй гарашоо. Энэ литыс хэрэглэхэс хайшалжа абаһан хүнүүд энэ алдууе заһажа, «М» үзэгыс «Х» болгохо аабза гэжэ пайдагдана.

Ондоо ажаглалтануудай байбал, редакци руу дуулгахыс дурадханабди.

Энэ литыс хэрэглэхэ гэбэл, сонинһоо хайшалжа абаад, «нюрга нюргыень» уулзуулжа утаһан үлгэс хабшуулжа, сабуугаар няажархёо һаа, багтаамжатай, аятай зохид болоод үгэхэ. Хахад жэлэйнгээ барагдахада, нүгөө талынь наашань харуулахада, һайн байха.

Ажана амгалан ажаһуу-хыстнай арад зондоо хүсэжэ байһанаа мэдүүлэе!

Ц.ДОНДОГОЙ.

ХАБАРАЙ ЭХИН ШАРА БАР ҺАРА

Баргад литэ	24	25	26	27	28	28	29
Баргад литэ	28	29	1	2	3	4	5
Баргад	Дабаа	Мягмар	Лагба	Пүрбэ	Баасан	Бимба	Нима
Нэр	Һара	Марс	Меркури	Юпитер	Солдон	Сатурн	Наран
Үдэр	понед.	вторник	среда	четверг	пятница	суббота	воскр.
Угэ	улаан	улаагшан	шара	шарагшан	сагаан	сагаагшан	хара
Үдэр	луу	могой	морин	хонин	бишэн	тахья	нохой
Мэнгэ	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан
Һуудал	уһан	уула	модон	хиш	гал	шорой	түмэр

2-то хуушанай 24

28).

луу, 6 сагаан мэнгын,

уудалтай үдэр. Хабарай

уудалуу үдэр тудахадаа,

үлгэхэ гү, алибаа үйлэдэ

гэгдэг. Илангаяа бэри

һаһа утадхаха, үрһэ

мал адууһа абаха, нэрэ

хүртэхэ, гэр байра

хысэсээрлэхэ хэрэгтэй.

Юмэ бузарлаха, үзэн

үлгэхэ, номнол шагнаха,

тубсаһа үмдэхэ, замда

дасан (дуган), мүргэл

бусад зүйлнүүдыс

хубсаһа эсхэхэ, эм

таһа, һаһа барагшыс

шуһа ханаха, төөнэхэ,

загаһаналха, дошхон

номгодохо, дайсаниис

тангариг абаха мэтын

дыс мүнлэсээрлэхэ гэнэ.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа,

хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

3-да хуушанай 25

29). Хандамаанарай

шаран могой, 5 шара

хада уулада һуудалтай

бар һарада могой үдэр

одоодоо, тэрсүүд гэхэ гү,

харша, муу гэгдэдэг.

Алибаа һайн үйлэ хэрэг

огто болохогүй. Үдэр

юрын ажал хэжэ

гэнэ.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа,

хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

4-дэ хуушанай 26

1).

шаран могой, 4 ногоон мэнгын,

уудалтай үдэр.

Баргад мургэхэ, зальбарха,

бусад зүйлнүүдыс

хубсаһа эсхэхэ, эм

таһа, һаһа барагшыс

шуһа ханаха, төөнэхэ,

загаһаналха, дошхон

номгодохо, дайсаниис

тангариг абаха мэтын

дыс мүнлэсээрлэхэ гэнэ.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа,

хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

5-дэ хуушанай 27

30). Харанай

шаран могой, 6 сагаан мэнгын,

уудалтай үдэр. Хабарай

уудалуу үдэр тудахадаа,

үлгэхэ гү, алибаа үйлэдэ

гэгдэг. Илангаяа бэри

һаһа утадхаха, үрһэ

мал адууһа абаха, нэрэ

хүртэхэ, гэр байра

хысэсээрлэхэ хэрэгтэй.

Юмэ бузарлаха, үзэн

үлгэхэ, номнол шагнаха,

тубсаһа үмдэхэ, замда

дасан (дуган), мүргэл

бусад зүйлнүүдыс

хубсаһа эсхэхэ, эм

таһа, һаһа барагшыс

шуһа ханаха, төөнэхэ,

загаһаналха, дошхон

номгодохо, дайсаниис

хүдөө табиха, замда гараха, үхэр наймаалха мэтын үйлэнуүдтэ муу.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа, зол ушарха.

Гарагай 5-да хуушанай 27 (мартын 2).

Шарагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Обоо тахиха үдэр. Бурханда мүргэхэ, тантрын тарнинуудыс уншаха, үзэгтэ һураха, бурханай ном уншаха, эһээбэри табиха, номнол хэхэ, тэрэниис шагнаха, замда гараха, һаһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, юмэ худалдаха, худалдажа абаха, түрэл-хидэй хоорондохин холбоо бэжижүүлхэ, хани нүхэдэй аша туһада түшэхэ, аршаанаар бээс арюудхаха, дасан (дуган), субарга, ном, бурхан арамнайлаха, уранай ажал эрхилхэ, буян үйлэдэхэ, харюулга хэхэ, эм залаха, дошхон газар номгодохо, уһан балин (чавдор), лусуудай балин (лудор) гаргаха мэтын үйлэнуүдтэ һайн. Зүгөөр газар малтаха, абаһанаа бусааха, модо сабшаха, хюрөөдэхэ, тэнгэри тахиха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, тангариг абаха, суглаа зарлаха, тээрмэ бариха, тушаал даажа абаха, шуһа ханаха, төөнэхэ, дарсаг үлгэхэ, гэрһээ хэрэглэ гаргаха, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ мэтын үйлэнуудыс тэбшэхээр. Һаһа барагша тухай дасанһаа асууһаар.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа, амгалан байдалда һайн.

Гарагай 6-да хуушанай 28 (мартын 3).

Сагаан бишэн, 2 хара мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Сахиоусанда мүргэхэ, тахиха, номой үгэлыгэ үгэхэ, хуряаха, худалдаа наймаа хэхэ, зохёол бэшэхэ, шэнэ газарта гэр бариха, субарга мэтын мүргэл шүтээнэй зүйлнүүдыс бүтэхэ, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, онгодыс тахиха мэтын үйлэнуүдтэ һайн. Гэбэшье мал үүсэлхэ, һаһа барагшыс хүдөөлхэ, бэри буулгаха, замда

Гарагай 7-до хуушанай 28 (мартын 4). Энэ һарада 28-най үдэрнүүд дабхасалдаба.

Сагааншан таһа, 1 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Тэнгэри, лусууд тахиха, бисалгал хэхэ, дасан (дуган), субарга, бурхан бүтэхэхэ, тэдэниис арамнайлаха, гэр бариха, бууса түхээрхэ, эм найруулха, номой үгэлыгэ үгэхэ, замда гараха, һаһа утадхалгын ном уншуулха, амгалан байдалай үргэл үргэхэ, юмэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, ада шүдхэр, һаад тодхор, эльбэ дараха, тангаригаа болоулха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бүжэг наада эрхилхэ мэтын үйлэнуүдтэ һайн. Гэхэ зуура үхибүү хулдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгээхэ, гэрэй һуури табиха, һаһа барагшыс хүдөөлхэ, суглаа зарлаха, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, найрлаха, гуйраншадта юмэ үгэхэ мэтын үйлэнуудыс сээрлэхэ гэнэ.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

Гарагай 1-дэ хуушанай 29 (мартын 5).

Хара нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бисалгал хэхэ, субарга, сэргэ бурхан бүтэхэхэ, даллага абаха, хэшэг дуудаха, эм найруулха, городто хэрэг эрхилхэ, замда гараха (һуудалай заһал хүүлээд), хариин шотаг руу ошохо, холын аянда мордохо, балин шатааха, уранай онол шудалха, агнаха, модо отолхо, тангаригаа болоулха, эд зөөри суглуулаха мэтын үйлэнуүдтэ һайн. Харин үри зээлиес бусааха, шуһа ханаха, төөнэхэ, үхибүү хулдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгээхэ, хүбүүдыс сэрэгтэ үдэшэхэ, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, үһээ угааха, суглаа зарлаха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хадаг табиха, бэри буулгаха, гэрэй һуури табиха, малтай, хубсаһа эсхэхэ мэтын үйлэнуүдтэ муу.

Энэ үгэр хүнэй үһэ абаа һаа, һүнһэн зайлажа төөрхөхэ.

Министерство культуры СССР на втором Всесоюзном фестивале драматургии и театрального искусства народов СССР в 1978 году наградило Л.Егорову за создание образа Агазии дипломом и большой по тем временам денежной премией. В спектакле «Материнское поле» Ч.Айтматовавроли Толгоная она подошла к материалу, как к философской литературе и потому

ЗВЕЗДА БУРЯТСКОЙ И МОНГОЛЬСКОЙ СЦЕН

(Окончание. Начало на 1-ой стр.)

Интересна была ее работа в комедии В.Шекспира «Двенадцатая ночь», где она тонко раскрывает внутренний конфликт образа Оливии - ее борьбу за освобождение личности от строгих нравов пуританского воспитания и сила любви одерживает победу. Иначе она играет роль бурятской девушки в спектакле «Стенной сокол» Н.Балдану, которая живет и любит, переживает свое одиночество, и совсем другое достижение - встреча с большой драматургией в спектакле «Последние» М.Горького. Русская классика поставила перед актрисой задачу глубокого освоения и проникновения в суть образа Софьи, и Лариса смогла поднять этот большой пласт целой эпохи России. Необычайно интересно проходила ее встреча с романтическим жанром в спектакле «Не бросай огонь, Прометей» М.Карима.

Прометей, сын бога встретили полюбил земную девушку Агазию. Спустившись на землю, он пролился состраданием к жителям земли и решил дать людям огонь, свет. Прометей выкрал огонь у богов Олимпа, зная, что за это он будет жестоко наказан. Агазия это понимает и решительно отдает свою жизнь за счастье людей, которые будут жить, освещенные огнем и светом Прометея. В образе простой девушки Лариса раскрыла в себе чудесное качество - способность к взлетам фантазии, умение смотреть дальше и шире.

построение характера идет по пути раскрытия темы народа, а не по пути освоения малых эпизодов. Обширен ее репертуар: Камала в спектакле «Сиддхартта» Г.Гессе, Гонерилья в «Короле Лире» В.Шекспира. Очень интересна ее работа в спектакле «Катастрофа» Д.Батожабая в роли Цзян-цин. Исполнение таких ролей как Бальжсан хатан в одноименной пьесе Д.Эрдынеева и Тумэн Жаргалан в спектакле «Арадай баатар Гэсэр хаан» Н.Дамдинова стали подлинным достоянием культуры Бурятии. Открытие Л.Егоровой театра одного актера «Дангана» стало продолжением подвигов предшественников, которые дали ей энергию борьбы за жизнь, за право творить и быть необходимой современникам.

На память приходит событие 1976 года, когда на театральной конференции Сибири и Дальнего Востока и по окончании ее на большом банкете начальник управления театров РСФСР провозгласил тост: «За талантливую дочь бурятских степей, звезду бурятского театра Ларису Егорову».

Л.Егорова одна из немногих актрис, удостоенных почти всех званий. За создание образа Нилы

Симископрисвоено звание лауреата комсомола Бурятии. Она заслуженная артистка Бурятской АССР, народная артистка Бурятии, заслуженная артистка РСФСР, народная артистка России. Она постоянно оттачивает свое мастерство и стремится к увеличению круга своих зрителей.

Л.Егорову часто приглашают филармония и драмтеатр Монголии. В конце декабря минувшего года она сыграла центральную роль в спектакле «Медведь» Ж.Ануйя с актерами Монгольского театра. Роль сыграла блестяще. 24 февраля премьера этого спектакля состоится у нас на сцене бурятского театра драмы. Правительство Монголии высоко оценило ее заслуги и присвоило ей почетное звание «Заслуженный работник культуры Монголии».

Республиканская газета «Буряад үнэн» - «Духориг» присвоила ей звание «Гуа сэсэг хатан-99». В настоящее время Лариса Егорова находится в расцвете творческих сил, на рубеже своего таланта и еще долго будет волновать и радовать зрителей.

Ф.САХИРОВ,
народный артист России,
профессор.

НЕОБЫКНОВЕННЫЙ КОТ ОБЫКНОВЕННЫЕ ЛЮДИ

Необычный сюжет «Кота в законе» Александра Эрдынеева - криминальные похождения необыкновенного кота, волею случая наделенного даром общения с людьми - что может быть более фантастичного, доказывающего большое воображение автора...

И в то же время произведение насквозь пронизано документальными точностями: названия улиц и остановок, расположение магазинов, киосков, домов. Окружающая обстановка героев в повести реалистична, показана настоящая городская жизнь за пределами наших квартир.

Почему у хороших людей всегда все складывается неудачно - человеческое сознание кота не может найти ответа на этот вопрос. Поэтому он переступает закон, чтобы его друг, такой же обездоленный и униженный, достигнув материального благополучия, вновь почувствовал себя человеком. Но иногда грань между добром и злом неуловимо тонка, и

герои книги часто верят в нее. Во многом к этому подталкивает обстоятельства. Несомненно, Александр Эрдынеев делает на криминальном фоне составляющей повести в наше время преступной или иной затрагивает каждого. Низменные животные инстинкты проявления кота в джунглях современного общества, даже кот, своего грустного человека не кто-то представит двуголых. «Почему так мрачно? Мы проживем, поверь, спасу тебя, дороти»

В конечном итоге сюжету благополучие, достигнув нажитое воровством, приводит друзей к хорошему финалу. Они вынуждены скрываться от правосудия, бежать за пределы Бурятии, вовлекая в круг своих проблем близких людей...

Дарима ЭРДЫНЬ

Хяагтын аймагай Алтай тосхоной хүндэтэ нютагаар турэлхидни! Сагаалганаар! Гаража ерэнэн 2000 оноор Бидэ та бүгэдэнөө үнэнээр амаршалнабди. Бээдэтнай элүүр энхые, гэр бүлэдэтнай зогсоо ажалдатнай амжалта, бээ бээдээ туһалалсан, эб нэгэн ябал ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахыетнай үрөөнэбди. Цыбикжап РАДНАЕВАЙ бүлэ.

Хэжэнгын аймагай Эгэрмэг шотатга ажаһуугар манай хүндэт аха
ЭРДЫНЬЕВ ЭРДЭМ ДАШИЕВИЧ
эгэ үгэрнүүдтэ түрэнэн үгэрөө тэмдэглэжэ байна. Эгдэм ахадаа энэ дэлхэйн хайн найханууе, ута наһа, жаргал, ажалдань амжалта, баян дэлгэр ажаһуухыень хүснэ. Улаан - Үгдэг ажаһуугар гүүнэрын, нүхэдэнь, эгдэм.

Хайрата хүбүүн БАТОРЫЕМНАЙ хүдөөлэлгэнэ хүргэнэн Хориин аймагай, Амгаланта нютагаарх нүхэдтөө, түрэл гаралнуудгаа Дашинимаевтанай бүлэ хүргэнэбди. Буянтай, жаргалтай ябыт даа.

АМАРШАЛГА

Дорогая и любимая наша Клара Нимаевна! Поздравляем тебя от души с Днем рождения, юбилейной датой - 60-летием!

Много слов хороших хочется сказать
Доброго здоровья, счастья пожелать.
Сердцем и душою вечно не стареть
И прожить на свете еще много лет.
Здоровья тебе, покоя и добра!

Пусть год Белого Дракона будет милостив к Вам,
защитит от всех невзгод и напастей!

Табтаанайн үүри басагад Жамсын Дулмажаб,
Батацыренэй Цыминжит.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ТЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), Е. К. ХАНХАЛАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Б.Ц.СЕМЕНОВ (РФ - гэй Гүрэнэй Агууш), таһагуудые дааһна: Д.Ш.ХУБИТУЕВ, А.А.Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, С.Д.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ, Д.Д.АНГАЕВ (ахамад редакторай орлогшо), Н.Д.ИАМСАРАЕВ, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96 (факс), приёмный - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшорон - 21-68-08, харюусалгата секретариин - 21-50-52, таһагуудэкономикын болон политикын - 21-63-86 (даатһань), 21-34-05, соёлой, түүхын болон спортын - 21-60-21 (даатһань), 21-57-63, залуушунуудай ажабайдалай болон олонингын хүдэлмэрин - 21-54-93 (даатһань), 21-69-58, рекламн, соносохой болон коммерческэ - 21-61-35, фотокорреспондентүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67, кассын - 21-57-63, вахтын - 21-60-21.

Тоонуудай, бодот баримтануудай, хүнэй, шотатай нэрүүдэ бэлхэе хазаларуудан ушарта авторуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхтай алд болз байжа магад. * Түдэрнэй материалууд.

Малай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хот, Каландарининини үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетин редакци
E-mail: unen@burnet.ru.

Газетэ хэблэлэй 5 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэлгэ 20.000. Хэблэлтэ тушаалдан сар 17.00.

"Республиканская типография" АО-до газетэ 8000 хэблэлтэ хэблэгдэ. Директорайн телефон: 21-40-45. Б-0165-дахн номертойгоор бүрдхэлтэ абганхай. Заказ № 8634.

Энэ дугаартайнай «АСТА PUBLICA» мэдээлэл асистант материалууд хэрэглэгдэ.